T.C.

Hitit Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

VELİLERİN 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARINDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (ANKARA ÖRNEĞİ)

İbrahim KURT

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2017

VELİLERİN 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARINDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (ANKARA ÖRNEĞİ)

İbrahim KURT

Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN

ÇORUM 2017

KABUL VE ONAY

İbrahim KURT tarafından hazırlanan **"Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği) "** başlıklı bu çalışma, 06.04.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza .....

Prof. Dr. Recai DOĞAN (Başkan)

İmza .....

Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN (Danışman)

İmza .....

Doç. Dr. Yakup ÇOŞTU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN

Enstitü Müdürü

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (06.04.2017)

İbrahim KURT

ÖZET

KURT, İbrahim, **Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği),** (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2017.

Çalışmamızın amacı, 2013 yılı itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya geçirilen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında velilerin memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini tespit edip değerlendirebilmektir. Böylece Kur'an ve din eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurması amaçlanan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir hale getirilmesine katkı sağlayabilmektir.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında tezin metodolojisi, Yaygın Din Eğitimi ve Kur'an kursları üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde okul öncesi dönemi gelişim özellikleri ve din eğitimi, ikinci bölümde genelden özele doğru Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları şeklinde özel bir çalışma yapılmıştır.

Tezimizin asıl konusunu oluşturan üçüncü bölümde ise yapılan anket sonuçlarının SPSS programına girilmesinden sonra çıkan sonuçlar veli ve öğrencilerle ilgili genel özellikler, velilerin eğitim ortamları ile ilgili değerlendirmeleri, eğitimin içeriği ve niteliği ile ilgili değerlendirmeler şeklinde oluşturulmuştur. Sonuç, öneri ve teklifler bölümü ise anket sonuçlarına, gözlemlerimize ve alan araştırmalarımıza dayanarak oluşturulmuştur.

Edindiğimiz sonuçlara göre veliler 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından %90 oranında memnun görünmektedirler. Fakat bunun yanında eğitim öğretim durumları, fiziki yapı ve öğretici formasyonunun geliştirilmesini istemektedirler. Veliler, çocuklarını 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna genel olarak Allah'ı, Peygamber Efendimizi, temel dini bilgileri öğrenmeleri, cami ve kurs ortamını sevmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri, sosyalleşerek toplumsal kurallarımızı öğrenmeleri amacıyla göndermektedirler. Anket sonuçları ve gözlemlerimize dayanarak kursların, velilerin gönderme nedenlerini karşıladığını ifade etmemiz mümkündür.

Anahtar Kavramlar: Kur'an kursları, Din eğitimi, Okul Öncesi Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı.

ABSTRACT

KURT, İbrahim, **A Study on Satisfaction and Expectations Levels of Parents about 4-6 Ages Group Qur'an Courses (The Case of Ankara),** (Master Thesis), Çorum, 2017.

The purpose of our study is to determine and evaluate the contentment levels and expectations of the parents about the Courses of the Qur'an for children of 4-6 ages, which have been put into service in 2013. Therefore, we aim to provide more effective and productive education and training activities at the Courses of the Qur'an for children of 4-6 ages, which are expected to fill an important gap in the field of religious education. The religious education that has been organized and performed within this context has a highly important place and it is the first institutionalized example of religious education for early childhood in the Republic of Turkey.

This thesis consists of three chapters. In the introduction, the aim, importance, method, scope and limitations, population and samples, collection and evaluation of the data, and related literature are explained.

In the first chapter, pre-school religious education and features of religious development are explained. In the second chapter, a special study has been done from general to specific about institutional and historical framework, legal basis, objectives, main principles, learning scope, program, students and teachers, learning environment, education and training materials, teachers' education, physical characteristics of places, and statistics of Courses of the Qur'an for children of 4-6 ages by Presidency of Religious Affairs. In the third chapter, which constitutes the main subject of the thesis, the results after entering the survey results to the SPSS program has been formed as general evaluation and cross-examination.

According to our results, satisfaction rate for the Courses of the Qur'an for children of 4-6 ages is around 90%. However, they want the education and training situation, physical structure, and teacher formation to be developed. Parents send their children to the course mainly for them to learn Allah, the Prophet Muhammad and basic religious knowledge, to love the environment of mosques and courses, to express themselves, to socialize and learn social rules.

Key words: Establishing courses, Religious education, Pre-School Religious Education, Non-Formal Religious Education, Presidency of Religious Affairs.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....i

ABSTRACT.....ii

İÇİNDEKİLER.....iii

TABLOLAR LİSTESİ.....vi

KISALTMALAR.....ix

ÖNSÖZ.....x

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU.....1

2. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE VARSAYIMLARI.....3

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....5

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....7

5. YAYGIN DİN EĞİTİMİ ve KUR'AN KURSLARI.....8

BİRİNCİ BÖLÜM
OKUL ÖNCESİ DÖNEMİNDE ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ ve DİN EĞİTİMİ

1. ZİHİNSEL GELİŞİM.....15

2. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM.....18

3. BEDENSEL GELİŞİM.....25

4. AHLÂKÎ GELİŞİM.....27

İKİNCİ BÖLÜM

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI

1. 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI AÇILIŞ AMAÇLARI VE YASAL DAYANAĞI.....31

2.UYGULAMA ESASLARI, ÖĞRETİM İLKELERİ VE ÖĞRENME ALANLARI.....32

3. ÖĞRETİCİLERİN YETİŞTİRİLMESİ.....38

4. EĞİTİM-ÖĞRETİM MATERYALLERİ.....40

5. FİZİKİ MEKÂN VE DONANIM ÖZELLİKLERİ.....43

6. İSTATİSTİKLER.....47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. VELİ VE ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ GENEL ÖZELLİKLER.....50

2. VELİLERİN KUR'AN KURSLARINDAKİ EĞİTİM ORTAMI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ.....54

3. VELİLERİN KUR'AN KURSLARINDAKİ EĞİTİM İÇERİĞİ VE NİTELİĞİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ.....59

SONUÇ, ÖNERİ VE TEKLİFLER

1. Anket Cevaplarına Yönelik Sonuçlar.....81

2. Açık Uçlu Sorulara Yönelik Sonuçlar.....83

3. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Fiziki Mekân Özelliklerine Yönelik Sonuçlar….....85

4. Öneri ve Teklifler.....86

KAYNAKÇA.....89

EKLER

EK-1: Anket Metni.....93

EK-2: Ankara Valiliği (İl Müftülüğü) Araştırma İzni.....95

EK-3: D.İ.B. Kur'an Kursları Sayısal Veri İzni.....96

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Yapılan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları.....6

Tablo 2: Programın Ders Kredileri Tablosu.....37

Tablo 3: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikleri.....47

Tablo 4: Öğrenim Durumlarına Göre Yıl Bazlı Öğretici İstatistikleri.....48

Tablo 5: Anketi Dolduranın Öğrenciye Yakınlığı.....50

Tablo 6: Öğrencinin Cinsiyeti.....50

Tablo 7: Öğrencinin Yaşı.....51

Tablo 8: Anne Eğitim Düzeyi.....51

Tablo 9: Baba Eğitim Düzeyi.....52

Tablo 10: Çalışma Durumu.....52

Tablo 11: Ekonomik Durum.....53

Tablo 12: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Düzeyi.....53

Tablo 13: Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi.....54

Tablo 14: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnuniyet Düzeyi.....54

Tablo 15: Uygulanan Etkinliklerden Memnuniyet Düzeyi.....55

Tablo 16: Fiziki Koşullar ve Sınıf Ortamından Memnuniyet Düzeyi.....55

Tablo 17: Kurs Ortamının Öğrencinin Kendini İfade Edebilmesine Katkı Sağlama Durumu.....56

Tablo 18: Kursun Eğitim-Öğretim Programının Velinin Beklentilerini Karşılama Durumu.....56

Tablo 19: Kurs Ortamının Öğrencinin Sosyalleşmesine Katkı Sağlama Durumu.....57

Tablo 20: Öğrencinin Kursa Severek ve İsteyerek Gitme Durumu.....57

Tablo 21: Öğrenciyi Kursa Gönül Rahatlığıyla Bırakabilme Durumu.....58

Tablo 22: Öğrencinin Öğrendiği Bilgileri Veliyle Paylaşma Durumu.....59

Tablo 23: Öğreticiyi Bilgi Sunma Konusunda Yeterli Bulma Düzeyi.....59

Tablo 24: Öğrenci-Öğretici İletişimini Yapıcı-Olumlu Bulma Düzeyi.....60

Tablo 25: Öğretici-Veli İletişimini Yapıcı Olumlu Bulma Düzeyi.....60

Tablo 26: Öğrencinin Kendi Seviyesine Uygun Olarak Allah'ı Sevgi Temelinde Tanıma Düzeyi.....61

Tablo 27: Öğrencinin Kazandığı Değerleri Gündelik Hayatta Kullanabilme Düzeyi.....61

Tablo 28: Öğrencinin Peygamber Efendimizi Sevip Örnek Almaya Çalışma Düzeyi....62

Tablo 29: Öğrencinin Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi.....62

Tablo 30: Öğrencinin Sağlıklı Bir Din ve Ahlak Gelişimi Gösterebilme Düzeyi.....63

Tablo 31: Anne Eğitim Düzeyi İle Beklentileri Kursun Eğitim-Öğretim Programının Karşılama Düzeyi Arasındaki İlişki.....63

Tablo 32: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Durumu İle Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi Arasındaki İlişki.....64

Tablo 33: Anne Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşma ve Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapabilmesi Arasındaki İlişki.....65

Tablo 34: Çalışma Durumu İle Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşma ve Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapabilmesi Arasındaki İlişki.....66

Tablo 35: Anne Eğitim Düzeyi İle Öğreticiyi Bilgi Sunma Konusunda Yeterli Bulma Arasındaki İlişki.....67

Tablo 36: Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi Arasındaki İlişki.....68

Tablo 37: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Sağlıklı Bir Din Ve Ahlak Gelişimi Gösterme Düzeyi Arasındaki İlişki.....69

Tablo 38: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Çocuğun Kendi Seviyesine Uygun Olarak Allah'ı Sevgi Temelinde Tanıyabilmesi Arasındaki İlişki....70

Tablo 39: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Durumu İle Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi Arasındaki İlişki.....71

Tablo 40: Anne Eğitim Düzeyi İle Uygulanan Etkinliklerden Memnun Olma Düzeyi Arasındaki İlişki.....72

Tablo 41: Ekonomik Durum İle Kurs Ortamının Çocuğun Kendini İfade Edebilmesine Katkı Sağlama Düzeyi Arasındaki İlişki.....73

Tablo 42: Ekonomik Durum İle Kurs Ortamının Çocuğun Sosyalleşmesine Katkı Sağlama Düzeyi Arasındaki İlişki.....74

Tablo 43: Çocuğun Kursa Severek ve İsteyerek Gitme Durumu İle Kazandığı Değerleri Gündelik Hayatta Kullanabilme Düzeyi Arasındaki İlişki.....75

Tablo 44: Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşıp Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapma Durumu İle Sağlıklı Bir Din ve Ahlak Gelişimi Gösterme Düzeyi Arasındaki İlişki…….....76

Tablo 45: Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşıp Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapma Durumu İle Sağlıklı Bir Din ve Ahlak Gelişimi Gösterme Düzeyi Arasındaki İlişki.....77

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklama
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.Ü.İ.F	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed.	: Editör
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İSAV	: İslami İlimler Araştırma Vakfı
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallâlahu Aleyhi Ve Sellem
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
ss.	: Sayfa aralıkları
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayınları

ÖNSÖZ

Çocuğun temel bilgi, beceri ve alışkanlıklarının kazanılması, zihinsel yeteneklerinin hızlı bir biçimde gelişip biçimlenmesi ve gelişimine ait ilk temellerin okul öncesi döneminde atılması nedeniyle 0-6 yaş dönemi büyük öneme sahiptir. Bu nedenle geleceğimizin teminatı ve umutlarımız olan çocuklarımızın gelişim özelliklerini dikkate alarak oluşturulan 4-6 yaş grubu Kur'an kursu uygulaması etkili yöntem ve tekniklerle donatıldığında çocuklarımızın sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerine katkı sağlayacak, doğru olmayan yöntem ve tekniklerle ise çocuğun dini hassasiyetinin oluşmasında olumsuz etki hatta ömür boyu dinden soğumasına sebep olabilecektir.

Bu araştırmada 2013 yılı itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya geçirilen ve bu alanda hizmet veren 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında velilerin memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini tespit edip değerlendirmeye çalıştık. Böylece din eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurması hedeflenen 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının eğitim ve öğretim faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir hale getirilmesine katkı sağlamaya çalıştık.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında tezin problemi, amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları, yaygın din eğitimi ve Kur'an kursları; birinci bölümde okul öncesi döneminde çocuğun gelişim özellikleri ve din eğitimi kapsamında zihinsel, sosyal-duygusal, bedensel ve ahlâkî gelişim; ikinci bölümde Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının açılış amaçları, yasal dayanakları, uygulama esasları, öğretim ilkeleri, öğrenme alanları, öğreticilerin yetiştirilmesi, eğitim-öğretim materyalleri, fiziki mekân özellikleri ve istatistikleri şeklinde özel bir çalışma yapılmıştır.

Tezimizin asıl konusunu oluşturan üçüncü bölümde ise yapılan anket sonuçlarının SPSS programına girilmesinden sonra çıkan sonuçlar veli ve öğrencilerle ilgili genel özellikler, velilerin Kur'an kurslarındaki eğitim ortamı ile ilgili değerlendirmeleri, velilerin Kur'an kurslarındaki eğitimin içeriği ve niteliği ile ilgili değerlendirmeleri şeklinde; sonuç, öneri ve teklifler bölümü ise anket sonuçlarına, gözlemlerimize ve alan araştırmalarımıza dayanarak oluşturulmuştur.

Çalışmamızda Ankara İli 2015-2016 Yaz Kur'an kursları döneminde Çankaya, Keçiören, Mamak ve Sincan ilçelerinde açılan 4-6 Yaş grubu Kur'an kurslarına katılan öğrenci velilerinin bu kurslardan memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini kapsayan anket formu kullanılmıştır. Adı geçen ilçelerden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçim yapılmış ve toplam 593 veli ile çalışılmıştır. Anket metni ise 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları öğrenme alanları, eğitim-öğretim ortamları, uygulama ve programın amaçlarına yöneliktir.

Bu çalışmada kıymetli görüşleri ve yol göstermek suretiyle yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN'e, fikirleriyle araştırmamıza yön veren Prof. Dr. Recai DOĞAN ve Doç. Dr. Adem KORUKCU'ya, anket metni hazırlanırken katkı sağlayan alan uzmanları ve öğreticilere çok teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma sürecinde Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlçe Müftülüklerinden yardımlarını esirgemeyen ilgili görevlilere, 4-6 yaş grubu öğreticilerine ve öğrenci velilerine şükranlarımı sunarım.

İbrahim KURT

Çorum-2017

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

Kur'an kursları, Kur'an'ın doğru ve usulüne uygun olarak öğretilmesi, halkın bilgilenmesini sağlamak ve dini konulardaki ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla faaliyetlerini sürdüren yaygın eğitim kurumlarıdır.

Kur'an kurslarında verilen eğitimler toplumun tüm alanındaki vatandaşları kapsamaya yöneliktir. 1999 yılında Kur'an kurslarına yaş sınırlaması getirilmesiyle birlikte ilköğretim 5. sınıftan küçük çocukların kurslarda resmi olarak eğitim alması mümkün değildi. Ancak 2011 yılında yapılan yaş sınırlamasının kaldırılmasıyla ilgili düzenleme[1] ile birlikte Diyanet İşleri Başkanlığına yeni bir hizmet alanı doğmuş, çocuklarımızın sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermeleri amacıyla 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 4-6 Yaş grubu Kur'an kursları projesi başlatılmıştır.

Okul öncesi eğitimi, çocuğun bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önünde bulundurularak ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli bir eğitim şeklidir. Okul öncesi dönem 3-6 yaş arası çocukları kapsamaktadır. En etkin ve hızlı öğrenme bu dönemde gerçekleştiği gibi çocuğun gelecek yaşantısının temelleri de bu dönemde atılmaktadır.

İnanma duygusu çocukluk döneminde şekillenmeye başladığından çocuğun inanç anlayışını ve birey olabilme sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi, milli, manevi, ahlâkî, kültürel ve insanî değerlere bağlılığını pekiştirebilmesi, akranları içerisinde sosyalleşerek kendi kişiliğini geliştirmesi ve sağlıklı bir birey olma sürecini tamamlayabilmesi için sistemli bir okul öncesi eğitim sürecine ihtiyaç vardır.

---

[1] Kaldırılan K.H.K. kararname metni: (Yaş sınırlaması getiren K.H.K.): Kanun no: 4415/22.07.1999

"İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında, Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için Diyanet İşleri Başkanlığınca Kuran kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5'inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kuran kursları açılır. Kuran kurslarının açılış, eğitim öğretim ve denetimleriyle bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir."

Yaş sınırlamasını kaldıran Kanun hükmünde kararname: 633 sayılı kanunun ek 3. maddesi/17.09.2011

Bu nedenle çocuğun sağlıklı bir kişiliğe sahip olabilmesi ve okul öncesi dönemini en iyi şekilde değerlendirebilmesi için bulunduğu ortamın zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim açılarından çocuğu destekleyici, uyarıcı ve eğitici bir yapıda olması gerekir.

Din eğitimi, bireyde Allah'a karşı olumlu düşünme, Allah'ı korku odaklı değil, sevgi odaklı tanıtmayı amaçlamaktadır. Çocuğa verilecek din eğitiminin temellerinde sevgi harcı olmalı,[2] sevgi odaklı bir din eğitimiyle yetiştirilmelidirler. Allah'tan korkma duygusu, sevgi bağı oluştuktan sonra yerleşmesi gereken bir duygudur. Küçükken Allah ile korkutulan çocuğun büyüdüğünde Allah'tan bahsederken sevgi sözcükleri kullanmasını, O'nu sevgi temelli tanımasını beklemek zordur. İleri yaşlarda din ile alakalı görülen birtakım olumsuz düşünce ve davranışların temelinde, erken yaşlarda sağlam bir din eğitiminin verilememesinin yattığı unutulmamalıdır.[3]

Allah Resulü (s.a.v.) çocukların din eğitimine erken yaşlarda başlamış, "Çocuklarınıza ilk öğreteceğiniz kelime, 'La ilahe illallah' olsun"[4] buyurarak, çocuklara konuşmaya başladıklarında Allah'a imanı ve kelime-i tevhidi öğretmiştir. Çocuğa yaşının gerektirdiği metotlarla eğitim verilmesi konusunda yine Allah Resulü'nün yaptığı gibi ifrat ve tefrit arasında dengeyi sağlayarak insanlara akılları nispetinde konuşulmalıdır. Bu nedenle tedirginlik veya korkuları sebebiyle çocuğa din eğitimi verilmemesi veya geciktirilmesi de çocuğun ruh ve zihin âleminde cevabını bulamadığı soruların oluşmasına sebep olabilecektir.

Çocuğa öncelikle Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati, adaleti, koruyup kollayıcılığı, yardımı, cömertliği, engin sevgisi, bağışlayıcılığı ve benzeri niteliklerini tanıtmak gerekmektedir. Allah korkusu kucaklayıcı, yapıcı, besleyici, koruyucu nitelikleri göz önünde bulundurularak verilmelidir. Bu dönemde sağlıklı bir din eğitimi geliştirilemezse dini konularda Allah'ı ve dinini yanlış düşünce ve yargılarla tanıması muhtemeldir.

Bu bilgiler ışığında 2013-2014 yılı itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya geçirilen 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının veli destekli olarak etkinlik ve

[2] Fatma Kotan, "Okul Öncesi Çocukların Din Eğitiminde Peygamberî Metot" *Diyanet Aylık Dergi*, 2013, S. 270, s.1.
[3] Kotan, *a.g.e.*, s. 2.
[4] Abdurrezzâk es-San'âni, el-*Musannef*, Çev. Hüseyin Yıldız, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2013, 4/334.

verimliliğinin arttırılacağı ve alana katkı sağlayacağını düşündüğümüzden böyle bir çalışma yapmanın faydalı olacağını düşündük.

Araştırmamızın problem cümlesini **‘‘Velilerin 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarından memnuniyet düzey ve beklentileri nelerdir?’’** oluşturmaktadır.

Bu temel problem çerçevesinde alt problemler:

- Veliler 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarından memnun mudur?
- Velilerin 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarından memnun olmadıkları unsurlar nelerdir?
- Velilerin 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarından beklentileri nelerdir?
- Velinin öğreticiden en önemli beklentileri nelerdir?
- Velilerin çocuklarını 4-6 yaş grubu Kur’an kursuna gönderme nedenleri nelerdir?
- Veliler kurslarda uygulanan etkinliklerden ve kullanılan materyallerden memnun mudur?
- Veli, çocuğunda değişim ve gelişim gözlemleyebiliyor mu?
- Velinin 4-6 yaş Kur’an kurslarının etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleri nelerdir?

2. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ ve VARSAYIMLARI

Çocukların zihinsel ve kişilik gelişiminin, temel bilgi, beceri ve alışkanlıklarının okul öncesi döneminden itibaren kazanılması, zihinsel yeteneklerinin hızlı bir biçimde gelişip biçimlenmesi ve gelişimine ait ilk temellerin bu dönemde atılması nedeniyle 0-6 yaş dönemi büyük öneme sahiptir.

Geleceğimizi oluşturacak olan çocuklarımızın gelişim özelliklerini dikkate alarak oluşturulan 4-6 yaş grubu Kur’an Kursu uygulaması etkili yöntem ve tekniklerle donatıldığında sağlıklı bir dinî ve ahlâkî gelişim gösteren nesillerin yetişmesine öncülük edebilecek, doğru olmayan yöntem ve tekniklerle ise çocuğun dinî hassasiyetinin oluşmasında olumsuz etki, hatta ömür boyu dinden soğumasına sebep olabilecektir. Çocuk; Allah, Peygamber ve din ile ilgili bilgi sahibi olamaz veya sağlıklı bir inanç geliştiremezse ileriki yaşantısında telafisi mümkün olmayan durumlar ile karşılaşabilecektir.

Çalışmamızın amacı, 2013 yılı itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya geçirilen ve bu alanda hizmet veren 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında velilerin memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini tespit edip değerlendirmektir.

Böylece Kur'an ve din eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurması hedeflenen 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında eğitim ve öğretim faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir hale getirilmesine katkı sağlayabilmektir.

Bu bağlamda oluşturulan ve yürütülen din eğitiminin ayrıca bir önemi vardır ve söz konusu uygulama, Türkiye Cumhuriyeti'nde erken çocukluk dönemi din eğitiminin ilk kurumsallaşmış örneğidir. Bu bilgilerden hareketle yapılan çalışma;

- Diyanet İşleri Başkanlığı ve 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticileri için kaynak niteliğinde olacaktır.
- Din eğitimi, Kur'an kursları, okul öncesi dönem din eğitimi ve 4-6 yaş Kur'an kursları ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynaklık edecektir.
- Öğreticilerin, eğitim-öğretim durumları ve karşılaştıkları güçlükleri aşmaları konusunda veli destekli tespit, teklif ve değerlendirmeler eğitim-öğretime ışık tutacaktır.
- 4-6 Yaş grubu Kur'an kursları öğrenci velilerine yönelik yapılan ilk çalışmalardan olacaktır.
- Çalışma neticesinde ortaya çıkan sonuçlar bundan sonraki yapılacak çalışmalar için somut bir veri sağlamış olacaktır.
- Eğitimin en önemli unsurlarından olan velilerin 4-6 yaş grubu eğitimden memnuniyet ve beklentileri tespit edilecek, uygulamanın geliştirilebilir, etkinlik ve verimliliğini artırabilir yönlerine katkı yapacaktır.

Görüşme yapılan velilerin farklı sosyal, ekonomik ve zihin dünyalarına sahip oldukları fakat her birinin de çocuğunun kaliteli bir eğitim almasını istedikleri, velilere yöneltilen soruların araştırmanın yapısına uygun ve ölçülecek hususları barındırdığı, farklı sosyoekonomik ilçelerden elde edilen sonuçların evreni temsil edeceği ve velilerin anket metninde yöneltilen sorulara doğru ve yansız bir şekilde cevap vereceği varsayılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada bilimsel veri toplama araçlarından survey (tarama) modeli, anket tekniği, gözlem ve mülakat yöntemleri kullanılmıştır.

Tarama modeli, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı,[5] birinci kaynaktan bilgi elde etmek amacıyla hazırlanan sistematik bir soru formudur. Amacı ise araştırmanın problemini çözecek ve ele alınan hipotezleri test edecek bilgileri sistematik bir biçimde toplamak ve saklamaktır.[6]

Anket ise tekniği sayesinde geniş bir gruptan birçok veriyi elde etme imkânı vermekte, herkese aynı sorular sorularak cevapların belli sınırlar içinde toplanmasını sağlamaktadır. Anketlerde verilen cevapların samimi ve doğru sonuçların ortaya çıkarılmasını sağlamak için isim belirtilmemesi istendi ve bu şekilde araştırma sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliğinin artırılması hedeflendi.

Araştırmanın evreni, Ankara İl ve ilçelerinde 2015-2016 Yaz döneminde açılan 4-6 Yaş grubu Kur'an kurslarıdır. Ankara İl ve İlçe müftülüklerinden alınan istatistikî bilgiye göre 2015-2016 Yaz döneminde 4-6 yaş grubu Kur'an kursları, müstakil bir kurs olarak sadece Çankaya, Keçiören, Mamak ve Sincan ilçelerinde açılmış ve bu kurslarda toplam 759 öğrenci eğitim-öğretim görmüştür. Bu sayı evrenimizi oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, 2015-2016 yılı yaz döneminde Çankaya, Keçiören, Mamak ve Sincan ilçelerinde öğrenim gören 593 öğrencinin velisi oluşturmaktadır. Anket metni memnuniyet ve beklenti içerdiği için 2015-2016 Yaz dönemi II. kurun sonunda uygulanmıştır. Örneklemi belirlemede ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış, bu yöntemle belirlenen ilçeler, kurs isimleri ve mevcutları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

[5] Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayınları, Ankara 1998, s. 77.
[6] Hamdi İslamoğlu, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Beta Yayınları, Kocaeli 2009, s. 113.

Tablo 1: Araştırma Yapılan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları

ÇANKAYA	Öveçler Hacı Derviş Camii Kız Kur'an Kursu	35
ÇANKAYA	Öveçler Kandil Camii Kur'an Kursu	33
ÇANKAYA	Seyranbağları Merkez Kız Kur'an Kursu	45
ÇANKAYA	Sebahattin Yıldız Kur'an Kursu	15
KEÇİÖREN	Muradiye İrfaniye Kur'an Kursu	34
KEÇİÖREN	Muradiye Seçmen Yaşar Yatılı Kur'an Kursu	67
KEÇİÖREN	Güçlü Kaya Zehra Onat Kur'an Kursu	37
KEÇİÖREN	Yayla Mahallesi Yeşil Camii	69
MAMAK	Köprübaşı Camii K.K	15
MAMAK	Lalahan Kasabası Merkez K.K	31
MAMAK	Ünlü Camii K.K	46
MAMAK	Abidinpaşa Ortatepe C.K.K	30
SİNCAN	Asrı Saadet Kız Kur'an Kursu	40
SİNCAN	Emir Sultan Kız Kur'an Kursu	34
SİNCAN	Mescidi Aksa Kız Kur'an Kursu	62
4 İLÇE	**15 KURS**	**593 ÖĞRENCİ**

Çalışmada öncelikle literatür çalışması yapılmış, Diyanet İşleri Başkanlığı ve üniversitelerde alanında uzman kadrolarla istişare sonucu veli memnuniyet anket formu oluşturulmuş ve anketin geçerliliğini kontrol etmek amacıyla örneklem grubundan seçilen velilerden bir kısmına ön uygulama yapılarak eksiklikler giderilmiş, gerekli düzenlemeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Hazırlamış olduğumuz anket 4 bölüm 29 sorudan oluşmaktadır. 1.bölüm kişisel bilgiler, 2.bölüm eğitim-öğretime yönelik değerlendirmeler, 3.bölüm uygulamanın amaçlarına yönelik değerlendirmeler, 4.bölümde de programın amaçlarına yönelik teklif ve değerlendirmelerle alakalı 3 adet açık uçlu soru bulunmaktadır. 1, 2 ve 3. bölümdeki sorulara veli, derecesine göre (Kesinlikle evet, Evet, Kısmen, Hayır, Kesinlikle hayır) cevaplarından birini işaretleyecek, 4.bölümde de velinin zihninde varolan ilk cevapları yakalayabilmek ve kişisel görüşlerini yansıtabilmeleri adına soruları açık uçlu sorduk. Anketteki sorular, Öğretim Programı, Öğretici ve Etkinlik kitapları, uzman görüşleri, öğretici görüşleri ve öğrenci velileri görüşleri alınarak hazırlanmıştır.

Hazırlanmış olan anketi 2015-2016 Yaz Kur'an kursları döneminde (Haziran-Temmuz-Ağustos) açılan 4-6 Yaş grubu Kur'an kurslarına giden öğrenci velilerine öğretici tarafından dağıtımı sağlanıp, ertesi gün doldurulan anketi getirmeleri istenmiştir. Öğretici vasıtasıyla anketin eğitim-öğretim açısından önemi velilere aktarılmış ve cevapların hiçbir etki altında kalmadan verilebilmesi için gerekli açıklamalar yapılmıştır. Dağıtılan 593 adet anket metninin toplam 381'i geri dönmüştür.

Verilerin değerlendirilmesi için uygulanan anket soruları ve verilen cevaplar bilgisayara aktarılmış, anket sonuçlarından elde edilen veriler SPSS istatiksel paket programı yardımıyla frekans dağılımı (N) ve yüzde oranı (%) kullanılarak tablolar oluşturulmuş ve bu tablolardan elde edilen veriler gözlem ve bilgi edinme teknikleriyle de desteklenerek yorumlanmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Çalışmamızda Ankara İli 2015-2016 Yaz Kur'an kursları döneminde Çankaya, Keçiören, Mamak ve Sincan ilçelerinde açılan 4-6 Yaş grubu Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin velilerinin bu kurslardan memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini kapsayan anket formu kullanılmıştır. Adı geçen ilçelerden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçim yapılmış ve toplam 593 veli ile çalışılmış, 381 velinin geri dönütü olmuştur. Araştırma, 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları öğrenme alanları, eğitim-öğretim ortamları, uygulama ve programın amaçlarına yöneliktir.

Çalışmamızın Türkiye genelinde uygulanması zaman, emek ve ekonomik yönden büyük külfet gerektirir. Ankara ilinin farklı sosyo-ekonomik ve kültürel yapı itibarıyla birbirlerinden farklı olan ilçelerini seçmemiz sonucu genel bir yargıya varmamız kolaylaşacak ve yapılan çalışma Türkiye'nin mikro örneğini oluşturacaktır.

5. YAYGIN DİN EĞİTİMİ VE KUR'AN KURSLARI

Yaygın Din Eğitimi

Eğitim genel olarak formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılır. Formal eğitim de kendi içerisinde örgün ve yaygın eğitim olarak ayrılmaktadır. Yaygın eğitim, düzenli, amaçlı ve sistemli bir eğitim türü olduğundan formal eğitim kapsamına girmektedir. Yaygın eğitim, her yaştan ve her eğitim düzeyindeki insanlara hitap eden, bireylerin eğitim ihtiyaçlarına göre, ihtiyaç duyulan zamanlarda ve ihtiyaç duyulan konularda planlanıp yürütülen eğitim faaliyetleri,[7] yaygın din eğitimi ise, örgün din eğitimi sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere, dini öğretmek ve dinin gerektirdiği hayat tarzını benimsetmek üzere ömür boyu yapılan eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür.[8]

Yaygın din eğitimi fonksiyonel bir alan olarak kişilere arzu ettikleri din eğitimini vermeyi hedefleyen, milli birlik ve beraberlik şuuru içerisinde faaliyet gösteren ve verilen eğitim sonucunda diploma veya herhangi bir göreve hak kazanabilme yeterliliğini bünyesinde barındırmayan örgün eğitim dışındaki eğitim öğretim faaliyetleridir.

Yaygın din eğitimi faaliyetleri, Kur'an kursları, câmi, vaaz, hutbe, konferans, sempozyum, internet vb. birçok farklı mecralarda uygulanabilmektedir. Bu faaliyetleri de resmî olarak Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İl ve İlçe Müftülükleri, Vaiz, Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam-Hatip ve İdarî birim tarafından görevlendirilen personeller vasıtasıyla uygulanmaktadır.

Kur'an Kursları

Kur'an kursları; Kur'an-ı Kerim okumak, anlamını öğrenmek, hafızlık yapmak ve din eğitimi almak isteyen vatandaşlara verilen eğitim ve öğretim yerleridir.[9] 07.04.2012 tarih 28257 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim Ve Öğretimine

[7] Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçay Yay., Ankara 2005, s.15.
[8] Ahmet, Koç, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi,* 2001, S. 8, s. 149.
[9] *Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2012.

Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönetmeliğinin 13. maddesinde Kur'an kurslarının faaliyetleri;

a) Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak yüzünden okumayı öğretmek,

b) Tecvit, tashih-i huruf ve talim gibi Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun ve güzel okumayı sağlayıcı bilgileri uygulamalı olarak öğretmek,

c) İbadetler için gerekli sure, ayet ve duaları ezberletmek ve anlamlarını öğretmek,

ç) Hafızlık yaptırmak,

d) Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasını sağlamak,

e) İslâm Dininin inanç, ibadet ve ahlâk esasları ile Hz. Peygamberin hayatı ve örnek ahlâkı hakkında bilgiler vermek,

f) Dini içerikli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek[10], olarak belirlenmiştir.

Yaygın din eğitimi uygulaması olarak Kur'an kursu, İslamiyet'in ilk eğitimcisi olan Peygamber Efendimiz tarafından başlatılmış bir uygulamadır. Peygamberimiz, Mescid-i Nebevî'yi bir eğitim merkezi olarak kullanmış, mescidinde ashabına Kur'an'ı aktarmış ve onlara İslam'ın prensiplerini öğretmiştir. Mescidin "suffa" bölümü eğitim faaliyetlerine tahsis edilmiş, gündüzleri bir okul, geceleri de kimsesiz ve yoksul sahabelerin kaldığı bir yurt olarak hizmet vermiştir. Peygamberimizin bizzat kendisinin de ders verdiği "Suffa" ya Peygamberimiz tarafından Kur'an ilimleri, akâid ve yazı öğretecek hocalar tayin edilmiştir. Suffa'ya devam eden öğrenci sayısı zamanla 400'e ulaştığı dile getirilmektedir.[11]

Medreselerin çoğalması ve yaygınlaşması, İslam eğitiminin gelişmesi doğrultusunda daha da önem kazanarak, medreselerde özel ihtisas mektep ve medreseleri olarak isimlendirilen "Darü'l Kurra", "Darü'l Kur'an" ve "Darü'l Huffaz adı verilen yerlerde, Kur'an'ın tamamının ezberletilmesi, İlm-i Kıraat ve İlm-i

[10] D.İ.B. Yönetmelik, a.g.e., md. 13.
[11] Fahri Kayadibi, "Yaygın Din Eğitiminde Cami ve Görevlileri", *Kur'an Kursları ve Yetişkin Din Eğitimi*, Der. Şaban Karaköse, Tidef Yayınları, İstanbul 2009, s. 84.

Meharic'ül Huruf gibi sadece Kur'an ilimlerinin yüksek seviyede öğretilmesi şeklinde devam etmiştir.[12]

Osmanlılarda ihtisas seviyesinde Kur'an ve kıraat eğitimi genellikle Darü'l Kur'anlarda verilirken bilhassa küçük çocuklara Kur'an okumayı öğreten asıl kurumlar ise sıbyan mektepleri olmuştur.[13]

3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılarak tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmış, Kur'an Kurslarının da Milli Eğitim'e bağlanması gerektiğini savunan bazı çevreler Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an Kurslarının varlığını, Tevhid-i Tedrisat ruhuna aykırı, onu tehdit eder nitelikte görmemiş, bunu eğitimde iki başlılık olarak algılamamıştır. 1925 yılında yine Tevhid-i Tedrisat Kanunu gerekçe gösterilerek, Kur'an Kurslarının Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasını öngören teklif, bizzat Atatürk tarafından tasvip görmemiştir.[14]

Diğer bir ifade ile yaygın din eğitimi Diyanet İşleri Reisliği, örgün din eğitimi ise Maarif Vekâlet'inin sorumluluğu altında gerçekleştirilecektir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda açıkça belirtilmemekle birlikte kanunun amaç ve özüne uygun olarak mesleki din eğitimi yapılan kurumlar yanında genel eğitim amaçlı diğer ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarındaki din eğitimi konusundaki düzenleme yetkisi de Maarif'e aittir.[15]

Maarif Vekâleti ile Diyanet İşleri Reisliği arasında Kur'an öğretimi yapılan müesseselerin varlığı daima tartışma konusu olmuştur.

Tartışmalara neden olan endişelerin yersiz olduğunu tarihi süreç açıkça ortaya koymuştur. Kur'an kursları yaygın din eğitimi kurumları olarak okullarda gerçekleştirilen örgün din eğitimini, Kur'an okunmasının öğretimi ve dini bilgilerin pekiştirilmesi noktalarında tamamlamakta ve desteklemektedir. Aynı şekilde,

---

[12] Ramazan Buyrukçu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi Verimliliği Üzerine Bir Araştırma*, Fakülte Kitabevi**,** Isparta 2001, s.32.

[13] *T.D.V. İslam Ansiklopedisi,* "Kur'an Kursu", Mustafa Çağrıcı, T.D.V. Yayınları, Ankara 1998, C. 26, ss. 30- 31.

[14] M. Şevki, Aydın, "Tevhid-i Tedrisat ve Kur'an Kursları", *Diyanet Aylık Dergi,* 2006, S. 185, S. 30, s. 33.

[15] Zeki Salih, Zengin, ''Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi'', *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 2011, C. 11, S. 2, s. 4.

yetişkinlerin de bu konulardaki ihtiyaçlarını karşılama noktasında da önemli bir boşluğu doldurmaktadır. [16]

Kur'an kursları yaygın din eğitimi alanının önemli çalışma alanlarından ve öne çıkan kurumlarından biridir. Bu kurumlar, ülkemizde Kur'an'ı yüzünden okuma, ezber, Kuran bilgisi, tecvit, ilmihal, gibi konularda önemli katkılar sağlamaktadır. Bu kurslar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın din konusunda toplumu aydınlatmak üzere planlı, programlı, düzenli bir şekilde eğitim yaptığı tek kurum olma özelliği taşımaktadır.[17]

Diyanet İşleri Başkanlığı, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı birimiyle Kur'an kursu faaliyetlerini sürdürmektedir. Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı Kur'an kursu faaliyetlerini; Yaz Kur'an kursları, Hafızlık Kur'an kursları, İhtiyaç odaklı kurslar, Camilerde Kur'an öğretimi, Yurtdışı misafir öğrencilere yönelik kurslar, engellilere yönelik Kur'an kursları, 4-6 Yaş grubu Kur'an kursları programları çerçevesinde toplumun tüm kesimlerine Kur'an hizmetlerini en etkin ve verimli şekilde ulaştırmayı hedeflemektedir.

[16] Zengin, *a.g.e.*, s. 21.
[17] Ahmet Koç, "*Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*", Tidef Yayınları, İstanbul 2009, s. 17.

BİRİNCİ BÖLÜM
OKUL ÖNCESİ DÖNEMİNDE ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ ve DİN EĞİTİMİ

Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.[18] Okul öncesi eğitimi, geniş anlamı itibarıyla; doğumdan, ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş aralıklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda yönlendiren bir eğitim sürecidir.[19] Okul öncesi dini eğitimin amacı da mutlu, huzurlu, kendisine ve toplumuna faydalı birey yetiştirmektir.

Din, insanın insanüstü bir kudret karşısındaki ihtiyaç, istek, sığınma, inanç, duygu, ilham, dua ve tapma gibi çok çeşitli tezahürlerinin ve iç yaşayışlarının bütünüdür.[20] Din duygusu ise güven, sevgi, bağlanma gibi temel duygular üzerinde yükselen, bir yaratıcı düşüncesine ulaşma içeriği taşıyan evrensel bir duygu,[21] yüce ve aşkın duygular arasında yer alan fıtrî bir duygudur.[22] Din eğitimi de dinle ilgili öğretilen bilgileri davranışa yansıtmaktır. Öğretimden farklı olarak ahlâkî ve terbiye boyutu vardır.

Gelişim; olgunlaşma, yaşantı ve öğrenme sonucunda bireyde görülen, döllenmeden ölüme kadar gelişim alanlarında devam eden düzenli ve sürekli değişmelerdir. Gelişme ise gelişim sürecinin sonunda elde edilen kazanımdır. Bir sistem taşımayan ve tesadüfen gerçekleşen değişimler bir gelişme olarak görülemez. Gelişme kavramının en önemli öğeleri olgunlaşma ve öğrenmedir. Olgunlaşma ya da öğrenme olmazsa gelişme, ilerleme olamaz. Gelişim bir süreçtir. Gelişme ise bir üründür. Çocuğun yürüme aşaması gelişim örneğidir. Çocuğun yürümeye başlaması ise gelişme örneğidir. Gelişimi ise genel anlamda kalıtım, çevre ve zaman etkilemektedir. [23]

---

[18] Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem Yayınları, Ankara 2015, s.12.
[19] Zeynep Nezahat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2004, s.66.
[20] Habil, Şentürk, "Din Duygusu, Din Şuuru ve Şahsiyet Gelişmesi", *Din Öğretimi Dergisi,* 1987, S. 10, s.37.
[21] Yurdagül Mehmetoğlu, *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, T.D.V. Yay., İstanbul, 2005, s.87.
[22] M. Emin, Ay, "Çocuk ve Din Eğitimi", *Yeni Dünya Dergisi*, 1993, S. 2, s.71.
[23] Abdullah Atlı, ''Gelişim Psikolojisi'', *DMY Felsefe,* a. a. Kaynak: http://www.dmy.info/gelisim-psikolojisi/, (Erişim Tarihi: 14 Ekim 2016).

Dinî gelişim ise, kişinin çocukluktan itibaren dinî hayatının basitten mükemmele doğru geçirmiş olduğu değişim süreci veya süreçleridir.[24] Yaratılışın temel yapısı ve işleyişi herkeste aynıdır. Bu sebeple din duygusu evrensel bir özelliğe sahiptir. Din duygusunun gelişimi de öğrenme ve yetişme şartlarına bağlıdır.[25] Dini duyguların erken olarak ortaya çıkması psikolojik faktörlere bağlı iken, çocuğun dini hazırlığı ancak vaktinden önce eğitilmiş olmasıyla şekillenmektedir.[26]

Psikolojik ve pedagojik çalışmalara göre çocukta dini bilincin uyanmasında ve gelişmesinde rol oynayan etmenler şunlardır:

- Çocuğun doğal gelişimi,
- Aile çevresindeki ve birlikte olduğu diğer yetişkinlerin tutumu,
- Dinsel konuların doğrudan doğruya öğretilmesi.[27]

Psikolog ve pedagoglar, çocukların ortak eğilimlerini ve davranış kalıplarını göz önünde bulundurarak, çocukluk dönemini çeşitli evrelere ayırmışlardır.[28] Genel olarak kabul edilen çocukluk dönemi gelişim evreleri:

- Bebeklik Evresi,
- İlk Çocukluk Evresi,
- Son Çocukluk Evresi[29] olarak sıralanmıştır.

Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk çocuğun dinî gelişim ve öğrenme süreci ile ilgili aşağıdaki sıralamayı kaydetmişlerdir:

- 0-3 yaş "Bilinçsiz etkilenme çağı"
- 4-9 yaş "Duygusal öğrenme çağı"
- 10-13 yaş "Akılcı öğrenme çağı"
- 14-24 yaş "Bilinçli öğrenme çağı"[30]

Bizim üzerinde duracağımız dönem, okul öncesi dönem olarak nitelenen bilinçsiz etkilenme çağı ve duygusal öğrenme çağını kapsayan 4-6 yaş aralığı olacaktır.

[24] Habil Şentürk, *Din Psikolojisine Giriş*, İz Yayıncılık, Konya 1997, s. 91.
[25] Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, T.D.V. Yay., Ankara 2001, s.139.
[26] Cihandide, a.g.e., s.66.
[27] Beyza Bilgin, Mualla Selçuk, *Din Öğretimi*, Gün Yayıncılık, Ankara 2000, s.70.
[28] Guy Jacguin, *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*, Çev. Mehmed Toprak, Remzi Kitabevi, İstanbul 1976, s.49.
[29] Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2003, s101.
[30] Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, TDV Yayınları, Ankara 2015, s. 74.

Bireyin gençlik ve yetişkinlik dönemindeki dini inanç, duygu, tutum ve davranışlarının temeli büyük ölçüde bu dönemde atılmaktadır. Okul öncesi dönem, bireyin hayatı boyunca beyin ve sinir sisteminin en hızlı geliştiği, en yoğun öğrenme düzeyinin gerçekleştiği, hatta insanın hayatı boyunca öğreneceği şeylerin üçte ikisini öğrendiği[31] dönemdir.

Anne, çocuğun ilk öğretmenidir gerçeğinden yola çıkıldığında, çocuk için dinî duygu ve değerleri kazanabileceği en güzel mekân ailesi, en uygun zaman da çocukluk dönemidir. Fakat "çocukların ailede değer kazanması için, ailenin değerlere sahip olması, bunları yaşaması ve çocuklarına aktaracak bilinç düzeyini yakalamış olması gerekmektedir."[32].

Ailede dini kuralların uygulanmasının çocuğun erken tecrübelerine etkisi olduğu gibi, ilerideki sosyal tecrübelerine, bunları muhakeme, yorumlama ve ifade etmede de kendisine büyük kolaylık sağlar.[33]

Aile dinî öğretiler için hayatın her safhasını kullanmalı, yemekten önce elleri yıkama ve besmele, yemek yerken nimetleri bizlere ulaştıran bir Yaratıcı'nın olduğunu ve yemeğin bitiminde Yaratıcı'ya teşekkür etmemiz gerektiği, çocuğun yanında namaz kılmak ve Kur'an okumak gibi dinî içerikli ritüellerin kullanılması çocuğun dinî gelişimine katkı sağlayacaktır.

Bu yaşlarda özellikle ibadet olarak namaz ve orucun üzerinde durmak gerekmektedir. Zira Hz. Peygamber'in yedi yaşına gelen çocuklara namaz eğitimini başlatmamızı istemesi ve uygulaması ilerideki dinî tecrübe ve yaşantısına katkı sağlayacaktır. ''Çocukluğunda böyle deneyimler geçirmemiş bir çocuk ileride bu tür faaliyetlere gerek duymayabilir, hatta onlara küçümseyerek bakabilir.''[34]

Eğer çocuklar, tabiat sevgisi ile büyür, tabiatta olanla ilgilenirse, hayal gücü beslenir ve zenginleşirse, çevresindeki insanlarla iyi geçinmeyi ve onlara saygı duymayı öğrenirse, güven içinde büyür ve hayata olumlu bir gözle bakabilirlerse, duygularını çeşitli faaliyetler yoluyla ifade edebileceğini öğrenir ve bu etkinlikleri kavrama yeteneği

[31] Cihandide, *a.g.e.*, s. 15.
[32] Ertuğrul Yaman, *Değerler Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014, s.128.
[33] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.82.
[34] Mualla Selçuk, a.g.e., s.82.

geliştirirlerse, zihinsel gelişimi desteklenir ve öğrenme istekleri canlı tutulursa, okul öncesi dönem daha sonraki yıllarda dini kavramların anlaşılabilmesi için temel olacaktır.[35]

1. ZİHİNSEL GELİŞİM

Biliş, kavram olarak; algılama, bellek, kavrama, muhakeme ve düşünme kavramlarını bünyesinde barındırır.

Bilişsel gelişim "Bireyin, çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime denir. Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin kendini ve çevresini anlama ve yorumlama biçiminde nitelik ve içerik açısından giderek yetkinleşmesi sürecidir."[36] Bilişsel gelişim kavramından kasıt, zihinsel gelişimdir.

Piaget'e göre çocuk, dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanmada aktif bir role sahiptir. Ayrıca, değişik yaşlardaki çocukların ve yetişkinlerin dünyaları birbirlerinden farklıdır. Piaget bu farklılığın nedenlerini incelemiş ve bireyin dünyayı anlamasını sağlayan bilişsel süreçleri açıklamaya çalışmıştır.[37]

Piaget'e göre kavramlar uyum, örgütleme ve dengeleme kapsamında öğrenilir. Çocuk yeni bir durumu anlamak için var olan kavramlarını kullanır bir başka deyişle 'özümleme' yapar. Bu durumu bu kavramların yeterli olmadığını hissedinceye kadar devam ettirir. 'Dengesizlik' olduğunda kavramlarında küçük değişikliklere gider yani 'uyma' gerçekleşir. Bu denge hali her şeye uygun bir kavram oluşturuncaya kadar devam eder. Bu süreçte çevre uyarıcı etkide bulunmazsa çocuk kavramlarını geliştiremez. Piaget'e göre özümleme, uyma ve denge her yaştaki kavram gelişimini açıklayabilir.[38]

Piaget bilişsel gelişim dönemlerini;

- Duyusal Motor (0–2),
- İşlem Öncesi Dönem (2– 6),

[35] Mualla Selçuk, a.g.e., s.93.
[36] Ayhan Aydın, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2000, s. 27.
[37] Nuray Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramından Uygulamaya*, Gönül Yayıncılık, Ankara 2007, s.78.
[38] Jean Piaget, *Çocukta Zihinsel Gelişim*, Çev.: Hüseyin Portakal, Cem Yayınevi, İstanbul 2000, s.18.

- Somut İşlemler (6–11),
- Soyut İşlemler (11–18) olarak 4'e ayırmıştır.

Konumuzla alakalı olan "İşlem öncesi dönem" üzerinde duracağız. İşlem öncesi dönemde 2 düzey bulunmaktadır:

- 2-4 yaş arasında kavram öncesi dönem,
- 4-7 yaş arasında sezgisel dönem.

Kavram öncesi dönem, daha sonraki bilişsel aşamalar açısından belirleyici özellikler taşıdığı için önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuk sınırlı sözcük dağarcığı ile simgesel düşünür. Konular arasında mantıksal ilişki kuramaz. Bu durum çocuğun neden-sonuç ilişkisini anlayacak bilişsel yeterlikten yoksun olmasından ileri gelir. Zihinsel tasarımlama gerçekleşse de bilgi sistemli bir biçimde işlemez.[39] Dolayısıyla bu evrede çocuk işlem yapacak bilişsel yeterliliğe sahip değildir.[40] Bu süreçte bir durumun, sadece bir yönü üzerinde bilişsel-zihinsel faaliyet gerçekleşmektedir.

Sezgisel dönem ise somut işlemler dönemine hazırlık evresidir. Çocuklar mantıktan daha çok sezgilerine göre akıl yürütür ve problem çözerler.[41] Miktar ya da nicelik gibi soyut kavramları, algısal görünüşlerine göre değerlendirirler.[42]

Okul öncesi dönemde zihin gelişimi ile dil gelişimi birbirini direkt olarak etkilemektedir. Çevreyle iletişime geçen çocuk, taklit yoluyla duyduklarını ve öğrendiklerini tekrar etmesiyle dil gelişimi sağlamaktadır.

Piaget'e göre çocuk doğuştan sesli bir varlıktır ve çıkardığı her türlü sesten ilgi çekici olanları seçer. Mowrer'e göre çocuk annesinin sesine benzer ses çıkarmaktadır; çünkü annesinin sesi güven vericidir. Bu açıdan bakıldığında çocuk seslerinin kavramsal bir önem taşımadan önce duygusal bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Çocuk ilk kelimelerini söyledikten sonra zaman içerisinde kelimeleri ayırmaya, kelimelerin anlamlarını kavramaya ve yeni kelimeler öğrenmeye devam eder.[43]

---

[39] Cihandide, *a.g.e.*, s. 48.
[40] Ayhan Aydın, *a.g.e.,* s. 38.
[41] Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 49.
[42] Richard I. Evans, *Jean Piaget İnsan ve Fikirleri,* Çev.: Şebnem Çiftçioğlu, Doruk Yayınları, Ankara 1999, s. 142.
[43] Arthur T. Jersild, *Çocuk Psikolojisi*, Çev.: Gülseren Günçe, Ankara Üniversitesi Eğitim Yayınları, Ankara 1979, s. 483.

Çocuğun hazırbulunuşluğu, olgunlaşması, sosyo-ekonomik durumu ve cinsiyeti dil gelişiminde etkili olmaktadır. Çocuğun kazanacağı dil becerisi sayesinde algılama, sorgulama, kendini rahat bir şekilde ifade edebilme ve hayal kurabilme düzeyleri olumlu yönde etkilenecektir. Çocuğun ilk öğretmeninin anne-baba olduğu ve taklit-model alma bu dönemin temel özelliklerinden olduğu düşünüldüğünde çocuğunun iyi yetişmesini isteyen ebeveynlerin ilk olarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Bu dönem çocukları uzun cümleler kurmaya çalışır, bir olayı veya hikâyeyi anlattığında uzun uzun anlatır. Bu dönemde konuşma ve ifade etme, daha bilinçli bir yapıya kavuşmuştur. Çünkü artık konuşmadan önce söyleyeceklerini düşünme gibi bir özellikleri vardır. Basit kelimelerle yazıya başlamış ve "soyadlarına ek olarak birkaç kelime daha yazabilirler."[44]

Okul öncesi dönemi sonuna doğru bir yetişkin edasıyla günlük deneyim ve tecrübelerini anlatır, sözcükleri rahat kavrayabilir, istenilenleri yerine getirir, "Ne zaman, neden, nasıl" gibi soru sözcüklerini cevaplar."[45] Bazı sözcüklerin eş ve zıt anlamlarını bilir. Zaman ve mekân anlayışı geliştiği için yer bildirimlerini ve saati kullanabilir. Soyut ifadeleri kavramaya başlamıştır.

M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programında okul öncesi dönemi dil gelişimi şu şekilde sıralanmıştır:

- Birbirini izleyen üç emir tümcesinde, istenileni sırası ile yerine getirir.
- Cümlelerinde özneye uygun fiil kullanır.
- Bazı sözcüklerin eş ve karşıt anlamlarını bilir.
- "Bana tersini söyle" yönergesine doğru yanıt verir.
- Cümlelerinde "çünkü daha sonra" gibi bağlaçlar kullanır.
- Basit şakalar yapar.
- Evinin ve / veya anne – babasının telefon numarasını söyler.[46]

[44] Yavuzer, *a.g.e*., s.221-225.
[45] Neriman Aral, Gülen Baran, *Eğitimde Drama*, YA-PA Yayınları, İstanbul 1981, s.29.
[46] *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin),* Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2013, s.24.

2. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM

Duygu, kişinin içinde cereyan eden iç yaşayışlar ve gösterilen tepkilerden anlaşılan durumlardır. İçinde geçen eğilimlerini ve hallerini belirten iç yaşayışların temel fenomenleridir. Başka bir deyişle, ruhi güçlerin, güdülerin ve davranışların açığa çıkmasıdır. İnsanda iç ya da dış etkiler sonucunda, şuurlu bir katkı olmadan ortaya çıkan, hoşa giden veya gitmeyen yaşantılar oluşturan ruhsal bir durumdur.[47]

Dini duygu, ilahi bir kuvvetin varlığından kaynaklanan düşünce, tasavvur ve hareketlerin insanda uyandırdığı duygudur.[48]

Toplumsallaşma, insanın, içinde yaşadığı toplumun geliştirdiği ilkelere, kurallara ve davranış kalıplarına uygun olarak davranmasını ve çevresini oluşturan insanlarla ilişki kurmasını öğrenmesidir.[49]

Sosyal gelişim, kişinin kendisini kontrol ve ifade edebilmesi, kendisiyle barışık, çevresiyle uyumlu olmasıdır. Duygusal gelişim, sosyal gelişimin temelini oluşturmakla birlikte, duygusal ve sosyal gelişim birbiriyle etkileşim içinde olan iki gelişim alanıdır. Bedensel ve bilişsel gelişime paralel olarak biçimlenen duygusal yapı, zaman içinde duygusal dengeyi oluşturacak şekilde olgunlaşır.[50]

Sosyal uyum, bireyin diğer insanlara uyum gösterebilme başarısı, grubunda kendini özgün bir biçimde ifade edebilmesidir.[51] Bu değerler de toplum içerisinde yaşayarak görülür, duyulur, hissedilir, tecrübe edilir ve öğrenilir.[52] Bu dönem çocuk açısından toplumun isteklerine uyum sağlama dönemidir. Evde annesine, dışarıda komşularına ve arkadaşlarına karşı yardım ve paylaşma duygusu gelişmektedir.

Toplumsallaşmanın üst düzeyinde olan çocuk, arkadaşlarını kendi seçer. Onlarla işbirliği yapar, oyunu kurallarına uygun oynar ve dürüst olunması gerektiğini bilir. Küçükleri ve hayvanları korur. Sıkıntı içinde olan arkadaşlarına destek olup onları rahatlatmaya çalışır.[53]

---

[47] Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2003, s.102.
[48] Kerim Yavuz, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2012, s.91.
[49] İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi*, Aydan Web Tesisleri Yay., Ankara 1998, s.130.
[50] Neriman Aral, *Çocuk Gelişimi,* YA-PA Yayınları, İstanbul 1981, s.58.
[51] Haluk Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007, s.62.
[52] İbrahim Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye*, Işık Akademi Yayınları, İstanbul 2013, s.181.
[53] Haluk Yavuzer, *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016, s. 221.

Bunların yanında sosyalleşme ve sosyal uyumun önünde bir takım engeller de söz konusudur. Bu engellerin başında aile gelmektedir. Ailede sosyal uyum söz konusu değilse, çocukta da uyum olmayacaktır. Bu dönemde saldırgan, huysuz ve çatışmacı tavır sergileyen çocuklar araştırıldığında, arka planda ailede uyum olmayan, manevi ihtiyaçları giderilememiş, güvenli bağlanmayı gerçekleştirememiş olmanın sonucu olduğu rahatlıkla anlaşılabilir.

Çocuk eğitiminin özü güvenli bağlanma ve kendini güvende hissetmesidir.[54] Bebeklik ve sonrasında çocuğun anne ile iletişimi, psiko-sosyal gelişim üzerinde çok etkilidir. Onun için okul öncesi eğitiminde ilk ve temel kurum ailedir. Ailede verilemeyen sosyal, ahlaki kurallar, aile dışı yaşantıda zor kazanılmaktadır.

Aile büyüklüğü, çocuğun kardeşleri arasındaki yeri, anne baba arasındaki ilişki, ölümler, boşanmalar, çocuğun öz veya üvey oluşu, ailenin eğitim durumu, maddi geliri, tüketimi, evde bulunan kitle iletişim araçları gibi birçok durum çocuğun sosyalleşmesini etkiler.[55] Çocuğun sosyal yaşama geç başlaması, sürekli evde bulunması duygusal gelişime engel olmaktadır. Duygusal gelişimi zayıf olan çocukların sosyal gelişimi de zayıf olur.[56]

Erikson'un sosyal gelişim kuramlarından üçüncü dönem olan "girişkenliğe karşı suçluluk", okul öncesi döneme karşılık gelmektedir. Bu dönem içerisinde çocuklar psiko-motor gelişimleri büyük oranda sağladıklarından sosyal çevreye, konu ve olaylara aşırı ilgi duymaktadırlar. Aşırı merak ve araştırma duyguları da sosyal ilgilerini artırmaktadır.

Sosyal ilgilerine bağlı olarak çocuğun algı dünyasında gelişmelerin olmasıyla bilinçsiz olarak, gördüğü ve duyduğu her şeyi taklit ve tekrar eder. Onun için bu evreye "taklit evresi" adı da verilmektedir.

Çocuklarda hayli erken başlayan tamamen iradesiz ve adeta refleks şeklinde olan taklit eğilimi, çocuğu yakınlarının her türlü hareketlerini taklide ve tekrara yöneltir.[57] Onun ilk dinî tecrübeyi burada edindiği bir gerçektir. Ailede çocukla en çok vakit

[54] Adem Güneş, *0-6 Yaş Dönemi Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural,* Timaş Yayınları, İstanbul 2016, s. 30.
[55] Mustafa Ergün, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara 1994, s. 41.
[56] Güneş, *a.g.e.*, s.38.
[57] İbrahim Alaettin Gövsa, *Çocuk Psikolojisi*, Hayat Yayınevi, İstanbul 1998, s.85.

geçiren ve ilgilenenin anne olduğu dikkate alındığında, "Dindar bir anne, dinin ilk öğretmenidir"[58] denilebilir.

Ailedeki fertlerin her türlü dini davranışları, kullandıkları dinî içerikli sözleri ve yaptıkları ibadetleri, çocuğun şahsında derin izler bırakır.[59] Ailesinde şahit olduğu ibadetlere, dinî motifli davranışlara samimi duygularla yönelir ve onları kendisine örnek alarak aynı davranışları uygulamak ister. Bu da çocuğun dine karşı, fıtraten yetenekli ve hazır olduğunu göstermektedir.

Taklitle başlayan din, çevrenin dinî atmosferine ve çocuğun ferdi kabiliyetine göre yavaş yavaş gelişip derinleşerek dinî yaşayışa dönüşmektedir.[60] Çocuk duyduğunu değil, gördüğünü öğrenir ve uygular.[61] Bunun için eğitimde sadece 'yap' demek yetmez, kendi hâl dilimizle de o eylemi, faaliyeti yaptığımızı göstermeli, hatta beraber yapmalıyız.

Dolayısıyla bu dönemde çocuk, namaz kılan, Kur'an okuyan, camiye giden, ezan okunduğunda saygı gösteren, dua eden aile büyüklerini görmeli, aile de yaşantısıyla çocuğa güzel örnek olmalı, "örnek şahsiyetlerin hayatlarından istifade edilmelidir."[62]

Çocuğun yetişkinleri taklit etmesi önemlidir, ancak bundan daha da önemlisi, çocuğun kendi dini tecrübe ve yaşantısıdır. Gelişim psikolojisine uygun din eğitiminde hareket noktası, çocuğun tecrübeleridir. Öğrenciler dini tasavvurlarını, duygularını, tutum, davranış ve tecrübelerini kendi kelimeleri ile ifade edebilmeyi öğrenmelidirler.[63]

3 yaşından itibaren taklidin yanında duygusal planda da dinî hayata bir katılım söz konusu olmaya başlar. Bu çağda çocuk, kendisine anlatılan, söylenen her şeye inanmaya yatkın, şüpheden uzak bir şekilde almaya hazır durumdadır.[64]

---

[58] Pierre Bovet, *Din Duygusu ve Çocuk Psikolojisi*, Çev. Selahattin Odabaş, T.İ.B. Yay., Ankara 1976, s. 33.
[59] Müzeyyen Sevinç, *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003, s.350.
[60] Yavuz, *a.g.e.*, s. 151.
[61] Haluk Yavuzer, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2009, s. 101.
[62] Abdulkerim Bahadır, "Çocukta Dini İlgi ve Düşüncenin Gelişmesi ve Allah İnancının Öğretilmesinde Metodlar", *Mehir Dergisi*, 1999, S. İlkbahar, s. 60.
[63] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.84.
[64] Şentürk, *a.g.e.*, s. 93.

Okul öncesi döneminde çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlayan en önemli unsurlardan biri de sordukları sorulardır. ‘‘Bu evredeki çocuk, dinî kavramlar hakkında çeşitli sorular sorar ve aldığı cevaplara düşünmeden, şüphelenmeden ve itiraz etmeden inanır. Bu durum çocuğun kolay inanırlık özelliğinden kaynaklanmaktadır.’’[65]

Çocuk, çokça soru soran, etrafındaki her şeyi anlamak isteyen, bitmez tükenmez bir öğrenme arzusu gösteren varlıktır. Bu dönemde en iyi eğitim yolu çocuğu soru sorar hale getirebilmektir. Sorular cevaplandırılmadan önce de soruyu sordurtan sebepler öğrenilmeye çalışılmalıdır. Okul öncesi döneminde önemli olan, çocuğun neyi sormak istediğini bulmaya çalışmaktır. Bahçede arkadaşlarıyla oyun oynarken, annesinin “haydi artık eve çıkma zamanı” sözüne, “neden eve geliyorum” diye bir soru ile karşılık veren çocuk aslında, “ben oyunu bırakıp eve gelmek istemiyorum” demektedir. Bu durumda yetişkinler ve eğitimcilere düşen görev, onların bilgi açlığını gidermek için sordukları sorulara, onların zihinsel gelişimlerine uygun ve anlayacakları şekilde cevaplar vermektir. [66]

Çocuklarla konuşmak, onları dinlemek, sorularına cevap vermek çocuk eğitiminin önemli prensipleridir. Çocuk için tek doğru cevap söz konusu değildir. Her çocuk farklı bir şahsiyettir ve sorunun yöneltildiği şartlar farklıdır.[67] Uygun zamanda uygun söylemlerle, çocukları başkalarıyla kıyaslamadan, çocuğun yapısına göre en doğru cevap verilmelidir.

Çocuk, üç yaşından itibaren dini inançlarla ve dini nitelikli davranışlarla ilgilenmeye başlamasıyla, dini inanç gittikçe canlılık kazanmaya başlar. Çocuğun kafasında yavaş yavaş güçlü ve büyük sıfatları ile özdeşleştirdiği ve çevresinde bu sıfatları taşıyan kişilerle somutlaştırdığı bir Allah tasavvuru oluşur. Bu evre çocukluk döneminin en önemli ve en renkli evresidir.[68]

Allah’ın anlaşılmasında çocuğun bilişsel gelişimi ve yetenekleri etkili olmaktadır.[69] Okul öncesi dönemi çocuklarının Allah tasavvurlarında yaşa, aile ortamına, sosyal çevreye ve tecrübeye bağlı olarak değişiklikler gözlemlenebilmektedir.

[65] Sevinç, *a.g.e,* s.351.
[66] Mualla Selçuk, *a.g.e*., 78.
[67] Mualla Selçuk, a.g.e., s.78.
[68] Mualla Selçuk, *a.g.e*., s.81.
[69] Cihandide, *a.g.e*., s.66.

Bu dönem somut düşünce dönemi olduğundan soyut kavramları algılamakta güçlük çekmektedirler. Çocuk, ileriki yaşlarda somut düşünce seviyesinden, soyut düşünce seviyesine geçerek, tenzihi bir Allah anlayışına sahip olur.[70] Allah hakkında soru soran çocuğa doğru ve kalıcı bilgiler verilmeli ve soru sorma aşamasında taklit yolu ile başlayan Allah'ı arama faaliyetleri, eğitim yoluyla inanca dönüştürülmelidir.[71]

Çocuklar, Allah'ı yaşlarının gereği hep somut bir varlık olarak düşünmektedirler. O'nun büyüklüğünü anlatırken de tanıdıkları ve bildikleri bazı insan veya diğer varlıkları ölçü almaktadırlar.[72] Barnes'in Theological Life of a California Child adlı araştırmasında çocukların büyük bir bölümünün Allah'ı büyük ve çok iyi bir insan olarak tasavvur ettikleri, bazı çocukların da Tanrı'yı beyaz elbise giyen, aksakallı bir ihtiyar olarak tasvir etmeleri[73] antropomorfist düşüncenin etkili olduğunu göstermektedir. Onun için bu evredeki çocuk, Allah'ı tasarlamakta güçlük çekmez. Çünkü çocuk bu evrede somut düşünme dönemindedir. Soyut kavramları anlama kapasitesi gelişmediği için, soyutu somutlaştırır.

Ülkemizde bu konuda yapılan araştırmalara baktığımızda;

"Sence Allah nerede" şeklinde sorulan soruya çocukların genellikle 'bulutların üstünde, arasında, havada, uzayda, yıldızların ve ayın yanında"[74] şeklinde cevap vermeleri, mekâna bağlılıktan ve soyut düşünememekten kaynaklı olarak 'gökyüzünde' cevabı alınmıştır.

Kız ve erkek çocuklarının Allah tasavvurları arasında da fark vardır. Erkek çocuk, Allah'ın kendisi için ne olduğundan çok, Allah'ın kendisinden ne istediğine dikkat etmektedir. Erkek çocuğun Allah'ı, ahlâkî, kemâli, kudret ve kuvvetiyle üstün bir Allah'tır. Buna karşılık kız çocuğunun Allah'ı hissi bir huzur veren aşk Allah'ıdır. Kız çocuk, Allah'ın kendisinden istediği şeyden çok, Allah'ın kendisi için ne olduğuna dikkat etmektedir.[75]

---

[70] Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara 1995, s. 122.
[71] Abdurrahman Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s.122.
[72] Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, T.D.V. Yayınları, Ankara 2007, s.64.
[73] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.71.
[74] Bayram Çetin, *6-12 Yaşları Arasındaki Çocuklarda Allah Kavramının Gelişimi (Doktora Tezi)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1991, s. 58.
[75] A. Vannes, Vergote, "Çocuklukta Din", Çev.: Erdoğan Fırat, *A.Ü.İ.F. Dergisi*, 1978, S. XXVII, s. 328.

Çocuğun Allah'ı tanımasında yapılabilecek en büyük hata, Allah'ı, sürekli olarak kendisinden korkulması gereken bir varlık olarak tanıtmaktır. Anne-baba, çocuğun yanlış davranışlarının cezalandırıcısı olarak Allah'ı ortaya sürmeleri, işin kolay ve kestirme yolu gibi görünse de bu tutum, çocuğun zihninde çok olumsuz bir Allah düşüncesinin oluşmasına yol açabilir ve ileri yaşlarda tamiri mümkün olmayan hatalara sebebiyet verebilir.

Çocukların bu dönemde en fazla merak edip soru sordukları konuların başlarında ölüm gelmektedir. Okul öncesi çocuklarının ölümü uykuya benzettikleri, hatta öyle algıladıkları yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur.[76] Bu dönem çocuk anlayışında ölümün tam anlamıyla ne manaya geldiği bilinmez, 'gittiler fakat geri gelecekler' düşüncesi hâkimdir. Ölümün canlı-cansız her şeyi kapsadığını düşünürler.

5-6 yaşlarında ölümle, hastalık ve yaşlılık arasında bir ilişki kurulmaya başlanır, yaşlı insanların öleceği kabul edilir, 6-7 yaşlarında ise ölüm, ceza gibi somut bir şey olarak düşünülür. Kötü çocukların öleceği, iyi çocukların ölmeyeceklerine inanılır.[77]

Okul öncesi döneminde ölümün gerçekliği genellikle hissedilemez fakat bu dönemin sonlarına doğru ölümün gerçekliği ve sürekliliği hakkında fikir sabitlenmeye başlar. Verilecek olan dini eğitimin uygun söylemleriyle ölüm gerçeği hasarsız bir şekilde anlatılabilir. Bu dönem çocukları, ölenlerin cennete gideceğini düşünür. Öldüğümüzde cennete gitme düşüncesi, ölümün acı yüzünü hafifletecektir.

Bu yaş evresindeki çocuklara ölüm anlatılırken müsebbibe değil, sebebe vurgu yapılmalı, 'Allah öyle istedi, ondan öldü' demek yerine 'trafik kazasında vefat etti' cümlesi pedagojik olarak daha uygundur. Yoksa çocukla Allah arasındaki bağda zedelenme meydana gelir.[78]

Yetişkinler verdikleri cevaplarda samimi, dürüst olmalı, çocuğun başka sorular sormasına imkân bırakabilecek açıklamalarda bulunmalı, çocuğun düşüncesini köreltmemeli, verilen cevaplar çocuğun bir üst gelişim basamağına geçişini

[76] Irvin Yalom, *Varoluşçu Psikoterapi*, Çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2011, s.159.
[77] Betül Dikmen, ''Çocuklarda Ölüm Düşüncesi'', *Okul Öncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı*, Der. Şule Bilir, Kaynak Yayınları, İstanbul 1994, s.57.
[78] Adem Güneş, *a.g.e.,* s.91.

kolaylaştırıcı olmalı,[79] cevaplar çocuğun tecrübe ve anlayışına göre ayarlanmalı, kısa ve sade cevaplar yoluna gidilmeli, soru hakkında tüm bilinenler aktarılmamalıdır. [80]

Yine bu dönem çocuklarında görülen bir başka özellik egosantrizmdir. Egosantrizm, çocuğun çevresini keşfetmesi ve bu çevrenin kendisi için olduğuna inanması, bundan dolayı da diğer insanlara önem vermemesi olayıdır.[81]

Çocuk, kendini olayların merkezinde görür ve her olayı kendi açısından değerlendirir. Başkalarının varlığı kendileri için önemli değildir. Bu yüzden bencil bir tavır sergilerler. Sosyalleşme arttıkça benmerkezcilik duygusu nda azalma görülmeye başlar.[82]

M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programında okul öncesi dönemi sosyal-duygusal gelişimleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Başkalarının duygularını anlar.
- Kurallı oyunların kuralına uyar.
- Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
- Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
- Arkadaş seçiminde kararlılık gösterir.
- Kendini ifade etmede özgün yollar kullanır.
- Haklarını korur.[83]

Okul öncesi dönemi çocuğu zihinsel faaliyet kullanmadan duygu boyutuyla öğrenir. Eğitimcilerin "duygu ağırlıklı öğrenme çağı" olarak nitelendirdiği[84] bu yaşlarda duygusal olarak öğrenme, çocukta henüz yeterince gelişmemiş olan zihinsel yetkinliklere göre daha baskındır. Okul öncesi dönemde dinin duygu yönü asıl malzemeyi oluşturmaktadır.[85]

Çocuğun duygu ağırlıklı olarak, eleştirmeksizin öğrendikleri bilgiler, daha sonraki çağda, zihin ağırlıklı olarak öğreneceklerinin temelini oluşturacaktır. Bu

[79] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.78.
[80] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.80.
[81] Dodurgalı, *a.g.e.*, s. 215.
[82] Rumeysa Şimşek, *5-6 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Düzeyleri Arifiye Örneği (Yüksek Lisans Tezi),* Necmettin Erbakan Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014, s. 42.
[83] *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)*, s. 23.
[84] Bilgin - Selçuk, *a.g.e.*, s. 78.
[85] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.87.

yüzden, onlara öğretilenler gelişigüzellikten kurtarılmalı, duygularına uygun dozda ve doğru bilgiler olmalıdır. Çocuğun zihnine yüklenilmeyecektir. Dinî terimler, çocuklar tarafından duygusal seviyede bazı faaliyetlerle yaşanırsa, tasavvurlar gittikçe olgunlaşır, gerçek manasını alır. [86]

Okul öncesi dönemde kazanılan bilgiden ziyade, elde edilen alışkanlıklar ve tutumlar önemlidir.[87] Bu dönem çocuğuna en güzel örnek anne babanın kendisidir. Dolayısıyla yalan söyleyen anneyi veya babayı gören çocuk yalan söyleyecektir. Bu dönemde eylem dili çok daha önem arz etmektedir.

3. BEDENSEL GELİŞİM

Psiko-motor gelişim, fiziksel büyüme ve gelişme ile birlikte beyin-omurilik gelişimi sonucu organizmanın isteme bağlı olarak hareketlilik kazanmasıdır.[88] Motor gelişim, çocuğun hareketleriyle ilgili olan, küçük ve büyük kas gelişimlerini kapsayan, anne karnından yaşamın sonuna dek devam eden gelişim evresidir.

Bu dönemdeki motor gelişim, 0-3 yaş aralığına göre daha yavaş, 6 ve üzeri yaşlar için ise daha hızlıdır. Erkek ve kız çocuklarındaki motor gelişimler farklıdır. Erkek çocuklar fiziksel olarak kızlara oranla daha fazla gelişim göstermekte, bunun yanında kız çocukları ise ince el becerileri, denge ve koordinasyon konusunda erkeklere oranla daha başarılı olmaktadırlar.

Okul öncesi dönemi çocuklarında motor gelişimine bağlı olarak:

- ‘‘Başlama ve durma komutlarına uyarak tempolu yürür.
- Denge tahtasında ileri – geri ve yan yan yürür.
- Yardımla sekerek yürür.
- Parmak ucunda koşar.
- Ritmik olarak seker.
- Düşmeden 10 kez öne doğru çift ayak sıçrar.
- Kendi başına ip atlar.
- Kendi bedeni etrafında döner.
- Ritmik hareketleri yapar.

[86] Bilgin - Selçuk, *a.g.e.*, s. 79.
[87] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.80.
[88] Rumeysa Şimşek, a.g.e., s. 24.

- Orta büyüklükteki topu yerde birden fazla sıçratır.
- Topu 3 m uzaklıktaki hedefe doğru atar.
- Atma ve tutma davranışlarını gerektiren etkinliklere katılır.
- Baskı ve yapıştırma işlerini yapar.
- Model gösterildiğinde kâğıdı çapraz şekilde katlar.
- Yatay, dikey, eğri ve eğik çizgiler çizer ve bunların kombinasyonlarını oluşturur.
- İsmini kopya eder.
- Eksik insan resmini tamamlar.''[89]

Çocuğun motor gelişimine bağlı olarak oyun anlayışı gelişmektedir. ''Çocukta geliştirilmek istenen davranış, ancak ilgi duyduğu ve zevk aldığı etkinlikler yolu ile yerleşebilir.''[90] Çocuğun yeteneklerini ortaya çıkaran ve doğal olarak işleten faaliyetlerin başında da oyun gelmektedir. Çocuk, grup oyunlarında dayanışmayı, oyuncak araç ve gereçleri arkadaşları ile beraber kullanmayı öğrenir. Başka arkadaşlarının hakkına saygı duyma, oyuncağı almama, sırasını bekleme, öğretmenin sözünü dinleme gibi ilk temel kuralların farkına varır.[91]

Çocuk dinî faaliyetlerle, bir nevi oyun anlayışı içinde tanıştırılmalıdır. Şüphesiz çocukta namaza karşı ilk ilgi, oyun şeklinde ortaya çıkabilir. Namaz esnasında sırta atlama veya secdede yanına yatma, sırta binme gibi haller, çocukta bir ilgi alanı oluştuğunun göstergeleri olarak kabul edilebilir. Zaten Peygamberimiz (s.a.v.)'de böyle yapmış, namaz esnasında sırtına, hatta başına binen çocuklara hoşgörü ile yaklaşmış, onların keyfini kaçırmamak için secdeyi uzatmış, namazda kendisi ile oynamalarına izin vermiştir.[92]

Çocuk bu evrede çok ciddi iş yapan bir kimsenin tavırları içine girerek, kendi varlığını ortaya koymaya çalışır.[93] Bu dönemde kazandığı beceriler, sonraki yıllarda sosyal ilişkilerinin temel yapı taşını oluşturacaktır.[94]

Ziya Selçuk, çocukların motor gelişimine bağlı olarak anne babaların nasıl davranması gerektiği konusunda:

---

[89] *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin),* s. 23.
[90] Mualla Selçuk, *a.g.e*., s. 92.
[91] Mualla Selçuk, *a.g.e*., s. 89.
[92] Buhari, Salat 106.
[93] Halis Ayhan, *Eğitim Bilimine Giriş*, Şule Yayınları, İstanbul 1995, s.86.
[94] *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Birey Gelişimi,* M.E.B., Ankara 2013.

‘‘Çocuklar kendi istekleriyle bir şeyler yapmaya cesaretlendirilmelidir. Örneğin çocuk bir faaliyette bulunmak istediğinde isteği mümkün olduğunca gerçekleştirilmeli, sık sık ‘hayır’ demek yerine onlara destek olunmalıdır. Her çocuğun bir veya birkaç işte başarılı olması için onlara ortamlar oluşturulmalıdır. Çocuğa önce rahatlıkla sonra biraz uğraşarak başarabileceği işler verilmelidir. Verilen iş ne çok kolay ne de zor olmalıdır. Uğraştıkları işte hata yapan çocuklara anlayış gösterilmeli, yaptıkları hataları kendilerinin bulması sağlanmalıdır. Yaptıkları işleri olumlu pekiştireçler vererek ödüllendirilmelidir.’’[95] diyerek önerilerde bulunmuştur.

4. AHLÂKÎ GELİŞİM

Okul öncesi dönemi, çocuğun kişilik ve ahlâkî gelişimindeki en kritik dönemdir. Bu dönemde kazanılanlar, çocuğun ömür boyu sermayesi olacaktır.

Kişilik gelişiminde Mehmet Zeki Aydın “doğuştan getirdiklerimiz ve sonradan kazandıklarımız” diye bir ayrıma gitmiş, ‘‘Doğuştan getirdiklerimiz, mizaç ve fiziki özellikler; sonradan kazandıklarımız ise ahlâkî davranışlarımızdır.”[96] diyerek, ahlâkın öğrenilebilir, geliştirilebilir özelliklerine vurgu yapmıştır.

Piaget ve Kohlberg ahlakî gelişim kuramlarını ortaya atmış ve geliştirmişlerdir. ‘‘Piaget’e göre ahlâk gelişimi bilişsel gelişime paralellik göstererek, birbirlerinden farklı nitelikler taşıyan ve hiyerarşik bir sırayı izleyen dönemler içinde ortaya çıkmaktadır. Biyolojik olgunlaşma ile öğrenme yaşantıları birlikte, bilişsel gelişimde ulaşılabilecek düzey üzerinde belirleyici olmaktadırlar. Aynı durum ahlâk gelişimi için de geçerlidir.’’[97]

Piaget’e göre ahlâkî gelişim 3 döneme ayrılır. Bunlar, ahlâk öncesi (0-5), dışa bağımlı dönem (6-10) ve bağımsız özerk dönemdir. (11 ve üzeri)

Piaget okul öncesi dönem çocuğunu ahlak öncesi ve dışa bağlı dönemde görür. Ahlak öncesi dönemde sosyal ilişkilerdeki kuralları yeni yeni öğrenmektedir. Dışa bağlı ahlâk evresinde ise ‘‘ahlâk yargıları açısından başkalarına bağımlıdırlar. Yetişkinler tarafından konulan kuralları sorgulamadan kabul ederler. İşlenen bir suçun önem

[95] Ziya Selçuk, *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yayınları, Ankara 2000, s.78.
[96] Mehmet Zeki Aydın, *Ailede Çocuğun Ahlâk Eğitimi*, Timaş Yayınları, Ankara 2006, s. 3.
[97] Asiye Fatma Tatar, *Okul Öncesi Eğitiminde Hoşgörü Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi*), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009, s. 22.

derecesini, ortaya çıkaran fiziksel sonuçlar belirler. Bu evrede çocuklar, yetişkinlerin kendileri için kurallar koymasını açık ya da örtülü bir şekilde bekleyebilir."[98]

"Davranışların 'iyi' ya da kötü', 'doğru' ya da 'yanlış' olarak nitelendirilebilmesi için, davranışın altında yatan niyetin önemli olduğunu da çocuklar on yaş civarında kavrayabilirler. Daha önceleri ise bir davranışın iyi ya da kötü olduğuna karar verirken, davranışı yapan kimsenin ne düşündüğüne dikkat etmezler. O yaşlarda davranışın kurallara uygun olup olmaması, ya da yarattığı sonuçlar bir davranışın doğru ya da yanlış olarak nitelendirilmesi için yeterli olmaktadır.[99]

''Piaget, ahlâkî gelişimi bir inşa süreci, Kohlberg ise evrensel ahlâkî ilkelerin keşif süreci olarak görmektedir."[100] Kohlberg, ahlâk gelişimini gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası dönem olarak üçe ayırır ve her dönem içerisinde hiyerarşik bir düzen oluşturur. Gerekli şartlar ve durumlar oluşmadan bir üst döneme geçmek imkânsızdır.

Kohlberg'de okul öncesi dönemi, gelenek öncesi dönemin evreleri olan ceza-itaat yönelimi evresi ve bireyci-çıkarcı yönelimler evresine tekabül etmektedir.

Bir davranış ceza alıyorsa yanlış, ceza almıyorsa doğru bir davranıştır, sonuç önemlidir. Otoriteye mutlak uyum söz konusudur. Birey, otorite yoksa yasak davranışı yapar. Öğretmen yoksa bir öğrenci kopya çeker. Polis yoksa kırmızı ışıkta geçebilir. Kurallara inandığı için değil cezalandırılmamak için boyun eğer. Çıkarcılık söz konusudur. Cezadan kaçınmak için yetişkinlerin "doğru" gördükleri davranışlar sergilenir ve yetişkinlere itaat edilir. Ders çalışmak istemeyen ama anne-babası yanına geldiğinde çalışıyormuş gibi görünen bir çocuk, ceza–itaat evresindedir. Öğretmen yokken kopya çekmek normal bir davranış olduğunu düşünürler. Benmerkezci bir yaklaşım, cezalandırılan davranış kötü, ödüllendirilen davranış iyi, otorite ortada yoksa yanlış davranış gösterilir.[101]

Bu dönemde çocuğun kendi istek ve ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Doğru olan davranış, ihtiyacı karşılayan ve ödül getiren davranışlardır. Ödüle ulaşmak

[98] Rengin Zembat, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*, YA-PA Yayınları, İstanbul 2001, s. 17.
[99] Münire Erden, Yasemin Akman, *Eğitim Psikolojisi,* Arkadaş Yayınları, Ankara 1997, s. 104.
[100] Zembat, *a.g.e.*, s. 18.
[101] Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 244.

için kurallara uymak zorunludur. "Karşılıklı ilişkilerde sürekli kendisini düşünür. Bu dönemde ne kadar verirsem o kadar almalıyım anlayışı hâkimdir."[102]

Kohlberg'in kişinin içinde bulunduğu düzeyi saptamak için, bir sorunla karşılaşıldığında bulunan çözüm ile değil, çözüme varılırken gözlenen akıl yürütme süreci ile ilgilenildiği görülmektedir. Örneğin, bir öğrencinin kopya çekmesinden çok, kopya çekmesine ilişkin gösterdiği neden, ya da bir çocuğun yalan söylemeyi neden kötü bir davranış olarak kabul ettiği, onun hangi ahlâk gelişimi döneminde bulunduğunu göstermektedir.[103]

Kohlberg de Piaget gibi ahlâkî gelişim düzeylerini belirlerken, ahlâkî değerlendirmeler yapılması gereken öykülerden yararlanmıştır. Bireyin içinde bulunduğu ahlâkî gelişim düzeyini saptarken, değişik yaş grupları ve sosyo-ekonomik düzeylerdeki bireylere öyküler verdikten sonra, öyküde anlatılan duruma ilişkin bir karar vermelerini istemiştir. Kararın doğru ya da yanlış olması üzerinde durmamış, bireyin öyküde anlatılan soruna çözüm bulurken kullandığı dayanak noktaları ve yaptığı değerlendirmeleri önemsemiştir. Öykünün sonundaki sorular cevaplandırılırken, pek çok bileşen dikkate alınarak bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Sonuçta verilen kararın dayanakları, bireyin içinde bulunduğu ahlâkî gelişim düzeyine yönelik ipuçları vermektedir.[104]

Okul öncesi dönemi ahlâk gelişiminde değerlendirilmesi gereken bir başka konu ise dua'dır. Dua, çocuğun inancının temellerini atacak, Allah'a yöneltecek ve çocuğun Allah'la iletişimini sağlayacaktır. Bu iletişim sonucu çocuk O'na güvenecek ve O'na sığınacaktır. Öyle ise çocuk, Allah'ı esirgeyen, seven, kollayan bir varlık olarak tanımalıdır.

Okul öncesi dönemde çocuklar duaların Allah ile bağlantılı olduğunun farkında olmasına rağmen, duaların anlamlarını anlamamaktadır. Dua çocuklar için niçin yapıldığı bilinmeyen ama her zaman yapılan bir eylemdir. Onlar için dua, yatmadan önce, ibadet yerlerinde, yemekten önce veya sonra yapılan bir dini merasimdir. Bu yaşlardaki çocuklar çok fazla hissetmeden itaatkâr dua ederler.[105]

---

[102] Ramazan Arı, *Gelişim ve Öğrenme*, Mikro Yayıncılık, Konya 1997, s.76.
[103] Erden, Akman, *a.g.e.*, s. 108.
[104] Erden, Akman, *a.g.e.*, s. 107.
[105] Cihandide, *a.g.e.*, s.73.

Dua alıştırması yaparken Allah'a yönelen, ondan isteklerde bulunan çocuğa, makul isteklerde bulunması konusunda ikazda bulunulmalı, hele hele gerçekleşmesi mümkün olamayacak istekler konusunda çocuk bilinçlendirilmelidir. Dua, çocuğun hayal dünyasının bir fantezisi olmamalıdır. Dua öğretilirken sahip olduğumuz güzellikleri, iyilikleri hatırlatmalı ve bunların bizi mutlu ettiği göz önünde bulundurularak duanın bir nevi teşekkür olduğunu göstermek gerekir.[106]

Türkiye'de yapılan bir araştırmaya göre, bu yaştaki çocukların, duanın Allah'a yapıldığını bildikleri, duayı Allah'tan maddi yönde istekte bulunmak için yaptıkları, namazdan veya ezandan sonra dua yaptıkları[107] tespit edilmiştir.

[106] Mualla Selçuk, *a.g.e.*, s.82.
[107] Mehmetoğlu, *a.g.e.*, s.77.

İKİNCİ BÖLÜM

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI

1. 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARI AÇILIŞ AMAÇLARI VE YASAL DAYANAĞI

Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 yaş grubu çocukların; Allah'ı ve Peygamber Efendimizi sevgi temelli tanımaları, İslami değerleri fark etmeleri ve İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak tanıyarak kendi seviyelerine uygun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterebilmeleri için 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamedeki yaş sınırlandırmasının kaldırılmasından sonra 26 Ocak 2012 tarihinde Kur'an kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi'ni başlatmıştır.[108]

4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi Türkiye genelinde uygulamaya başlamadan önce 2013-2014 eğitim-öğretim yılında pilot olarak 10 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Adana, Samsun, Erzincan ve Rize) düzenlemiş ve daha sonradan talebe bağlı olarak tüm İl ve İlçe Müftülüklerince açılmaya başlamıştır. Halen (2016-2017 eğitim-öğretim döneminde) 100.000'e yakın öğrenci öğrenim görmektedir.

Bu programın amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların;

1. İslam dininin değerlerini, kendi seviyesinde, insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,

2. Kazanacağı değerleri gündelik hayatta kullanmalarını,

3. İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i içerik ses ve şekil olarak kendi seviyesinde tanımalarını,

4. Kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,

[108] *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014 s.7.

5. Kendi seviyesinde Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,

6. Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,

7. Din ve ahlak gelişiminin yanı sıra diğer gelişim alanlarına da katkısı olacak şekilde bir ortam sağlamaktır.[109]

4-6 Yaş grubu Kur'an kurslarının yasal dayanağı ise, yaş sınırlandırmasını kaldıran 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamedir.

2. UYGULAMA ESASLARI, ÖĞRETİM İLKELERİ VE ÖĞRENME ALANLARI

4-6 Yaş grubu Kur'an kursları, ilçe müftülükleri tarafından, Diyanet İşleri Başkanlığınca uygun görülen tüm Kur'an kursları bünyesinde açılabilmektedir. Öğrenci profili ise 4-5 ve 6 yaş (48-72 ay) aralığındaki erkek ve kız çocuklarıdır.

Uygulama Esasları

1- Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu); iki ayrı öğrenme alanından oluşmaktadır. Birinci öğrenme alanı Dini Bilgiler 1-2, ikinci öğrenme alanı ise Kur'an-ı Kerim 1-2'dir.

2- Bu iki öğrenme alanı; "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş grubu)'nda Dini Bilgiler-1/ Kur'an-ı Kerim-1 ve Dini Bilgiler-2/Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanları birlikte verilecektir.

3- "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş grubu)'nda, Dini Bilgiler-1 ve Kur'an-ı Kerimi ve Dini Bilgiler-2 ve Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanları için de geçerlidir.

4- Yaz döneminde 135 saatlik, kış döneminde ise 108 saatlik alternatifi uygulayacak olan öğretici, 162 saatlik hazırlanmış olan kazanımlardan öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre kazanım belirleyecek ve belirlediği kazanım için hazırlanmış olan etkinlikleri uygulayacaktır.

5- Sınıf açılabilmesi için en az 12 öğrencinin kayıtlı olması şarttır. Öğrenci sayısı toplamının 23 sayısını aşması halinde ikinci sınıf açılır. Ancak Kur'an Kursları Öğretim

[109] *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*, s.7.

programı (4-6 Yaş Grubu)'nun istenilen başarıya ulaşabilmesi için öngörülen sınıf mevcudu en fazla 15'tir.

6- Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'na katılan öğrencilere katıldığı programı tamamladığı takdirde "Katılım Belgesi" verilecektir.

7- Öğretici uygulamalarını öğretim programında yer alan temel ilke ve esaslara göre yapacaktır.

8- Öğretici, planlı ve programlı bir şekilde, dokümanlarını dosyalayacak, dosyalarını gerektiğinde yönetici ve meslektaşlarıyla paylaşacaktır.

9- Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri derste uygulamadan önce hazırlık yapacak ve derse hazırlıklı girecektir.

10- Programda görev alacak öğreticiye bir kereye mahsus verilecek olan "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu) ve "Öğrenci Etkinlik Kitabı" uzun süre kullanılacak şekilde muhafaza edilecektir.

11- Öğretici, öğrenci kitabında yer alan oyun ve dramaların uygulanmasında bizzat görev alacak, oyun ve dramalarda çeşitli rollere girme konusunda bir çekince yaşamayacaktır.[110]

Öğretim İlkeleri

Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler:

1. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.

2. Programda çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.

3. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve kursun imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Sınıfa girildiğinde çocuklara gülümseyerek selam verilmelidir.

[110] *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*, s.7.

5. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.

6. Programla verilen din eğitimi ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma vb. duygu ve davranışları geliştirilmelidir.

7. Program, çocukların kendilerine saygı ve güven duymasını sağlamalı, öz denetim kazandırmalıdır.

8. Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bu sebeple programın etkinliklerinde oyun mümkün olduğunca kullanılmalıdır.

9. Oyunun bir araç olarak kullanıldığı unutulmamalı, her oyunda din eğitimine yönelik bir amacın bulunmasına dikkat edilmelidir.

10. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, bu yönde baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.

11. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.

12. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.

13. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.

14. 4-6 Yaş Grubu din eğitimi sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.

15. Harf ve kelimelerin doğru telaffuzuna özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde öğrencilere bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.

16. Peygamberimiz Hz. Muhammed ile ilgili konular işlenirken, onun model kişiliği ile ilgili bolca örnekler verilmelidir.

17. Öğretici uygulamalarını öğretim programında yer alan temel ilke ve esaslara göre yapacaktır.

18. Öğretici, planlı ve programlı bir biçimde, dokümanlarını dosyalayacak, dosyalarını gerektiğinde yönetici ve meslektaşlarıyla paylaşacaktır.

19. Öğretici, öğretici kitabında yer alan etkinlikleri derste uygulamadan önce hazırlık yapacak ve derse hazırlıklı girmeye özen gösterecektir.

20. Öğretici, öğretici kitabında yer alan oyun ve dramaların uygulanmasında bizzat görev alacak, oyun ve dramalarda çeşitli rollere girme konusunda bir çekince yaşamayacaktır.[111]

Öğrenme Alanları

Dini Bilgiler 1:

- Sevgi ve Merhamet
- Saygı
- Görev ve Sorumluluk
- Adalet
- Yardımlaşma ve Paylaşma
- Sabır
- Güvenilirlik ve Doğruluk
- İyilik
- Dua, Şükür ve Özür dileme

Kur'an-ı Kerim 1:

- Kur'an-ı Kerimi Tanıma
- ا، ب، ت ث Harflerini Tanıma Ve Ezber
- ج، ح خ Harflerini Tanıma Ve Ezber
- د، ذ، ر ز Harflerini Tanıma Ve Ezber
- س، ش ص،ض Harflerini Tanıma Ve Ezber
- ط، ظ Harflerini Tanıma Ve Ezber
- ع، غ Harflerini Tanıma Ve Ezber
- ف، ق، ك ل Harflerini Tanıma Ve Ezber
- م، ن، و، ه ى Harflerini Tanıma Ve Ezber

[111] *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*, s.8.

Dini Bilgiler 2:

- Allah'ı Seviyorum
- Peygamberimi Seviyorum
- Dinimi Seviyorum
- Kitabımı Seviyorum
- Kâinatı Seviyorum
- İnsanları Seviyorum
- Vatanımızı Seviyorum
- Bayramlarımızı Seviyorum
- Dini Mekânlarımızı Seviyorum

Kur'an-ı Kerim 2:

- Harfleri Tanıma ve Ezber
- Harfleri Tanıma ve Ezber
- Harekeleri Tanıma ve Ezber
- Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber
- Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber
- Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber
- Uzatma Harflerini Tanıma ve Ezber
- Ezber ve Kur'an-ı Kerim Okuma
- Ezber ve Kur'an-ı Kerim Okuma

Ünitelerinin kazanımları ve etkinliklerinden oluşmaktadır.

Tablo 2: Programın Ders Kredileri Tablosu

Temel Öğretim				
1. Düzey	9 hafta	Haftada 18 saat	162 saat	Dini Bilgiler-1(1-4. üniteler) Kur'an-ı Kerim-1 (1-4. üniteler)
2. Düzey	9 hafta	Haftada 18 saat	162 saat	Dini Bilgiler-1 (5-9. üniteler) Kur'an-ı Kerim-1 (5-9. üniteler)
3. Düzey	8 hafta	Haftada 18 saat	144 saat	Dini Bilgiler-2 (1-4. üniteler) Kur'an-ı Kerim-2 (1-4. üniteler)
4. Düzey	8 hafta	Haftada 18 saat	144 saat	Dini Bilgiler-2 (5-9. üniteler) Kur'an-ı Kerim-2 (5-9. üniteler)
Yaz Kur 'an Kursları				
1. Yaz Dönemi	9 hafta	Haftada 15 saat	135 saat	Dini Bilgiler-1 Kur'an-ı Kerim-1
2. Yaz Dönemi	9 hafta	Haftada 15 saat	135 saat	Dini Bilgiler-2 Kur'an-ı Kerim-2
Ek Öğretim				
1. Kur	8 hafta	Haftada 6 saat	48 saat	Dini Bilgiler-1(1-4. üniteler) Kur'an-ı Kerim-1 (1-4. üniteler)
2. Kur	8 hafta	Haftada 6 saat	48 saat	Dini Bilgiler-1 (5-9. üniteler) Kur'an-ı Kerim-1 (5-9. üniteler)
3. Kur	8 hafta	Haftada 6 saat	48 saat	Dini Bilgiler-2 (1-4. üniteler) Kur'an-ı Kerim-2 (1-4. üniteler)
4. Kur	8 hafta	Haftada 6 saat	48 saat	Dini Bilgiler-2 (5-9. üniteler) Kur'an-ı Kerim-2 (5-9. üniteler)

Bu program temel öğretimde haftada 12 saat Dini Bilgiler, 6 saat ise Kur'an-ı Kerim olmak üzere toplamda 18 saat olarak uygulanmaktadır.

Program yaz Kur'an kurslarında 10 saat Dini Bilgiler, 5 saat Kur'an-ı Kerim olmak üzere toplam 15 saat olarak uygulanmaktadır.

Program ek öğretimde haftalık 4 saat Dini Bilgiler, 2 saat Kur'an-ı Kerim olmak üzere toplamda 6 saat olarak uygulanabilmektedir.

Uzun dönem eğitimlerinde ihtiyaç ve talebe bağlı olarak temel eğitim ve ek öğretim birlikte açılarak ders saatleri arttırılabilmektedir. Yaz Kur'an kurslarında ise haftada en fazla 15 saat ders yapılabilmektedir.

Ders saatlerinin ayrımından da yola çıkarak 4-6 yaş eğitiminin asıl amacının Kur'an-ı Kerim'i ses ve içerik olarak tanıyıp bilmekten fazla değerler eğitimi almaları amaçlanmıştır. Eğitimin merkezinde değerler eğitimi bulunmaktadır.

3. ÖĞRETİCİLERİN YETİŞTİRİLMESİ

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 4-6 Yaş grubu öğrencilerine yönelik açılacak sınıflarda görev alacak öğreticilere yönelik farklı zamanlarda hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 09-22 Eylül 2013 tarihlerinde Manisa Eğitim Merkezinde, 13-21 Ağustos 2014 ve 24-28 Mayıs 2015 tarihlerinde Afyonkarahisar/Sandıklı'da, 24-28 Ağustos 2015 tarihlerinde Rize Eğitim Merkezinde olmak üzere toplam 694 öğreticiye hizmet içi seminer verilmiştir.[112]

Yapılan hizmet içi seminerlerinde materyal geliştirme, drama, teorik bilgi ile uygulama arasındaki yaşanabilecek sıkıntılar ve tecrübeler hakkında değerlendirmeler yapılarak öğreticilerin formasyon kazanmaları amaçlanmıştır.

Aynı zamanda Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile M.E.B. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasında, "4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi" adında modüler sertifika eğitim programı (296 saat) hazırlanmış ve ilçe müftülükleri ile halk eğitim merkezlerinin koordineli bir şekilde çalışma yaparak, uygun görülen mekânlarda bu eğitimin açılması ve bu kurslarda görev almak isteyen öğreticiler için imkân sunulmuştur.[113]

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticiliği çocuk eğitimine yönelik sertifika sahibi olmak şartı getirmiş ve bu eğitimin halk eğitim merkezlerinin yanında çeşitli kurumların uzaktan eğitim programı yoluyla "4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi (296 saat)" sertifika programlarından alınan eğitimlerin de geçerli olduğunu duyurmuş[114] fakat uzaktan eğitim yoluyla alınan sertifikaların verimli olmadığı ve çeşitli kurumların bu alanı rant haline getirip farklı mülahazalara yol açtıkları sebebiyle 19.01.2017 tarihi itibarıyla çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınan sertifikaların kabul edilmemesi cihetine gidilmiştir.[115]

[112] *2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları.*
[113] *D.İ.B. 29/12/2014 tarihli 27289 sayılı yazı.*
[114] *D.İ.B. 13/02/2015 tarihli 4937 sayılı yazı.*
[115] *D.İ.B. 20/01/2017 tarihli 5722 sayılı yazı.*

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına görevlendirmelerde öncelik sırasına göre;

-Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapmış olduğu hizmet içi eğitimlere katılmış olan kadrolu öğreticiler,

-19.01.2017 tarihinden önce alınmak koşuluyla Halk Eğitim Merkezleri tarafından verilen 4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi adlı sertifikaya (en az 296 saat) sahip kadrolu öğreticiler,

-19.01.2017 tarihinden önce alınmak koşuluyla Üniversitelerden alınmış olan en az 296 saatlik 4-6 Yaş Eğitimi ve Çocuk Etkinlikleri adlı sertifikalara sahip olan öğreticilere görev verilmiştir.

İhtiyacın kadrolu öğreticilerle karşılanamadığı durumlarda öğrenim durumuna göre geçerli diploma/sertifika olması şartıyla İl Müftülüğünün yapmış olduğu sınavda başarılı olanlar da ek ders karşılığında bu sınıflarda görev yapabilmektedirler.

4. EĞİTİM-ÖĞRETİM MATERYALLERİ

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1:

Kitap 3 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde 4-6 yaş grubu çocuğun gelişim özellikleri, okul öncesi dönem din eğitimi ve tarihsel süreci, din eğitimi, öğreticilerin dikkat edeceği hususlar yer almaktadır. 2.bölümde Dini Bilgiler 1 ünite konuları yer almaktadır. 3. bölümde ise Kur'an-ı Kerim 1 ünite konuları yer almaktadır. 2. ve 3. bölümde yer alan konular drama, eğitsel oyun, hikâye, boyama, şiir, şarkı vb. etkinliklerle desteklenmiştir. Kitaptaki konular, programda yer alan kazanımlara göre belirlenmiş, öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi ve alâkaları dikkate alınmıştır.

Çapçıoğlu'nun çalışmasına göre kısmen de olsa ''öğrencilerin dini gelişim özelliklerinin dikkate alınmadığı, kazanımlar arasında çocukların seviyelerinin üzerinde beklentiler oluşturulduğu, oyun ve hikâyelerin kurgulanmasında ise geleneğin baskısının hissedildiği''[116] hususları kazanımların ve etkinliklerin tekrar gözden geçirilmesini mecbur kılmaktadır.

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2:

Kitap 3 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde 4-6 yaş grubu çocuğun gelişim özellikleri, okul öncesi dönem din eğitimi ve tarihsel süreci, din eğitimi, öğreticilerin dikkat edeceği hususlar yer almaktadır. 2.bölümde Dini Bilgiler 2 ünite konuları yer almaktadır. 3. bölümde ise Kur'an-ı Kerim 2 ünite konuları yer almaktadır.

2. ve 3. bölümde yer alan konular drama, eğitsel oyun, hikâye, boyama, şiir, şarkı vb. etkinliklerle desteklenmiştir. Kitaptaki konular, programda yer alan kazanımlara göre belirlenmiş, öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi ve alâkaları dikkate alınmıştır.

[116] Cemal Tosun, Fatma Çapçıoğlu, ''4-6 Yaş Kur'an kursları öğretim programının dini gelişim kuramları çerçevesinde incelenmesi'', *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 2015 S. 5, s. 715-720.

Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1:

Etkinlik Kitabı 1, Öğretici Kitabı 1'in eki olarak hazırlanmış, öğreticinin dersi aktif bir şekilde işlemesine yöneliktir. Kitap iki bölümden oluşmakta, Dini Bilgiler 1 ve Kur'an-ı Kerim 1 alanlarına

Çocukların bu eğitimde bilgiyi yaşayarak öğrenmelerini, kazanımların drama, eğitsel oyun, örnek olay inceleme, analoji, hikâye, şiir, şarkı, sanatsal etkinlikler vb. yoluyla derslerde öğrenciyi merkeze koymayı amaçlanmıştır.

Kitapta öğrenci velilerinin de sürece dâhil edilmesi yönünde yönerge, proje ödevleri kullanılmıştır.

Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 2:

Etkinlik Kitabı 2, Öğretici Kitabı 2'nin eki olarak hazırlanmış, öğreticinin dersi aktif bir şekilde işlemesine yöneliktir. Kitap iki bölüm olan Dini Bilgiler 2 ve Kur'an-ı Kerim 2 ünitelerinden oluşmaktadır.

Çocukların bu eğitimde bilgiyi yaşayarak öğrenmelerini, kazanımların drama, eğitsel oyun, örnek olay inceleme, analoji, hikâye, şiir, şarkı, sanatsal etkinlikler vb. yoluyla derslerde öğrenciyi merkeze koymayı amaçlanmıştır.

Kitapta öğrenci velilerinin de sürece dâhil edilmesi yönünde yönerge, proje ödevleri kullanılmıştır.

Kur'an Öğreniyorum 1-2-3 Harfler:

Kur'an Öğreniyorum serileri öğrencinin etkinlik kitaplarıdır. Her kitap Kur'an harflerinin öğrenilmesi, Kur'an harflerinin okunuşları ve Dua ve sureler bölümleri olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Boyama ve çalışma sayfaları ile diğer kitaplara ek kaynak olmakta, öğrenmenin en üst düzeyde gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Ayrıca kitaplar, okul öncesi eğitim programının kazanımlarına uygun olarak oluşturulmuştur. Her bir kitap, öğrenmelerin en etkili şekilde gerçekleşmesi için birbirinin bağlantısıdır.

1. kitapta öğrencilerin harfleri kavraması amaçlanmış, öğrencilerden kesik çizgileri boyayarak harfi oluşturmaları istenmiştir. Her harf bir nesneye benzetilmiş, öğrenmelerin daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Her harfle alakalı olarak bir şiir yazılmıştır. Fakat bu yaş grubundaki öğrenciler okuma-yazma bilmemekte, hatta el koordinasyonu bile tam olarak gelişmemiştir. Dolayısıyla yazılan şiir, yönerge ve açıklamaların öğrenciler tarafından okunması imkânsızdır. Yazılar ve açıklamalar, öğreticiler için bir açıklama mahiyetinde ise daha küçük puntolarla yazılması gerekir, etkinliklere ayrılan bölüm çeşitlendirilebilirdi.

2. kitapta harflerin başta ortada ve sonda yazılışları, esre, üstün, ötre, uzatma harfleri, tenvin, cezm, şedde, el takısı ve terkipler bulunmaktadır.

3. kitapta ise, dualar, ezan, namaz sureleri, günlük dualar ve kitabın son bölümünde de Elhamdülillah, La İlahe İllallah vb. tekbir ve tehliller anlamlarıyla birlikte boyama etkinliği yoluyla öğrencinin öğrenimine sunulmuştur.

Genel olarak değerlendirilecek olursak, bir takım eksikliklerin olmasının yanında büyük oranda öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınmış, öğrencilerin ilgisini çekerek öğrenmesini kolaylaştıracak görsel materyallerle desteklenmiştir.

Her yeni çalışma, daha sonra yapılacak çalışmalar için kaynak mahiyetindedir. Dolayısıyla kötü eser yoktur, geliştirilmeyen eser vardır.

5. FİZİKİ MEKÂN VE DONANIMLARI

Bina Özellikleri:

1. Bina yapım ve inşasında öğrenci kapasitesi göz önünde tutulacaktır.
2. Bina girişi çocukların giriş-çıkışlarına uygun olup, velilerin bekleme salonu olarak da kullanabilecek şekilde düzenlenecektir.
3. Ayakkabı giysi dolapları öğrenci ve personel için ayrı ayrı olmalıdır. Çocukların dolapları onların rahatça ulaşabileceği seviyede olmalıdır. Yükseklik 120-145 cm'den fazla olmayacaktır.
4. Dolaplar duvara sabitlenecektir.
5. Yangın ve afet gibi durumlar için acil çıkışlar alanları oluşturulacaktır.
6. Yer kaplamaları kolay temizlenebilen ve kaymayan malzemelerden tercih edilecektir.
7. Çocukların kullandığı odaların kapıları içeriden dışarıya açılır şekilde düzenlenecektir.
8. Binanın ısı donanımı, ısı dağılımını eşit sağlayacak şekilde düzenlenecektir.
9. Binanın giriş kısmında ecza dolabı, yangın alarm sistemi ve yangın söndürme cihazı bulundurulacaktır.
10. Cihazlar görünür ve kolay erişilir yerlere koyulacaktır.
11. Bina alanlarının tavan yüksekliklerinin 3 m'den az olmamasına dikkat edilecektir.
12. Bina boyasında soft renkler tercih edilecektir.
13. Bedensel engelli çocuklar (olması halinde) için rampa ve özel tuvalet bulundurulacaktır.
14. Binada balkonlar olmamalı, pencereler çocukların tırmanıp açamayacağı ve dışarı sarkamayacağı bir şekilde planlanmalı, bütün elektrik kabloları gizlenmeli, prizler çocukların erişemeyeceği (en fazla 1,5 m) yükseklikte olacaktır.
15. Binanın dışında veya içinde bulunan merdiven basamakları yüksek ve dar olmamalı, tırabzanlar gerekli önlemler alınarak yapılacaktır. (Çocukların tırmanma veya düşme olasılıkları göz önünde bulundurulacaktır.)

Oyun Alanı-Bahçe:

1. Her öğrenciye en az 2,5 m² alan düşecektir.
2. Etkinlik yapılan bölümleri için güvenlik önlemleri alınacaktır.
3. Bahçenin etrafı duvar veya benzeri bir uygulama ile ayrılacaktır.
4. Bahçede yeteri miktarda toprak ve çim alan oluşturulacaktır.
5. Bahçede bitki yetiştirme alanı, ağaçlar, kum havuzları oluşturulacaktır.
6. Park oyuncakları, kum havuzu vb. oyun alanları oluşturulacak; bahçe, denge alanları, tırmanma araçları koyularak çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu etkileyecek alanlarla desteklenecektir.
7. İklimsel şartlar düşünülerek soğuk havalar için bina içinde kapalı oyun alanları açılacaktır.
8. Zemin çocukların düşmeleri halinde tehlike oluşturmayacak şekilde yumuşak özellikte olacaktır.

Hobi alanı:

1. Bitki ve hayvan bakımı gibi hobilerin uygulandığı alanlarıdır. Bahçede veya bina içinde uygun mekânlarda düzenlenecektir.

Derslik:

1. Öğrenci başına en az 2 m² alan düşecektir.
2. Çocukların hem bireysel hem de grup halinde hareket edebilmesini sağlayacak biçimde düzenlenecektir.
3. Kaygan olmayan sabit kolay temizlenebilen yer döşemeleri kullanılacaktır.
4. Duvarlar ses geçirmeyecek özellikte izole edilecektir.
5. Tavan yüksekliği 3 m'den daha az olmayacak, pencerelerin yerden yüksekliği çocukların çevreyi görebilecekleri yükseklikte ayarlanacaktır.
6. Doğal aydınlatma kullanılacaktır.
7. Zemin çocukların düşmeleri halinde tehlike oluşturmayacak şekilde yumuşak özellikte malzeme ile kaplanacaktır.

Kitaplık:

1. Kitaplığın yerden yüksekliği 88-92 cm arası olacak, daha yüksek olmayacaktır.
2. Çocukların görme alanları içinde düzenlenecek ve kolaylıkla kitap alabilecekleri yükseklikte olacaktır.

Etkinlik Alanı:

1. Her öğrenci için en az 2 m² alan düşecektir.

2. Etkinliklerinin yapıldığı atölyeler bu alan içerisinde oluşturulacaktır.

Mutfak /Yemek alanı:

1. Havalandırması ve yangın tertibatı bulunacaktır.
2. Yer döşemesi kaydırmaz, kolay temizlenebilen malzeme ile kaplanacaktır.

Uygulama Salonu/Çok Amaçlı Salon:

1. Kursun öğrenci kapasitesinin 2 katı sayıda mevcudu alacak şekilde alana sahip olmalıdır.
2. Büyük grup etkinlikleri, aile seminerleri bu salonda yapılacaktır.
3. Mümkünse çatıdan aydınlatılmalıdır.
4. Yemek yeme için de kullanılabilecektir. (Yemek salonu olmadığı durumlarda)

Tuvaletler/Duş Alanı:

1. Lavabo; en-boy 28-45 cm, yükseklik 50-60 cm, musluk; 65-70 cm. klozet yüksekliği 35 cm. WC kabinleri; en 70-90 cm, bölücü duvarlar 130-150 cm. olacaktır.
2. Sınıflara yakın alanlarda olacaktır.
3. Islak hacimlerin güvenli ve çocuğun fiziki özelliklerine uygun olmasına özen gösterilecektir.
4. Her 6 çocuğa 1 lavabo, her 4 veya 5 çocuğa 1 klozet düşecek şekilde düzenlenecektir.
5. Lavabo ve WC'ler çocukların vücut özelliklerine göre düzenlenmelidir. Personel WC'si ayrı bölümde yer alacaktır.

Uyku Odası:

1. Kursta tam gün eğitim yapılması durumunda oluşturulacaktır.
2. Odanın genişliği 15 m²den küçük olmamalıdır. Odada her çocuk için en az 2 m² alan ve 6 m³ hava düşecek şekilde dizayn edilecektir.
3. Kampetler en fazla 25-30 cm yükseklikte olmalı, ranza kullanılmayacaktır.
4. Zemin çocukların düşmeleri halinde tehlike oluşturmayacak şekilde yumuşak özellikteki olacaktır.

İdari Birimler:

1. Yönetim odası; kursa giriş-çıkışları gözlemleyebilmek için binanın girişine yakın olacaktır.

2. Öğretici odası; öğreticilerin dinlenme ve ders hazırlıkları yapabilecekleri şekilde hazırlanacaktır.
3. Yardımcı personel odası
4. Rehberlik odası
5. Arşiv
6. Depo

Donatım Malzemeleri:

Sandalye: Genel yükseklik: 50-60 cm, oturma genişliği: 30-36 cm**,** oturma yeri derinliği: 30-34 cm, oturma yüksekliği: 29-33 cm

Masa: Yükseklik: 50-55 cm genişlik: 60-65cm, daire masa çapı:100-120 cm, isteğe bağlı olarak kare, dikdörtgen, daire ve yarım daire masa kullanılabilir.

Yemek masası: Yükseklik: 54-60 cm, genişlik: 60-65cm.

Kampet: Genişlik: 54-60 cm Uzunluk: 125-135 cm Yükseklik:14-16 cm.

Oyuncaklar: İlgi köşelerinde bulunan oyuncaklar uygun renklerden seçilmiş ve oyuncak yapım standartlarına uygun olmalıdır. (Mümkün olduğunca Türk Standartları Enstitüsünce onaylanmış oyuncaklar kullanılmalıdır.) Bununla birlikte çocukların iyi düzenlenmiş bir eğitim ortamında az oyuncak ile de daha etkili bir öğrenme eğilimi gösterdiği göz önünde tutulması gereken önemli bir husustur.

Kur'an kurslarımızda kullanılan malzemelerin kimyasal içermemesine, doğal ve yerel olmasına dikkat edilecektir.[117]

[117] *2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları,* Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2016.

6. İSTATİSTİKLER

Tablo 3: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Yıl Bazlı Genel İstatistikleri

EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI	KURS SAYILARI	D GRUBU	KADROLU		GEÇİCİ		TOPLAM ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	KIZ ÖĞRENCİ	TOPLAM ÖĞRENCİ
			ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ	ERKEK ÖĞRETİCİ	KADIN ÖĞRETİCİ				
2013-2014	201	61	2	86	0	172	260	2.251	2.472	4.723
2014-2015	554	207	0	246	0	512	758	7.399	7.866	15.265
2015-2016	2053	1.021	2	969	0	2.044	3.015	27.472	27.849	55.321
2016-2017	2809	1195	5	1655	0	2662	4322	35.777	36.636	72.413

Tabloda 3'de görüldüğü üzere Kur'an kursları 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde pilot uygulama olarak 10 ilde faaliyete geçirilen 4-6 yaş grubu Kur'an kursu sayısı 201 iken toplam öğrenci 4.723,

2014-2015 yılında kurs sayısı 554 iken toplam öğrenci 15.265,

2015-2016 yılında kurs sayısı 2053 iken toplam öğrenci 55.321,

2016-2017 yılında ise kurs sayısı 2809 iken toplam öğrenci sayısı 72.413'tür. Bu veriler ışığında başlangıcından bu yana her yıl kurs ve öğrenci sayıları artmaktadır.

Öğretici durumlarına baktığımızda;

2013-2014 yılında kadrolu öğretici sayısı 86 iken geçici öğretici[118] 172, toplamda 260,

2014-2015 yılında kadrolu öğretici sayısı 246 iken geçici öğretici 512, toplamda 758,

2015-2016 yılında kadrolu öğretici sayısı 969 iken geçici öğretici 2044, toplamda 3015,

2016-2017 yılında kadrolu öğretici sayısı 1655 iken geçici öğretici sayısı 2662, toplamda 4322'dir.

[118] İhtiyaca bağlı olarak İl Müftülükleri tarafından görevlendirilen ve ek ders ücreti karşılığında çalıştırılan personel.

Buna bağlı olarak diyebiliriz ki;

4-6 Yaş grubu Kur'an kursu hizmetleri çoğunlukla geçici öğreticiler vasıtasıyla karşılanmaktadır. Bu durum da verilen eğitimin etkinlik ve verimliliğini olumsuz etkileyebilmektedir.

Öğreticilerle yaptığımız görüşmeler ve gözlemlerimiz neticesinde iş yükünün çoğunlukla öğreticide olması, yardımcı personel bulunmayışı, öğrencilerle birebir ilgi ve daha fazla sorumluluk gibi sebeplerle kadrolu personelin 4-6 yaş sınıflarında görev almada çekingen davrandıklarını söylememiz mümkündür. Bu noktada yapılması gereken, İlçe Müftülüğünün gerekli imkânları sunması ve iş yükünü paylaşabilecek yardımcı elemanın görevlendirilmesi ile kadrolu personel teşvik edilmelidir.

Tablo 4: Öğrenim Durumlarına Göre Yıl Bazlı Öğretici İstatistikleri

Öğrenim Durumu	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
İmam Hatip Lisesi	91	227	1178	1595
Yüksek Okul (Ön Lisans)	96	317	1306	1921
Lisans Tamamlama	5	20	83	157
Üniversite	61	170	417	614
Lisansüstü	7	24	31	35
TOPLAM ÖĞRETİCİ	260	758	3015	4322

Tablo 4'de öğreticilerin yıl bazlı olarak öğrenim durumları listelenmiştir.

Bu tabloya göre 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde toplam 260 öğretici görev yapmış, bunlardan 91'i İmam-Hatip Lisesi, 96'sı Ön Lisans, 5'i Lisans tamamlama, 61'i Üniversite, 7'si ise Lisansüstü mezunu,

2014-2015 eğitim-öğretim döneminde toplam 758 öğretici görev yapmış, bunlardan 227'si İmam-Hatip Lisesi, 317'si Ön Lisans, 20'si Lisans tamamlama, 170'i Üniversite, 24'ü ise Lisansüstü mezunu,

2015-2016 eğitim-öğretim döneminde toplam 3015 öğretici görev yapmış, bunlardan 1178'i İmam-Hatip Lisesi, 1306'sı Ön Lisans, 83'ü Lisans tamamlama, 417'si Üniversite, 31'i ise Lisansüstü mezunu,

2016-2017 eğitim-öğretim döneminde ise toplam 4322 öğretici görev yapmış, bunlardan 1595'i İmam-Hatip Lisesi, 1921'i Ön Lisans, 157'si Lisans tamamlama, 614'ü Üniversite, 35'i ise Lisansüstü mezunu görünmektedir.

Öğreticilerin eğitim-öğretim durumları ile araştırmaya katılan velilerin eğitim-öğretim durumlarını karşılaştırdığımızda anne velinin eğitim düzeyinin ağırlıklı olarak lise ve ortaokul, (bkz: tablo 8) baba velinin ise ağırlıklı olarak lise ve lisans mezunu (bkz: tablo 9) olduklarını görebilmekteyiz. Tablo 4'de ise öğreticilerin eğitim düzeyine baktığımızda ağırlıklı olarak ön lisans ve lise olduğunu görmekteyiz. Yapılması gereken, böylesi özel eğitim olan okul öncesinde değerler eğitimi ve Kur'an öğretimini verecek personelin asgari lisans mezunu olmaları ve halen görev yapan kadrolu personeli yetiştirerek kendi personeli ile bu hizmeti verebilecek konuma yükseltilmelidir.

Bununla birlikte 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerinin mezuniyet durumlarının 2013 yılından itibaren her yıl sürekli olarak yükseldiğini söylememiz mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VELİLERİN 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARINDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ VE BEKLENTİLERİ ANKET BULGULARI VE YORUMLARI

1. VELİ VE ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ GENEL ÖZELLİKLER

Tablo 5: Anketi Dolduranın Öğrenciye Yakınlığı

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anne	329	86,4	86,4
Baba	35	9,2	95,5
Diğer	17	4,5	100,0
Total	381	100,0	

Tabloda 5'de görüldüğü üzere, anketi dolduranların %86,4'ünü anne, % 9,2' sini baba, % 4,5'ini diğer (abla, teyze, anneanne, babaanne) oluşturmaktadır. Babanın çalışması, annenin çocuğu kursa getirip alması ve anne velilerin genellikle ev hanımı olmaları nedeniyle anket formunu çoğunlukla anne veli doldurmuştur. Dolayısıyla ailede çocuğun eğitimini yakından takip edenin anne olduğunu söylememiz mümkündür.

Tablo 6: Öğrencinin Cinsiyeti

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	**189**	**49,6**	**49,6**
Kız	**192**	**50,4**	**100,0**
Total	**381**	**100,0**	

Tablo 6'da görüldüğü üzere, 2015-2016 Yaz Kur'an kursları döneminde Ankara il ve ilçelerinde açılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki erkek öğrenci oranı % 49,6 kız öğrenci oranı ise % 50,4 ile yarıya yakın bir mevcut öğrenim görmüştür. Veriler değerlendirildiğinde cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin velilerin, çocuklarını bu eğitime gönderdiklerini görmekteyiz.

Tablo 7: Öğrencinin Yaşı

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
4	76	19,9	19,9
5	183	48,0	68,0
6	122	32,0	100,0
Toplam	381	100,0	

Tablo 7'de görüldüğü üzere, 2015-2016 Yaz Kur'an kursları döneminde Ankara il ve ilçelerinde açılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki yaş aralıkları, % 19,9'u 4, % 48,0'i 5, % 32,0'si 6 yaşındadır. 4-6 Yaş Kur'an kursları öğretim programında yer alan hususa göre 48-72 ay arasındaki öğrenciler ders görebilmektedirler. Tablodaki sonuç okunduğunda yaş grupları arasında dengeli bir yayılımın olduğunu söylememiz mümkündür.

Tablo 8: Anne Eğitim Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	65	17,1	17,1
Ortaokul	85	22,3	39,4
Lise	133	34,9	74,3
Ön lisans	40	10,5	84,8
Lisans	56	14,7	99,5
Lisansüstü	2	0,5	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 8'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinden anne eğitim düzeyi % 17,1'i ilkokul, % 22,3'ü ortaokul, % 34,9'u lise, % 10,5'i ön lisans, % 14,7'si lisans, % 0,5'i lisansüstü düzeyindedir.

4-6 yaş grubu öğrenci anneleri ağırlıklı olarak lise mezunudur. Bunu sırasıyla ortaokul, ilkokul, lisans, ön lisans ve lisansüstü eğitimi takip etmektedir. Anne eğitim düzeyi ile çocuğun kaliteli bir eğitim-öğretim yaşantısı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Tablodan çıkan bir başka husus ise eğitim düzeyi ne olursa olsun 4-6 yaş kurslarının tercih edilebilirliğidir. Lisansüstü bir veli ve ilkokul mezunu bir veli bu kursları talep etmektedirler.

Tablo 9: Baba Eğitim Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	41	10,8	10,8
Ortaokul	62	16,3	27,0
Lise	149	39,1	66,1
Ön lisans	39	10,2	76,4
Lisans	69	18,1	94,5
Lisansüstü	21	5,5	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 9'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinden baba eğitim düzeyi % 10,8'i ilkokul, % 16,3'ü ortaokul, % 39,1'i lise, % 10,2'si önlisans, % 18,1'i lisans, % 5,5'i lisansüstü seviyesindedir.

4-6 yaş grubu öğrenci babaları da ağırlıklı olarak lise mezunudur. Bunu sırasıyla lisans, ortaokul, ilkokul, ön lisans ve lisansüstü eğitimi takip etmektedir. Baba eğitim düzeyi anne eğitim düzeyine oranla daha yüksek görünmektedir.

Tablo 10: Çalışma Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anne baba çalışıyor	68	17,8	17,8
Sadece baba çalışıyor	296	77,7	95,5
Sadece anne çalışıyor	11	2,9	98,4
Anne baba çalışmıyor	2	,5	99,0
Baba emekli	4	1,0	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 10'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinden % 17,8'i anne-baba çalışıyor, % 77,7'si sadece baba çalışıyor, % 2,9'u sadece anne çalışıyor, % 0,5'i anne-baba çalışmıyor, % 1'i baba emeklidir.

Gözlemlerimiz neticesinde 4-6 yaş grubu kurslarını ağırlıklı olarak sadece babanın çalıştığı ailelerin tercih ettiklerini, anne ve babanın birlikte çalıştığı ailelerin mesai problemi olması, kurs saatleri ile mesai saatlerinin uygunluk göstermemesinden kaynaklı kreş vb. kursları tercih ettiklerini, fakat uygun düzenleme yapıldığında ilk

tercihlerinin Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde açılan 4-6 yaş kursları olacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 11: Ekonomik Durum

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok iyi	12	3,1	3,1
İyi	120	31,5	34,6
Orta	231	60,6	95,3
Düşük	16	4,2	99,5
Çok düşük	2	,5	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 11'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin ekonomik durumlarından % 3,1'i çok iyi, % 31,5'i iyi, % 60,6'sı orta, % 4,2'si düşük, % 0,5'i çok düşük cevabını vermişlerdir.

4-6 yaş grubu kurslarını tercih eden velilerin ekonomik durumları çoğunlukla orta düzeyde olduğu, bunu sırasıyla 'iyi' olanların takip ettiği ve düşük ekonomik düzeydeki velilerin azlığı ile birlikte değerlendirildiğinde genel ekonomik düzeyin iyi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	315	82,7	82,7
Hayır	66	17,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 12'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin Kur'an-ı Kerim okuma bilme düzeyi % 82,7 ile Kur'an-ı Kerim okumayı bilen, % 17,3 ile de okumayı bilmeyen veliler oluşturmaktadır.

Çocuklarını kursa gönderen velilerin büyük çoğunluğunun Kur'an-ı Kerim okumayı bilmesi, kursları genellikle muhafazakâr yapıya sahip olan ailelerin tercih ettiklerini göstermektedir. Velinin Kur'an-ı Kerim bilme durumu, çocuğun öğrendiği

bilgileri ailesiyle pekiştirebilmesi, tekrar edebilmeleri, cüz veya Kur'an okumadaki yanlışlarını düzelterek eğitim-öğretimlerine katkı sağlamada büyük öneme sahiptir.

2. VELİLERİN KURSLARDAKİ EĞİTİM ORTAMI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ

Tablo 13: Fiziki Koşullar ve Sınıf Ortamından Memnuniyet Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	182	47,8	47,8
Evet	158	41,5	89,2
Kısmen	38	10,0	99,2
Hayır	3	,5	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 13'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin fiziki koşullar ve sınıf ortamından memnuniyet düzeyi % 47,8'i kesinlikle evet, % 41,5'i evet, % 10,0'u kısmen, % 0,5'i hayır cevabını vermişlerdir.

Velilerin büyük çoğunluğu kursların fiziki ortamından memnun görünmektedirler. Fakat gözlemlerimiz sonucu birçok kursun fiziksel mekân özelliklerini taşımadan açıldığını söyleyebiliriz.

Tablo 14: Kurs Ortamının Öğrencinin Kendini İfade Edebilmesine Katkı Sağlama Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	192	50,4	50,4
Evet	160	42,0	92,4
Kısmen	28	7,3	99,7
Hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 14'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin, kurs ortamının öğrencinin kendini ifade edebilmesine katkı sağlama düzeyi konusunda % 50,4'ü kesinlikle evet, % 42,0'si evet, % 7,3'ü kısmen, % 0,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Gözlem ve açık uçlu sorulardaki cevapları dikkate aldığımızda kursların büyük oranda öğrencinin kendini ifade edebilmesine, istek ve sorunlarını dile getirebilmesine imkân sağladığını söylemek mümkündür.

Tablo 15: Kurs Ortamının Öğrencinin Sosyalleşmesine Katkı Sağlama Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	210	55,1	55,1
Evet	156	40,9	96,1
Kısmen	15	3,9	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 15'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki ortamın öğrencinin sosyalleşmesine katkı sağlama düzeyi % 55,1'i kesinlikle evet, % 40,9'u evet, % 3,9'u kısmen cevabını vermişlerdir.

Gözlemlerimiz, açık uçlu sorulardaki cevaplar ve velinin gözlemleri dikkate alındığında kursların büyük oranda öğrencinin çeşitli etkinlikler ve oyunlar vasıtasıyla sosyalleşme düzeyine katkı yaptığını söylememiz mümkündür.

Tablo 16: Kursun Eğitim-Öğretim Programının Velinin Beklentilerini Karşılama Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	147	38,6	38,6
Evet	175	45,9	84,5
Kısmen	56	14,7	99,2
Hayır	3	,8	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 16'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki eğitim-öğretim programının velinin beklentilerini karşılama düzeyi % 38,6'sı kesinlikle evet, % 45,9'u evet, % 14,7'si kısmen, % 0,8'i hayır cevabını vermişlerdir.

Tablodan anlaşılacağı üzere eğitim-öğretim programları velinin beklentilerini büyük oranda karşılamaktadır. Bunun yanında azımsanmayacak derecede, programın beklentileri karşılamadığını ifade eden veliler de bulunmaktadır. Tam da bu noktada yapılması gereken, eğitim-öğretim konusunda velinin bilinçlendirilmesi, haftalık veya

en geç 15 günde bir, program ve öğrenilenlere yönelik epikriz raporu düzenlenerek velilere ulaştırılması sağlanmalıdır.

Tablo 17: Öğrencinin Kursa Severek ve İsteyerek Gitme Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	216	56,7	56,7
Evet	141	37,0	93,7
Kısmen	24	6,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 17'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına öğrencinin kursa severek ve isteyerek gitme düzeyi % 56,7'si kesinlikle evet, % 37,0'ı evet, % 6,3'ü kısmen cevabını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuç değerlendirildiğinde, öğrencinin kursa severek ve isteyerek gittiğini söylemek mümkündür.

Tablo 18: Öğrenciyi Kursa Gönül Rahatlığıyla Bırakabilme Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	239	62,7	62,7
Evet	132	34,6	97,4
Kısmen	10	2,6	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 18'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına öğrenciyi gönül rahatlığıyla bırakabilme düzeyi % 62,7'si kesinlikle evet, % 34,6'sı evet, % 2,6'sı kısmen cevabını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuç değerlendirildiğinde, veliler söz konusu kurs öğreticilerine güvenmekte, çocuklarını kurslara gönül rahatlığıyla bırakabilmektedir.

Tablo 19: Öğreticiyi Bilgi Sunma Konusunda Yeterli Bulma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	204	53,5	53,5
Evet	157	41,2	94,8
Kısmen	19	5,0	99,5
Hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 19'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğreticiyi bilgi sunma konusunda yeterli bulma düzeyine % 53,5'i kesinlikle evet, % 41,2'si evet, % 5,0'i kısmen, % 0,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Velinin gözlemlerine göre, öğretici bilgi sunma konusunda büyük oranda yeterli görünmektedir.

Tablo 20: Öğrenci-Öğretici İletişimini Yapıcı-Olumlu Bulma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	209	54,9	54,9
Evet	162	42,5	97,4
Kısmen	9	2,4	99,7
Hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 20'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrenci-öğretici iletişimini yapıcı-olumlu bulma düzeyine % 54,9'u kesinlikle evet, % 42,5'i evet, % 2,4'ü kısmen, % 0,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuçlara göre veli, öğreticilerin çocuğun anlayabileceği kelimeler kullandığını, öğretimde çatışmacı dil değil, sevgi dili kullandığını ifade etmektedir.

Tablo 21: Öğretici-Veli İletişimini Yapıcı Olumlu Bulma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	**206**	**54,1**	**54,1**
Evet	**162**	**42,5**	**96,6**
Kısmen	**11**	**3,2**	**99,5**
Hayır	**1**	**,3**	**100,0**
Total	**381**	**100,0**	

Tablo 21'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğretici-veli iletişimini yapıcı-olumlu bulma düzeyine % 54,1'i kesinlikle evet, % 42,5'i evet, % 3,2'si kısmen, % 0,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Öğreticiler, veli ile çocuğu kursa bırakıp alırlarken her gün iletişim halinde olmakta, acil bir durumda derhal veli ile iletişime geçmekte, öğrencilerde gördükleri problemli durumları ve gelişimleri aile ile paylaşmaktadırlar.

3. VELİLERİN KURSLARDAKİ EĞİTİMİN İÇERİĞİ VE NİTELİĞİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ

Tablo 22: Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	245	64,3	64,3
Evet	126	33,1	97,4
Kısmen	10	2,6	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 22'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin Kur'an-ı Kerim öğretiminden memnun olma düzeyi % 64,3'ü kesinlikle evet, % 33,1'i evet, % 2,6'sı kısmen cevabını vermişlerdir.

Veliler Kur'an-ı Kerim öğretiminden büyük oranda memnun görünmektedir.

Tablo 23: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnuniyet Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	216	56,7	56,7
Evet	150	39,4	96,1
Kısmen	15	3,9	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 23'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin dinî bilgiler öğretiminden memnun olma düzeyi % 56,7'si kesinlikle evet, % 39,4'ü evet, % 3,9'ı kısmen cevabını vermişlerdir.

Veliler dinî bilgiler öğretiminden büyük oranda memnundurlar.

Tablo 24: Uygulanan Etkinliklerden Memnuniyet Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	202	53,0	53,0
Evet	161	42,3	95,3
Kısmen	18	4,7	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 24'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki öğrenci velilerinin uygulanan etkinliklerden memnun olma düzeyi % 53,0'ü kesinlikle evet, % 42,3'ü evet, % 4,7'si kısmen cevabını vermişlerdir.

Veliler uygulanan etkinliklerden büyük oranda memnun görünmektedirler.

Tablo 25: Öğrencinin Öğrendiği Bilgileri Veliyle Paylaşma Durumu

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	158	41,5	41,5
Evet	158	41,5	82,9
Kısmen	52	13,6	96,6
Hayır	12	3,2	99,5
Kesinlikle hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 25'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrencinin öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma düzeyine % 41,5'i kesinlikle evet, % 41,5'i evet, % 13,6'sı kısmen, % 3,2'si hayır, % 0,3'ü kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Çocuklar büyük çoğunlukla öğrendikleri bilgileri aileleriyle paylaşmakta ve gerekli rehberlik almaktadırlar. Fakat azımsanmayacak derecede öğrencinin öğrendiklerini paylaşmayıp, velinin de gerekli rehberlik yapmadığı durumların var olduğunu da söylememiz mümkündür.

Tablo 26: Öğrencinin Kendi Seviyesine Uygun Olarak Allah'ı Sevgi Temelinde Tanıma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	186	48,8	48,8
Evet	156	40,9	89,8
Kısmen	36	9,4	99,2
Hayır	2	,5	99,7
Kesinlikle hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 26'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrencinin kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma düzeyine % 48,8'i kesinlikle evet, % 40,9'u evet, % 9,4'ü kısmen, % 0,5'i hayır, % 0,3'ü kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Velinin gözlemlerine göre çocuk, öğrendiği bilgilerle kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı tanıyabilmektedir.

Tablo 27: Öğrencinin Kazandığı Değerleri Gündelik Hayatta Kullanabilme Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	141	37,0	37,0
Evet	167	43,8	80,8
Kısmen	69	18,1	99,0
Hayır	2	,5	99,5
Kesinlikle hayır	2	,5	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 27'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrencinin kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme düzeyine % 37,0'si kesinlikle evet, % 43,8'i evet, % 18,1'i kısmen, % 0,5'i hayır, % 0,5'i kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Velinin gözlemlerine göre çocuk, kursta edindiği bilgileri gündelik hayatta büyük oranda kullanabilmektedir. Azımsanmayacak derecede de gündelik hayatına yansıtamadığı durumlar mevcuttur.

Tablo 28: Öğrencinin Peygamber Efendimizi Sevip Örnek Almaya Çalışma Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	145	38,1	38,1
Evet	166	43,6	81,6
Kısmen	67	17,6	99,2
Hayır	2	,5	99,7
Kesinlikle hayır	1	,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 28'de görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrencinin Peygamber Efendimizi sevip örnek almaya çalışma düzeyine % 38,1'i kesinlikle evet, % 43,6'sı evet, % 17,6'sı kısmen, % 0,5'i hayır, % 0,3'ü kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Velinin gözlemlerine göre, çocukların büyük çoğunluğu Peygamber Efendimizi bilmekte, sevmekte ve örnek almaya çalışmaktadır.

Tablo 29: Öğrencinin Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	222	58,3	58,3
Evet	127	33,3	91,6
Kısmen	27	7,1	98,7
Hayır	5	1,3	100,0
Total	381	100,0	

Tablo 29'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında öğrencinin Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabilme düzeyine % 58,3'ü kesinlikle evet, % 33,3'ü evet, % 7,1'i kısmen, % 1,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Çocuklar, büyük oranda Kur'an harflerini tanımakta, okunduğunda ise Kur'an okunduğunu anlayabilmektedirler. Bu durum, uygulamanın temel amaçlarından olan 'Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil yönünden tanır' amacının gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 30: Öğrencinin Sağlıklı Bir Din ve Ahlak Gelişimi Gösterebilme Düzeyi

	Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle evet	**144**	**37,8**	**37,8**
Evet	**191**	**50,1**	**87,9**
Kısmen	**44**	**11,5**	**99,5**
Hayır	**2**	**,5**	**100,0**
Total	**381**	**100,0**	

Tablo 30'da görüldüğü üzere, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterebilme düzeyine % 37,8'i kesinlikle evet, % 50,1'i evet, % 11,5'i kısmen, % 0,5'i hayır cevabını vermişlerdir.

Velinin gözlemlerine göre, çocuğun büyük oranda sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterdiğini söylememiz mümkündür.

Tablo 31: Anne Eğitim Düzeyi İle Beklentileri Kursun Eğitim-Öğretim Programının Karşılama Düzeyi Arasındaki İlişki

			Beklentilerimi kursun eğitim-öğretim programı karşılıyor				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	Sayı	28	33	3	1	65
		Anne eğitim düzeyi	43,1%	50,8%	4,6%	1,5%	100,0%
	Ortaokul	Sayı	31	41	11	2	85
		Anne eğitim düzeyi	36,5%	48,2%	12,9%	2,4%	100,0%
	Lise	Sayı	55	52	26	0	133
		Anne eğitim düzeyi	41,4%	39,1%	19,5%	0,0%	100,0%
	Ön lisans	Sayı	11	19	10	0	40
		Anne eğitim düzeyi	27,5%	47,5%	25,0%	0,0%	100,0%
	Lisans	Sayı	20	30	6	0	56
		Anne eğitim düzeyi	35,7%	53,6%	10,7%	0,0%	100,0%
	Lisansüstü	Sayı	2	0	0	0	2
		Anne eğitim düzeyi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	147	175	56	3	381
		Anne eğitim düzeyi	38,6%	45,9%	14,7%	0,8%	100,0%

Tablo 31'e göre;

Anne eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olan 65 veliden %43,1'i beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet, %50,8'i evet, %4,6'sı kısmen, %1,5'i hayır,

Anne eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan 85 veliden %36,5'i beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet, %48,2'si evet, %12,9'u kısmen, %2,4'ü hayır,

Anne eğitim düzeyi lise seviyesinde olan 133 veliden %41,4'ü beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet, %39,1'i evet, %19,5'i kısmen,

Anne eğitim düzeyi ön lisans seviyesinde olan 40 veliden %27,5'i beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet, %47,5'i evet, %25,0'ı kısmen,

Anne eğitim düzeyi lisans seviyesinde olan 56 veliden %35,7'si beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet, %53,6'sı evet, %10,7'si kısmen,

Anne eğitim düzeyi lisansüstü seviyesinde olan 2 veli de beklentilerini kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyine kesinlikle evet cevabını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, anne eğitim düzeyi ile beklentileri kursun eğitim-öğretim programının karşılama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görünmektedir. Anne eğitim seviyesi yükseldikçe beklentilerin karşılanma oranında kısmen azalma görünmektedir.

Tablo 32: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Durumu İle Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kur'an-ı Kerim öğretiminden memnunum			
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Total
Kuranı Kerim Okuma Bilme Durumu	Evet	Sayı	210	99	7	316
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	66,5%	31,3%	2,2%	100,0%
	Hayır	Sayı	34	28	3	65
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	52,3%	43,1%	4,6%	100,0%
Total		Sayı	244	127	10	381
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	64,0%	33,3%	2,6%	100,0%

Tablo 32'ye göre;

Kur'an-ı Kerim okumayı bilen 316 veliden %66,5'i Kur'an-ı Kerim öğretiminden çok memnun, %31,3'ü memnun, %2,2'si kısmen memnun,

Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen 65 veliden %52,3'ü Kur'an-ı Kerim öğretiminden çok memnun, %43,1'i memnun, %4,6'sı kısmen memnundur.

Kur'an-ı Kerim okumayı bilen veya bilmeyen fark etmeksizin veliler kurstaki Kur'an-ı Kerim öğretiminden memnundurlar.

Tablo 33: Anne Eğitim Düzeyi İle Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşma ve Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapabilmesi Arasındaki İlişki

			Çocuğum eve geldiğinde öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve çocuğuma gerekli rehberlik ve yönlendirme yapıyorum					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	Sayı	24	30	10	1	0	65
		Anne eğitim düzeyi	36,9%	46,2%	15,4%	1,5%	0,0%	100,0%
	Ortaokul	Sayı	41	30	12	2	0	85
		Anne eğitim düzeyi	48,2%	35,3%	14,1%	2,4%	0,0%	100,0%
	Lise	Sayı	56	55	19	3	0	133
		Anne eğitim düzeyi	42,1%	41,4%	14,3%	2,3%	0,0%	100,0%
	Ön lisans	Sayı	13	18	6	2	1	40
		Anne eğitim düzeyi	32,5%	45,0%	15,0%	5,0%	2,5%	100,0%
	Lisans	Sayı	22	27	4	3	0	56
		Anne eğitim düzeyi	39,3%	48,2%	7,1%	5,4%	0,0%	100,0%
	Lisansüstü	Sayı	2	0	0	0	0	2
		Anne eğitim düzeyi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	158	160	51	11	1	381
		Anne eğitim düzeyi	41,5%	42,0%	13,4%	2,9%	0,3%	100,0%

Tablo 33'e göre;

Anne eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olan 65 veliden %36,9'u çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %46,2'si yapmakta, %15,4'ü kısmen yapmakta,

Anne eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan 85 veliden %48,2'si çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %35,3'ü yapmakta, %14,1'i kısmen yapmakta, %2,4'ü yapmamakta,

Anne eğitim düzeyi lise seviyesinde olan 133 veliden %42,1'i çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %41,4'ü yapmakta, %14,3'ü kısmen yapmakta, %2,3'ü yapmamakta,

Anne eğitim düzeyi ön lisans seviyesinde olan 40 veliden %32,5'i çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %45,'i yapmakta, %15,'i kısmen yapmakta, %5,'i yapmamakta, %2,5'i hiç yapmamakta,

Anne eğitim düzeyi lisans seviyesinde olan 56 veliden %39,3'ü çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %48,2'si yapmakta, %7,1'i kısmen yapmakta, %5,4'ü yapmamakta,

Anne eğitim düzeyi lisansüstü seviyesinde olan 2 veliden 2'si de çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmaktadır.

Tablo okunduğunda, anne eğitim düzeyi ile çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirme yapma durumu arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğa rehberlik ve yönlendirme yapma oranı düşmektedir.

Dolayısıyla tabloya göre, annenin çocuğun eğitimi ile ilgilenmesi konusunda eğitim düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 34: Çalışma Durumu İle Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşma ve Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapabilmesi Arasındaki İlişki

			Çocuğum eve geldiğinde öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve çocuğuma gerekli rehberlik ve yönlendirme yapıyorum					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Çalışma durumu	Anne baba çalışıyor	Sayı	22	31	9	5	1	68
		Çalışma durumu	32,4%	45,6%	13,2%	7,4%	1,5%	100,0%
	Sadece baba çalışıyor	Sayı	127	122	41	6	0	296
		Çalışma durumu	42,9%	41,2%	13,9%	2,0%	0,0%	100,0%
	Sadece anne çalışıyor	Sayı	6	4	1	0	0	11
		Çalışma durumu	54,5%	36,4%	9,1%	0,0%	0,0%	100,0%
	Anne baba çalışmıyor	Sayı	1	1	0	0	0	2
		Çalışma durumu	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Baba emekli	Sayı	2	2	0	0	0	4
		Çalışma durumu	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	158	160	51	11	1	381
		Çalışma durumu	41,5%	42,0%	13,4%	2,9%	0,3%	100,0%

Tablo 34'e göre;

Anne babası çalışan 68 öğrenci velisinden %32,4'ü çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %45,6'sı yapmakta, %13,2'si kısmen yapmakta, %7,4'ü yapmamakta, %1,5'i hiç yapmamakta,

Sadece babası çalışan 296 öğrenci velisinden %42,9'u çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %41,2'si yapmakta, %13,9'u kısmen yapmakta, %2,0'si yapmamakta,

Sadece annenin çalıştığı 11 veliden %54,5'i çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, %36,4'ü yapmakta, %9,1'i kısmen yapmakta,

Anne babanın çalışmadığı 2 öğrenci velisinden 1'i çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapmakta, 1'i de gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi yapmaktadır.

Anne babanın birlikte çalıştığı ailelerle çalışma durumu ile çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve gerekli rehberlik ve yönlendirme yapabilmesi durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Anne babanın ikisinin de çalıştığı ailelerde çocuğuna gerekli rehberlik yapma düzeyi daha düşük görünmektedir.

Tablo 35: Anne Eğitim Düzeyi İle Öğreticiyi Bilgi Sunma Konusunda Yeterli Bulma Arasındaki İlişki

			Öğreticiyi Bilgi Sunma Konusunda Yeterli Buluyorum				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	Sayı	35	22	8	0	65
		Anne eğitim düzeyi	53,8%	33,8%	12,3%	0,0%	100,0%
	Ortaokul	Sayı	42	41	1	1	85
		Anne eğitim düzeyi	49,4%	48,2%	1,2%	1,2%	100,0%
	Lise	Sayı	70	58	5	0	133
		Anne eğitim düzeyi	52,6%	43,6%	3,8%	0,0%	100,0%
	Ön lisans	Sayı	25	12	3	0	40
		Anne eğitim düzeyi	62,5%	30,0%	7,5%	0,0%	100,0%
	Lisans	Sayı	30	25	1	0	56
		Anne eğitim düzeyi	53,6%	44,6%	1,8%	0,0%	100,0%
	Lisansüstü	Sayı	2	0	0	0	2
		Anne eğitim düzeyi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	204	158	18	1	381
		Anne eğitim düzeyi	53,5%	41,5%	4,7%	0,3%	100,0%

Tablo 35'e göre;

Anne eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olan 65 veliden %53,8'i öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli, %33,8'i yeterli, %12,3'ü kısmen yeterli,

Anne eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan 85 veliden %49,4'ü öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli, %48'2'si yeterli, %1,2'si kısmen yeterli, %1,2'si yetersiz,

Anne eğitim düzeyi lise seviyesinde olan 133 veliden %52,6'sı öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli, %43,6'sı yeterli, %3,8'i kısmen yeterli,

Anne eğitim düzeyi ön lisans seviyesinde olan 40 veliden %62,5'i öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli, %30,0'u yeterli, %7,5'i kısmen yeterli,

Anne eğitim düzeyi lisans seviyesinde olan 56 veliden %53,6'sı öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli, %44,6'sı yeterli, %1,8'i kısmen yeterli,

Anne eğitim düzeyi lisansüstü seviyesinde olan 2 veliden 2'si de öğreticiyi bilgi sunma konusunda kesinlikle yeterli bulmaktadır.

Tabloya göre anne eğitim düzeyi ile öğreticiyi bilgi sunma konusunda yeterli bulma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe memnuniyet oranı artıyor, eğitim seviyesi düştükçe de eleştiri artmakta ve memnuniyet diğerlerine oranla daha azalmaktadır. Buradaki sonuç ile anne eğitim düzeyi ve çocuğuna gerekli rehberlik ve yönlendirme yapabilme sonuçları birbirlerini desteklemektedir.

Tablo 36: Kur'an-ı Kerim Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabiliyor				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	Evet	Sayı	194	101	17	4	316
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	61,4%	32,0%	5,4%	1,3%	100,0%
	Hayır	Sayı	28	26	10	1	65
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	43,1%	40,0%	15,4%	1,5%	100,0%
Total	Sayı		222	127	27	5	381
	Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu		58,3%	33,3%	7,1%	1,3%	100,0%

Tablo 36'ya göre;

Kur'an-ı Kerim öğretiminden çok memnun olan 244 veliden %70,1'i'nin çocuğu Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde kesinlikle tanıyabiliyor, %22,1'i tanıyabiliyor, %7,0'si kısmen tanıyabiliyor, %0,8'i tanıyamıyor,

Kur'an-ı Kerim öğretiminden memnun olan 127 veliden %38,6'sı'nın çocuğu Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde kesinlikle tanıyabiliyor, %53,5'i tanıyabiliyor, %5,5'i kısmen tanıyabiliyor, %2,4'ü tanıyamıyor,

Kur'an-ı Kerim öğretiminden kısmen memnun olan 10 veliden %20,0'si'nin çocuğu Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde kesinlikle tanıyabiliyor, %50,0'si tanıyabiliyor, %30,0'u kısmen tanıyabiliyor cevabını vermişlerdir.

Dolayısıyla, Kur'an-ı Kerim öğretiminden memnun olan velilerin çocukları, Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabilme oranı, memnun olmayanlara göre daha yüksektir. Öğrenim ve etki var ise de memnuniyet vardır. Memnuniyet var ise de etki ve öğrenim vardır.

Tablo 37: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Sağlıklı Bir Din Ve Ahlak Gelişimi Gösterme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösteriyor				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Dini bilgiler öğretiminden memnunum	Kesinlikle evet	Sayı	113	89	14	0	216
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	52,3%	41,2%	6,5%	0,0%	100,0%
	Evet	Sayı	31	96	23	0	150
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	20,7%	64,0%	15,3%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	0	6	7	2	15
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	0,0%	40,0%	46,7%	13,3%	100,0%
Total		Sayı	144	191	44	2	381
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	37,8%	50,1%	11,5%	0,5%	100,0%

Tablo 37'ye göre;

Dini bilgiler öğretiminden çok memnun olan 216 veliden %52,3'ü çocuğunun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %41,2'si evet, %6,5'i kısmen,

Dini bilgiler öğretiminden memnun olan 150 veliden %20,7'si çocuğunun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %64,0'ü evet, %15,3'ü kısmen,

Dini bilgiler öğretiminden kısmen memnun olan 15 veliden %40,0'ı çocuğunun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna evet, %46,7'si kısmen, %13,2'si hayır cevabını vermişlerdir.

Dini bilgiler öğretiminden memnun olma ile uygulamanın temel amaçlarından biri olan sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Tablodan çıkan sonuca göre, çocuğu sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösteren velilerin büyük çoğunluğu, dini bilgiler öğretiminden büyük oranda memnun görünmektedirler.

Tablo 38: Dini Bilgiler Öğretiminden Memnun Olma Düzeyi İle Çocuğun Kendi Seviyesine Uygun Olarak Allah'ı Sevgi Temelinde Tanıyabilmesi Arasındaki İlişki

Dini bilgiler öğretiminden memnunum			Kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyor					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Dini bilgiler öğretiminden memnunum	Kesinlikle evet	Sayı	130	77	9	0	0	216
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	60,2%	35,6%	4,2%	0,0%	0,0%	100,0%
	Evet	Sayı	54	73	22	1	0	150
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	36,0%	48,7%	14,7%	0,7%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	2	6	5	1	1	15
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	13,3%	40,0%	33,3%	6,7%	6,7%	100,0%
Total		Sayı	186	156	36	2	1	381
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	48,8%	40,9%	9,4%	0,5%	0,3%	100,0%

Tablo 38'e göre;

Dini bilgiler öğretiminden çok memnun olan 216 veliden %60,2'si çocuğunun kendi seviyesine göre Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %35,6'sı evet, %4,2'si kısmen,

Dini bilgiler öğretiminden memnun olan 150 veliden %36,0'sı çocuğunun kendi seviyesine göre Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %48,7'si evet, %14,7'si kısmen, %0,7'si hayır,

Dini bilgiler öğretiminden kısmen memnun olan 15 veliden %13,3'ü çocuğunun kendi seviyesine göre Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %40,0'ı evet, %33,3'ü kısmen, %6,7'si hayır, %6,7'si kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Dini bilgiler öğretiminden memnun olma ile uygulamanın temel amaçlarından biri olan çocuğun kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyabilme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Tablodan çıkan sonuca göre, çocuğu kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyan velilerin büyük çoğunluğu, dini bilgiler öğretiminden büyük oranda memnun görünmekte, programda öngörülen amacın büyük oranda gerçekleşmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 39: Kur'an-ı Kerim Okuma Bilme Durumu İle Kur'an-ı Kerim Okunduğunda veya Gördüğünde Tanıyabilme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabiliyor				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	Evet	Sayı	194	101	17	4	316
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	61,4%	32,0%	5,4%	1,3%	100,0%
	Hayır	Sayı	28	26	10	1	65
		Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu	43,1%	40,0%	15,4%	1,5%	100,0%
Total	Sayı		222	127	27	5	381
	Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu		58,3%	33,3%	7,1%	1,3%	100,0%

Tablo 39'a göre;

Kur'an-ı Kerim okumayı bilen 316 veliden %61,4'ünün çocukları Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde kesinlikle tanıyabiliyor, %32,0'si tanıyabiliyor, %5,4'ü kısmen tanıyabiliyor, %1,3'ü tanıyamıyor,

Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen 65 veliden %43,1'inin çocukları Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde kesinlikle tanıyabiliyor, %40,0'ı tanıyabiliyor, %15,4'ü kısmen tanıyabiliyor, %1,5'i tanıyamamaktadır.

Velinin Kur'an-ı Kerim okuma bilme durumu ile çocuğun Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabilme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Veli, Kur'an okumayı bilsin veya bilmesin sonuç değişmemekte, her iki durumda da çocuk, uygulamanın temel amaçlarından biri olan Kur'an harflerini gördüğünde ve işittiğinde büyük oranda tanımaktadır.

Tablo 40: Anne Eğitim Düzeyi İle Uygulanan Etkinliklerden Memnun Olma Düzeyi Arasındaki İlişki

			Uygulanan etkinliklerden memnunum			Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	Sayı	34	28	3	65
		Anne eğitim düzeyi	52,3%	43,1%	4,6%	100,0%
	Ortaokul	Sayı	48	35	2	85
		Anne eğitim düzeyi	56,5%	41,2%	2,4%	100,0%
	Lise	Sayı	72	56	5	133
		Anne eğitim düzeyi	54,1%	42,1%	3,8%	100,0%
	Ön lisans	Sayı	19	18	3	40
		Anne eğitim düzeyi	47,5%	45,0%	7,5%	100,0%
	Lisans	Sayı	27	24	5	56
		Anne eğitim düzeyi	48,2%	42,9%	8,9%	100,0%
	Lisansüstü	Sayı	2	0	0	2
		Anne eğitim düzeyi	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	202	161	18	381
		Anne eğitim düzeyi	53,0%	42,3%	4,7%	100,0%

Tablo 40'a göre;

Anne eğitim düzeyi ilkokul seviyesinde olan 65 anneden % 52,3'ü uygulanan etkinliklerden çok memnun, %43,1'i memnun, %4,6'sı kısmen memnun,

Anne eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan 85 anneden %56,5'i uygulanan etkinliklerden çok memnun, %41,2'si memnun, %2,4'ü kısmen memnun,

Anne eğitim düzeyi lise seviyesinde olan 133 anneden %54,1'i uygulanan etkinliklerden çok memnun, %42,1'i memnun, %3,8'i kısmen memnun,

Anne eğitim düzeyi ön lisans seviyesinde olan 40 anneden %47,5'i uygulanan etkinliklerden çok memnun, %45,0'i memnun, %7,5'i kısmen yapıcı-olumlu,

Anne eğitim düzeyi lisans seviyesinde olan 56 anneden %48,2'si uygulanan etkinliklerden çok memnun, %42,9'u memnun, %8,9'u kısmen memnun,

Anne eğitim düzeyi yüksek lisans seviyesinde olan 2 anneden 2'si de uygulanan etkinliklerden çok memnundur.

Tablo 41: Ekonomik Durum İle Kurs Ortamının Çocuğun Kendini İfade Edebilmesine Katkı Sağlama Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kurs ortamı çocuğumun kendini ifade edebilmesine katkı sağlıyor				Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	
Ekonomik durum	Çok iyi	Sayı	6	5	1	0	12
		Ekonomik durum	50,0%	41,7%	8,3%	0,0%	100,0%
	İyi	Sayı	62	50	8	0	120
		Ekonomik durum	51,7%	41,7%	6,7%	0,0%	100,0%
	Orta	Sayı	115	97	18	1	231
		Ekonomik durum	49,8%	42,0%	7,8%	0,4%	100,0%
	Düşük	Sayı	7	8	1	0	16
		Ekonomik durum	43,8%	50,0%	6,3%	0,0%	100,0%
	Çok düşük	Sayı	2	0	0	0	2
		Ekonomik durum	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	192	160	28	1	381
		Ekonomik durum	50,4%	42,0%	7,3%	0,3%	100,0%

Tablo 41'e göre;

Ekonomik durumu çok iyi olan 12 veliden %50'si kurs ortamının çocuğunun kendini ifade edebilmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %41,7'si evet, %8,3'ü kısmen,

Ekonomik durumu iyi olan 120 veliden %51,7'si, kurs ortamının çocuğunun kendini ifade edebilmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %41,7'si evet, %6,7'si kısmen,

Ekonomik durumu orta seviyede olan 231 veliden %49,8'i kurs ortamının çocuğunun kendini ifade edebilmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %42,0'si evet, %7,8'i kısmen, %0,4'ü hayır,

Ekonomik durumu düşük seviyede olan 16 veliden %43,8'i kurs ortamının çocuğunun kendini ifade edebilmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %50,0'si evet, %6,3'ü kısmen,

Ekonomik durumu çok düşük seviyede olan 2 veliden 2'si de kurs ortamının çocuğunun kendini ifade edebilmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet cevaplarını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, ailenin ekonomik durumu ile çocuğun kendini ifade edebilmesi arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Dolayısıyla ekonomik durumu iyi olmanın çocuğun gelişimine olumlu bir avantajı veya

dezavantajı olmamakta, gelişimin öncelikli kriteri ailenin ilgisi olduğu sonucunu çıkarmamız mümkündür.

Tablo 42: Ekonomik Durum İle Kurs Ortamının Çocuğun Sosyalleşmesine Katkı Sağlama Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kurs ortamı çocuğumun sosyalleşmesine katkı sağlıyor			Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	
Ekonomik durum	Çok iyi	Sayı	7	4	1	12
		Ekonomik durum	58,3%	33,3%	8,3%	100,0%
	İyi	Sayı	67	47	6	120
		Ekonomik durum	55,8%	39,2%	5,0%	100,0%
	Orta	Sayı	126	97	8	231
		Ekonomik durum	54,5%	42,0%	3,5%	100,0%
	Düşük	Sayı	9	7	0	16
		Ekonomik durum	56,3%	43,8%	0,0%	100,0%
	Çok düşük	Sayı	1	1	0	2
		Ekonomik durum	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	210	156	15	381
		Ekonomik durum	55,1%	40,9%	3,9%	100,0%

Tablo 42'ye göre;

Ekonomik durumu çok iyi olan 12 veliden %58'3'ü kurs ortamının çocuğunun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %33,3'ü evet, %8,3'ü kısmen,

Ekonomik durumu iyi olan 120 veliden %55,8'i, kurs ortamının çocuğunun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %39,2'si evet, %5,0'i kısmen,

Ekonomik durumu orta seviyede olan 231 veliden %54,5'i kurs ortamının çocuğunun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %42,0'si evet, %3,5'i kısmen,

Ekonomik durumu düşük seviyede olan 16 veliden %56,3'ü kurs ortamının çocuğunun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, %43,8'i evet,

Ekonomik durumu çok düşük seviyede olan 2 veliden 1'i kurs ortamının çocuğunun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna kesinlikle evet, 1'i de evet cevaplarını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, ailenin ekonomik durumu ile kurs ortamının çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlama durumu arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Önceki tabloda açıklanan husus burada da geçerli olmaktadır.

Tablo 43: Çocuğun Kursa Severek ve İsteyerek Gitme Durumu İle Kazandığı Değerleri Gündelik Hayatta Kullanabilme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabiliyor					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor	Kesinlikle evet	Sayı	102	82	30	0	2	216
		Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor	47,2%	38,0%	13,9%	0,0%	0,9%	100,0%
	Evet	Sayı	33	75	31	2	0	141
		Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor	23,4%	53,2%	22,0%	1,4%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	6	10	8	0	0	24
		Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor	25,0%	41,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	141	167	69	2	2	381
		Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor	37,0%	43,8%	18,1%	0,5%	0,5%	100,0%

Tablo 43'e göre;

Çocuğum kursa kesinlikle severek ve isteyerek gidiyor diyen 216 veliden %47,2'si çocuğunun kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme durumuna kesinlikle evet, %38,0'i evet, %13,9'u kısmen, %0,9'u kesinlikle hayır,

Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor diyen 141 veliden %23,4'ü çocuğunun kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme durumuna kesinlikle evet, %53,2'si evet, %22,0'si kısmen,

Çocuğum kursa kısmen severek ve isteyerek gidiyor diyen 24 veliden %25,0'i çocuğunun kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme durumuna kesinlikle evet, %41,7'si evet, %33,3'ü kısmen cevabını vermişlerdir.

Tablodan çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde, çocuğun kursa severek ve isteyerek gitme durumu ile kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görünmektedir. Çocuk kursa severek ve isteyerek gidiyor ise kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabiliyor, zorlama ile gidiyor ise de kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanamıyordur.

Tablo 44: Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşıp Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapma Durumu İle Kazandığı Değerleri Gündelik Hayatta Kullanabilme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabiliyor					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	Kesinlikle evet	Sayı	88	58	12	0	0	158
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	55,7%	36,7%	7,6%	0,0%	0,0%	100,0%
	Evet	Sayı	42	84	33	1	0	160
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	26,3%	52,5%	20,6%	0,6%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	9	25	16	0	1	51
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	17,6%	49,0%	31,4%	0,0%	2,0%	100,0%
	Hayır	Sayı	2	0	8	1	0	11
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	18,2%	0,0%	72,7%	9,1%	0,0%	100,0%
	Kesinlikle hayır	Sayı	0	0	0	0	1	1
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Total		Sayı	141	167	69	2	2	381
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	37,0%	43,8%	18,1%	0,5%	0,5%	100,0%

Tablo 44'e göre;

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yaptığı 158 veliden %55,7'sinin çocukları kazandığı değerleri gündelik hayatta kesinlikle kullanabiliyor, %36,7'si kullanabiliyor, %7,6'sı kısmen kullanabiliyor,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi yaptığı 160 veliden %26,3'ünün çocukları kazandığı değerleri gündelik hayatta kesinlikle kullanabiliyor, %52,5'i kullanabiliyor, %20,6'sı kısmen kullanabiliyor, %0,6'sı kullanamıyor,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kısmen yaptığı 51 veliden %17,6'sının çocukları kazandığı değerleri gündelik hayatta kesinlikle kullanabiliyor, %49,0'u kullanabiliyor, %31,4'ü kısmen kullanabiliyor, %2,0'si kesinlikle kullanamıyor,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi yapamadığı 11 veliden %18,2'sinin çocukları kazandığı değerleri gündelik hayatta kesinlikle kullanabiliyor, %72,7'si kısmen kullanabiliyor, %9,1'i kesinlikle kullanamıyor.

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yapamadığı 1 veliden 1'inin çocuğu kazandığı değerleri gündelik hayatta kesinlikle kullanamamaktadır.

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirme yapması ile çocuğun kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilmesi arasında anlamlı bir ilişki görünmektedir. Aile çocuğuna ne düzeyde rehberlik ve yönlendirme yapabiliyorsa çocuk o düzeyde kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilmektedir.

Tablo 45: Çocuğun Öğrendiği Bilgileri Ailesiyle Paylaşıp Gerekli Rehberlik ve Yönlendirme Yapma Durumu İle Sağlıklı Bir Din ve Ahlak Gelişimi Gösterme Düzeyi Arasındaki İlişki

			Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösteriyor				
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Total
Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	Kesinlikle evet	Sayı	101	44	13	0	158
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	63,9%	27,8%	8,2%	0,0%	100,0%
	Evet	Sayı	34	112	14	0	160
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	21,3%	70,0%	8,8%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	8	31	11	1	51
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	15,7%	60,8%	21,6%	2,0%	100,0%
	Hayır	Sayı	1	3	6	1	11
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	9,1%	27,3%	54,5%	9,1%	100,0%
	Kesinlikle hayır	Sayı	0	1	0	0	1
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		Sayı	144	191	44	2	381
		Öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve rehberlik yapıyorum	37,8%	50,1%	11,5%	0,5%	100,0%

Tablo 45'e göre;

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle yaptığı 158 veliden %63,9'unun çocukları sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %27,8'i evet, %8,2'si kısmen evet,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi yaptığı 160 veliden %21,3'ünün çocukları sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %70,0'i evet, %8,8'i kısmen evet,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kısmen yaptığı 51 veliden %15,7'sinin çocukları sağlıklı bir din ve ahlak

gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %60,8'i evet, %21,6'sı kısmen evet,%2,0'si hayır,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi yapamadığı 11 veliden %9,1'inin çocukları sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna kesinlikle evet, %27,3'ü evet, %54,6'sı kısmen evet,%9,1'i hayır,

Çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi kesinlikle 1 veli de çocuğunun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna evet cevabını vermiştir.

Tablodan çıkan sonuç değerlendirildiğinde, çocuğun öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşıp gerekli rehberlik ve yönlendirme yapma durumu ile sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görünmektedir. Ailesi gerekli rehberlik ve yönlendirme yapan çocukların büyük çoğunluğu sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermekte, gerekli rehberlik ve yönlendirmenin yapılmadığı ailelerde ise kısmen sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermektedir.

Tablo 46: Dini bilgiler öğretiminden memnuniyet düzeyi ile kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma düzeyi arasındaki ilişki

			Kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyor					Total
			Kesinlikle evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle hayır	
Dini bilgiler öğretiminden memnunum	Kesinlikle evet	Sayı	130	77	9	0	0	216
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	60,2%	35,6%	4,2%	0,0%	0,0%	100,0%
	Evet	Sayı	54	73	22	1	0	150
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	36,0%	48,7%	14,7%	0,7%	0,0%	100,0%
	Kısmen	Sayı	2	6	5	1	1	15
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	13,3%	40,0%	33,3%	6,7%	6,7%	100,0%
Total		Sayı	186	156	36	2	1	381
		Dini bilgiler öğretiminden memnunum	48,8%	40,9%	9,4%	0,5%	0,3%	100,0%

Tablo 47'ye göre;

Dini bilgiler öğretiminden kesinlikle memnun olan 216 veliden %60,2'si çocuğunun kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %35,6'sı evet, %4,2'si kısmen evet,

Dini bilgiler öğretiminden memnun olan 150 veliden %36,0'sı çocuğunun kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %48,7'si evet, %14,7'si kısmen evet, %0,7'si hayır,

Dini bilgiler öğretiminden kısmen memnun olan 15 veliden %13,3'ü çocuğunun kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna kesinlikle evet, %40,0'ı evet, %33,3'ü kısmen evet, %6,7'si hayır, %0,3'ü kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir.

Dini bilgiler öğretiminden memnun olma ile uygulamanın temel amaçlarından biri olan kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Tablodan çıkan sonuca göre, çocuğu kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyanların büyük çoğunluğu, dini bilgiler öğretiminden de büyük oranda memnun görünmektedirler.

SONUÇ, ÖNERİ VE TEKLİFLER

Veliler, çocuklarının okul öncesi döneminde dinî eğitim almasını çok önemsemektedirler. Bu ve benzeri eğitimler yalnızca özel eğitim kurumlarında verilmekteydi. Fakat ülkemizde son zamanlarda yaşanan birtakım olaylar, dinin birtakım amaçlar uğruna su-i istimal edilebildiğini göstermiştir. Böyle bir ortamda genel olarak doğru bir içeriğe sahip, çocuğun gelişim özelliklerine uygun, güvenli, denetlenebilir ve şeffaf bir din eğitimi uygulaması önem taşımaktadır. Okul öncesi din eğitimi çocuğun gelişim özellikleri ve din ile ilk tanışması açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

2012-2013 yılı içerisinde çalışmalara başlayan, 2013-2014 yılı itibarıyla da pilot uygulama ile hizmet veren 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının geçmişi oldukça yenidir. Halen ülke genelinde il ve ilçe müftülüklerine bağlı olarak 4-6 yaş grubu Kur'an kursları açılmakta ve hizmet vermektedir. Talebin çok yoğun olması itibarıyla her sene kurs ve öğrenci sayıları gitgide artmaktadır.

Verilen eğitimin özel eğitim olması, eğiticinin de özel donanımlı ve gönüllü olması, iş yükünün çoğunlukla öğreticide olması, özel fiziki yapı ve donanımda olması, ders kitap ve materyallerinin özel olması ve tüm bunları kapsaması gereken 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının bir takım eksiklikleri olması muhtemeldir.

Diyanet İşleri Başkanlığı söz konusu eksiklikleri tespit ederek gidermek amacıyla il ve ilçelere bir form göndererek verilen hizmetin eksik, geliştirilmesi gereken ve beğenilen yönlerini öğreticiler vasıtasıyla doldurulmasını istemiştir. Bu, öğretici destekli bir geri bildirim alma çabası olarak değerlendirilmelidir. Biz de velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet düzeyleri ve beklentileri adlı tezimizde veliden dönüt alarak hizmeti değerlendirme imkânına sahip olduk. Anket formlarını veli bizzat kendi gözlemlerine göre doldurmuştur. Veli görüşlerine dayanan çalışmamızdan elde edilen sonuçların, kursların gelişmesine katkı sağlamasını umuyoruz.

Elde ettiğimiz sonuçlara göre velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet oranı %90 oranındadır. Bu oranın çok yüksek çıkması bazı sebeplere bağlı görünmektedir. Bunlar arasında en öne çıkanı gerçekleştirilen eğitiminin içeriği ve düzenleyen kuruma karşı duyulan güvendir. Ayrıca çocuğun özel ihtiyaçları dışında ücretsiz olması da gösterilen memnuniyetin diğer bir nedeni olarak ileri sürülebilir.

Yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinden memnun olan veliler özellikle kursların fiziki yapı ve öğretici formasyonunun geliştirilmesini de istemektedirler.

Öğreticilerin eğitim durumlarına bakıldığında çoğunlukla İmam Hatip Lisesi veya İlahiyat Ön Lisans programından mezun olduklarını, en az 296 saatlik 4-6 Yaş Grubu Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi adlı örgün veya uzaktan eğitim yoluyla sertifika sahibi olduklarını ve hizmetlerin çoğunlukla Müftülüklerce yapılan sınav sonucu istihdam edilen geçici öğreticilerle karşılandığını söylememiz mümkündür. (Tablo 4 bkz.)

Öğretim aşaması olarak özel bir öneme sahip olan okul öncesi dönem eğitimini veren öğreticilerin iyi bir eğitim almış olmaları, hem başarılı bir eğitim verebilmeleri hem de eğitim seviyesi yüksek olan velilerin memnuniyetini sağlamak açısından önemlidir.

2013-2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulamaya geçirilen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları kısa zamanda revaç görerek 2017 yılı itibarıyla öğrenci mevcudu 100.000'e yaklaşmıştır. Her yeni projenin geliştirilebilir yönleri vardır. Dolayısıyla akademik çalışmalar ve alan çalışmaları neticesinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının etkinlik ve verimliliği artacaktır.

1. Anket Cevaplarına Yönelik Sonuçlar

Yaptığımız çalışmalara göre:

- Anketleri %86 oranında 'anne' doldurmuştur. Dolayısıyla çocuğun eğitimini yakından takip eden büyük oranda annedir.
- Anne velilerde eğitim düzeyleri ortaokul ve lise, babada ise lise ve lisans ağırlıklıdır.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarını genellikle sadece babanın çalıştığı aileler tercih etmektedirler.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen ailelerin ekonomik durumları çoğunlukla orta seviyededir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler %82.7 oranında Kur'an-ı Kerim okumayı bilmektedirler.

- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler Kur'an-ı Kerim öğretiminden %97.4 oranında memnundur.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler Dini Bilgiler öğretiminden %96.1 oranında memnundur.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler uygulanan etkinliklerden %95.3 oranında memnundur.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler fiziki koşullar ve sınıf ortamından %89.2 oranında memnundur.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler kurs ortamının çocuğun kendini ifade edebilme durumuna %92.4 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler kurs ortamının çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlama durumuna %96.1 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğun kursa severek ve isteyerek gitme durumuna %93.7 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğu kursa gönül rahatlığıyla bırakabilme durumuna %97.4 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun eve geldiğinde öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşma ve ailenin de gerekli rehberlik ve yönlendirme yapabilme durumuna %82.9 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler öğreticiyi bilgi sunma konusunda yeterli bulma düzeyine %94.8 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler öğrenci-öğretici iletişimini %97.4 oranında yapıcı-olumlu bulmaktadırlar.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler öğretici-veli iletişimini %96.6 oranında yapıcı-olumlu bulmaktadırlar.

- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıma durumuna %89.8 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabilme durumuna %80.8 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun Peygamber Efendimizi sevme ve örnek almaya çalışma durumuna %81.6 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabilme durumuna %91.6 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.
- Çocuğunu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına gönderen veliler çocuğunun sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösterme durumuna %87.9 oranında 'evet' cevabını vermişlerdir.

2. Açık Uçlu Sorulara Yönelik Sonuçlar

Anketimizde veliye yönelik 3 adet açık uçlu soru sormuştuk. Açık uçlu soruların nedeni, velinin bu kurslara yönelik ilk düşüncelerini tespit edip değerlendirebilmekti.

Velilere yönelik ilk açık uçlu sorumuz olan **''Çocuğunuzu 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna gönderme nedenleriniz nelerdir?''** sorusuna, velilerden gelen cevapların yoğunluğuna göre;

Veliler çocuklarını, Allah'ı, Kur'an-ı Kerim'i, Peygamber Efendimizi bilmeleri, sevmeleri ve doğru olarak tanımaları, okul öncesinde temel dini bilgileri öğrenmesi, dinî değerlerimizi öğrenmede geç kalınmak istenmemesi, namaz kılmayı ve abdest almayı öğrenmesi, cami ve kurs ortamını görmesi, bilmesi, tanıması, sevmesi, değerler eğitimi alması, toplumsal kuralları-örf-adet-adabı muaşeret kurallarını öğrenmesi, güzel ahlak sahibi olması ve hayırlı bir evlat olarak yetişmesi, güzel ahlak sahibi olması ve hayırlı bir evlat olarak yetişmesi, dinimizi taklit üzerine değil, tanıyıp bilerek yaşaması, paylaşma duygusunun gelişmesi, velinin evde yeterli dini eğitimi verememesi, sosyalleşmesi, kendini ifade edebilmesi ve özgüven kazanabilmesi, çocuğun psikolojik gelişimine katkıda bulunması, ana sınıflarındaki eğitimde dini eğitimin bulunmaması,

kursların velileri maddi açıdan zorlamaması ve kurs eve yakın olduğu için göndermektedirler.

Anket sonuçlarımızdan ve müşahedelerimizden yararlanarak kursların, velilerin gönderme nedenlerini karşıladığını ifade etmemiz mümkündür.

Velilere yönelik ikinci açık uçlu sorumuz olan **‘‘4-6 yaş grubu eğitimi veren öğreticiden en önemli beklentileriniz nelerdir?’’** sorusuna, velilerden gelen cevapların yoğunluğuna göre;

Vereceği eğitime uygun birikim ve yeterliliğe sahip olması, öğrenciyle yaş grubuna göre iletişim kurarak bireysel farklılıkların farkında olması, ahlâkî ve insanî değerleri çeşitli etkinliklerle pekiştirmesi, güler yüzlü ve sabırlı olması, güzel davranışlara kendi davranış ve hâl diliyle teşvik etmesi, çocukların eksik yönlerini tespit edip rehberlik yapabilmesi, Sevgi, saygı ve vatan, millet şuuru aşılaması, birebir ilgi, ayrımcılık yapmaması, eşitliğin sağlanması, eğlendirirken eğitmesi, zekâ oyunlarıyla duygusal gelişimlerine katkı sağlaması, gün içinde verilen eğitim gün sonunda veya haftada bir olarak veliye yazılı olarak verilerek öğrenilenlerin veli aracılığıyla pekiştirilmesinin sağlanması, çocuğun, öğretici yanında kendini güvende hissedip kendisini rahatça ifade edebilmesi, bir gelecek yetiştirdiğinin farkında olması, öğreticinin anlayış ve disiplin dengesini kurması, sık sık Peygamber Efendimizin ahlakından ve davranışlarından örnek vererek Peygamber sevgisi aşılaması, Kuran-ı Kerim’in tecvitli bir şekilde öğretmesi ve mahreç eğitimine yoğunluk vermesi ve ödül-ceza mekanizmasını dingin verebilmesidir.

Anket sonuçlarından ve müşahedelerimizden yararlanarak öğreticilerin büyük oranda velilerin önemsedikleri konulara haiz oldukları, fakat biraz daha özverili olmalarını beklemektedirler.

Velilere yönelik üçüncü açık uçlu sorumuz olan ‘‘**4-6 yaş grubu Kur’an kurslarının etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleriniz nelerdir?**’’ sorusuna, velilerden gelen cevapların yoğunluğuna göre;

Ders ve etkinliklerin görsel materyallerle desteklenerek sunulması, veli-öğretici işbirliği içinde olmalı ve belirli aralıklarla toplantı yapılması, eğitim saatlerinin arttırılması, şiir, ilahi, ezgi, boyama vb. etkinliklerle temel ahlaki değerlerin ve bilgilerin öğretilmesi, öğreticilere belirli aralıklarla çocuklarla iletişim temalı eğitimler ve vb. seminerlerin verilmesi, çocukların ödülle desteklenmesi, kursların fiziki yapısının

iyileştirilerek niteliğinin arttırılması, öğrenci sayısının bir sınıfta en fazla 15 olarak düzenlenmesi, öğreticilerin yanında yardımcı öğreticilerin görevlendirilmesi, temiz ve güvenli bir ortamın oluşturulması, özellikle kış dönemleri için servis olanağı sağlanması, verilen eğitim çerçevesinde tiyatro, drama, gezi vb. etkinlikler düzenlenmesi, bahçe ya da oyun alanlarının geliştirilmesi, okul dönemine alıştırma aktiviteleri yapılmalı, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 4-6 yaş grubu kreşlerin açılması veya anaokulu eğitimini de kapsayacak şekilde yeni düzenlemelerin yapılması, beslenme saatlerinin uzatılması, Kuran-ı Kerim'e ayrılan ders saatinin daha fazla olması ve her gün oyun eşliğinde bir ayet bir hadis ezberletmektir.

3. Fizikî Mekâna Yönelik Sonuçlar

2016-2017 Yılı Uygulama Esaslarında belirtilen 4-6 Yaş Grubu Fiziki Mekân özelliklerinden gözlemlerimize göre çoğunlukla;

- ''Bina girişi, çocukların giriş-çıkışlarına uygun olacak ve velilerin bekleme salonu olarak da kullanabileceği şekilde düzenlenecektir.
- Yangın ve afet gibi durumlar için acil çıkış alanları oluşturulacaktır.
- Çocukların kullandığı odaların kapıları içeriden dışarıya açılır şekilde düzenlenecektir.
- Her öğrenciye en az 2,5 m² alan düşecektir.
- Bahçede bitki yetiştirme alanı, ağaçlar, kum havuzları oluşturulacaktır.
- Park oyuncakları, kum havuzu vb. oyun alanları oluşturulacak; bahçe, denge alanları, tırmanma araçları koyularak çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu etkileyecek alanlarla desteklenecektir.
- İklimsel şartlar düşünülerek soğuk havalar için bina içinde kapalı oyun alanları açılacaktır.
- Bahçe veya bina içinde bitki ve hayvan bakımı gibi hobilerin uygulanabileceği uygun mekânlar oluşturulacaktır.''

Hususlarını barındırmadığını söylemek mümkündür.

ÖNERİ VE TEKLİF

- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu eğitimi çoğunlukla geçici öğreticilerle[119] verdiğini[120] ifade etmiştik. Fakat böylesi özel eğitimin geçici öğreticiler yerine en az İlahiyat mezunu, pedagojik formasyona sahip, hizmet içi eğitimlerle desteklenmiş kadrolu ve gönüllü öğreticileri vasıtasıyla gerçekleştirmeleri daha uygun olacaktır.
- Kurslara, öğreticiye yardımcı olmak ve eğitim sürecine katkı sağlamak üzere Kız Meslek Liselerinin Okul Öncesi Eğitimi mezunlarından yardımcı eleman görevlendirilmelidir.
- 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının yoğun olduğu merkezlerde öğreticilerin gerekli durumlarda danışabileceği, rehberliğine ihtiyaç duyulabilecek, üniversitelerin çocuk eğitimi bölümlerinden mezun olan uzmanlar görevlendirilmelidir.
- Eğitimi veren öğreticilerin büyük çoğunluğu örgün veya uzaktan eğitim yoluyla alınan sertifika ile görev yapmaktadır. Birçok üniversite bu eğitimi uzaktan eğitim yoluyla 1 aylık süre içerisinde vermiş, sınavları ve etkinlikleri on-line ortamda yapmıştır. Böylesi özel eğitimin, uzaktan eğitim yoluyla alınan sertifika neticesinde verilebilmesi eğitimin hedeflerine ulaşmasını güçleştirmektedir. Dolayısıyla eğitimi verecek nitelikli personel bulunmadığı durumlarda bu kurslar açılmamalı, personel standardı oluşturulmalıdır.
- Eğitim-öğretimin devamlılık gerektirmesi, 4-6 yaş grubundaki öğrencilerin öğreticiye bir anne ve ebeveyn gözüyle baktığı göz önüne alındığında yeterli kadrolu personelin bulunmadığı durumlarda görevlendirilen geçici öğreticilerin devamlı değişime uğraması, özel bir eğitim olan 4-6 yaş eğitiminin hedeflerine ulaşmasını güçleştirmektedir. Dolayısıyla İl Müftülükleri görevlendirmelerde bu hususu dikkate almalıdır.
- Eğitimde niteliğin sağlanması ve sürdürülmesi son derece önemlidir. Çok sayıda açılacak kurs kalitenin de yüksek olacağı anlamına gelmez. İlçe Müftülükleri talep gerekçesi ile fiziki mekân, yeterli öğretici, yardımcı eleman ve materyallerin tam anlamıyla bulunmadığı ve altyapısı tamamlanmadan cami altı, apartman, bodrum

[119] 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (C) fıkrasında; bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmet olduğuna Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığının görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulunca karar verilen görevlerde ve belirtilen ücret ve adet sınırları içinde sözleşme ile çalıştırılan ve işçi sayılmayan personel.

[120] Bkz: Tablo 3.

katları vb. yerlerde kurs açılmasına müsaade etmemeli, açılan kursları da yakından takip etmeleri gerekmektedir.

- "Anne Çocuk Elele Beraber Kur'an Öğrenmeye" sloganlarıyla da hizmet veren kursların sayısı arttırılmalı, billboardlarda, otobüs duraklarında, halkın yoğun olduğu caddelerde, açılan kurslar tanıtılmalı, her eğitim-öğretim dönemi başında açılacak kursların isimleri ve kontenjanları duyurulmalıdır.
- Araştırma sonuçlarına göre çoğunlukla, velilerden sadece babanın çalıştığı aileler bu kursları tercih etmektedirler. Fakat anne ve babanın birlikte çalıştığı ailelerin varlığı da azımsanmayacak kadar fazladır. Dolayısıyla öğleye kadar verilen eğitimler yerine D.İ.B.'nın merkezinde yer alan ve Diyanet Vakfı aracılığıyla uygulamaya konulan anaokulu benzeri tüm gün eğitim verilebilir. Böylece çalışan ailelerin çocukları da bu hizmetten faydalanabilir.
- 4-6 yaş Kur'an kursu programı güncellenerek anaokulu eğitiminin de birlikte verilebildiği yeni bir çalışma yapılmalı, kursa devam eden öğrenci zorunlu eğitim olan anaokulu eğitimini almış sayılmalıdır.
- Öğreticilerin zorlandıkları konulardan biri de 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında kullanılabilecek materyallerin sınırlı olmasıdır. Öğreticiler, kendi imkânlarıyla eğitim-öğretimi kolaylaştırdığını düşündüğü farklı kaynaklara da yönelmektedir. Bu husus çok önemlidir. D.İ.B.'nın Kur'an kurslarında farklı bir kaynak okutulması uygun görülmemektedir.

  Bu konuda yapılabilecekler; D.İ.B. yayınlarında sınırlı sayıda olan 4-6 yaş grubu kaynak eserleri çoğaltılabilir ve bu böylelikle öğreticileri farklı kaynaklara yönelmekten kurtarabilir, materyallerin en geç eğitim-öğretim dönemi başlangıcına kadar ilçelere ve kurslara gönderilmesi ve en önemlisi de öğrenci ve öğreticiyi fotokopilerle uğraştırmak yerine görselleri renkli, etkinlikleri canlı olan kitapların ulaştırılması eğitim-öğretimi daha verimli kılacaktır.
- Bazı kursların gelir, gider, yardım vb. ihtiyaçları ya dernek ya da vakıflar aracılığıyla karşılanmaktadır. İhtiyaçları karşılayan dernek veya vakıf yöneticileri eğitim-öğretimi kendi tekeline almak istemekte, öğreticiye direktifler vermekte, kendi bakış açısına göre öğrenci yetiştirmek istemektedir. Tam bu noktada kendi ihtiyaçlarını kendi kursunun karşıladığı, dolayısıyla üstü olarak sadece idari birimini tanıdığı, dernek veya vakıf yöneticilerinden direktif almadan hizmetlerini kendi

mevzuat ve programlarına göre yapabilmesine imkân sağlayan Kurs Aile Birliği kurulmalıdır. Bunun yanında Diyanet İşleri Başkanlığı kursların gider ve ihtiyaçlarını özel bir ödenekle karşılaması sonucunda da bahsi geçen problemler en aza indirilecektir.

- 4-5-6 yaş aralıkları soyut-somut öğrenme ve eğitim durumları açısından büyük farklılıklar göstermektedir. Bunun için imkânı elverişli olan Kur'an kurslarında aynı yaş grubuna ait öğrencilerin aynı sınıfta eğitim görmesi daha uygun olacaktır.
- İlk eğitim yuvası ailedir. Çocuğun kişiliğinin ilk çocukluk döneminde oluştuğunu ve ilk temellerin bu dönemde atıldığını düşünürsek, çocuğun eğitimi kadar ailenin eğitimi de çok önemlidir. Dolayısıyla belirli aralıklarla ailelere yönelik seminerler düzenlenmeli, çocuğun evde eğitimi konusu önemsenmelidir.

KAYNAKÇA

Aral, Neriman. Gülen Baran, *Eğitimde Drama*, YA-PA Yayınları, İstanbul 1981.

Aral, Neriman, *Çocuk Gelişimi,* YA-PA Yayınları, İstanbul 1981.

Arı, Ramazan, *Gelişim ve Öğrenme*, Mikro Yayıncılık, Konya 1997.

Atlı, Abdullah, ‘‘Gelişim Psikolojisi’’, *DMY Felsefe*, a. a., Kaynak: http://www.dmy.info/gelisim-psikolojisi/, (Erişim Tarihi: 14 Ekim 2016).

Ay, M. Emin, ‘‘Çocuk ve Din Eğitimi’’, *Yeni Dünya Dergisi*, 1993, S. 2, ss.35-71.

Ay, M. Emin, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayınları, İstanbul 1995.

Aydın, Ayhan, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2000.

Aydın, M. Şevki, “Tevhid-i Tedrisat ve Kur’an Kursları”, *Diyanet Aylık Dergi*, 2006, S.185, ss. 30-33.

Aydın, Mehmet Zeki, *Ailede Çocuğun Ahlâk Eğitimi*, Timaş Yayınları, Ankara 2006.

Ayhan, Halis, *Eğitim Bilimine Giriş*, Şule Yayınları, İstanbul 1995.

Bahadır, Abdulkerim, “Çocukta Dini İlgi ve Düşüncenin Gelişmesi ve Allah İnancının Öğretilmesinde Metodlar*”, Mehir Dergisi*, 1999, S. İlkbahar, ss. 5-22.

Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitim Psikolojisi*, Aydan Web Tesisleri Yay., Ankara 1998.

Bilgin, Beyza. Mualla Selçuk, *Din Öğretimi*, Gün Yayıncılık, Ankara 2000.

Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara 1995.

Bovet, Pierre, *Din Duygusu ve Çocuk Psikolojisi*, Çev. Selahattin Odabaş, T.İ.B. Yay., Ankara 1976.

Buyrukçu, Ramazan, *Kur’an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi Verimliliği Üzerine Bir Araştırma*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2001.

Canan, İbrahim, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye*, Işık Akademi Yayınları, İstanbul 2013.

Tosun, Cemal. Fatma Çapçıoğlu, ‘‘4-6 yaş Kur’an kursları öğretim programının dini gelişim kuramları çerçevesinde incelenmesi’’, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2015, S. 5, ss. 705-720.

Cebeci, Suat, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçay Yayınları, Ankara 2005.

T.D.V. İslam Ansiklopedisi, “Kur’an Kursu”, Mustafa Çağrıcı, T.D.V. Yayınları, Ankara 1998, C. 26, ss. 30- 31.

Çetin, Bayram, *6-12 Yaşları Arasındaki Çocuklarda Allah Kavramının Gelişimi (Doktora Tezi)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1991.

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Birey Gelişimi, M.E.B., Ankara 2013.

Dikmen, Betül, ‘‘Çocuklarda Ölüm Düşüncesi’’, Şule Bilir (ed.), *Okul Öncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 1994.

Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2012.

Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014.

Dodurgalı, Abdurrahman, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1996.

Erden, Münire. Yasemin Akman, *Eğitim Psikolojisi,* Arkadaş Yayınları, Ankara 1997.

Ergün, Mustafa, *Eğitim Sosyolojisine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara 1994.

Ertürk, Selahattin, *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem Yayınları, Ankara 2015.

Evans, I. Richard, *Jean Piaget İnsan ve Fikirleri,* Çev: Şebnem Çiftçioğlu, Doruk Yayınları, Ankara 1999.

Gövsa, İbrahim Alaettin, *Çocuk Psikolojisi*, Hayat Yayınevi, İstanbul 1998.

Güneş, Adem, *0-6 Yaş Dönemi Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.

Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, T.D.V. Yayınları, Ankara 2001.

İslamoğlu, Hamdi, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Beta Yayınları, Kocaeli 2009.

Jersild, Arthur T., *Çocuk Psikolojisi*, Çev: Gülseren Günçe, Ankara Üniversitesi Eğitim Yayınları, Ankara 1979.

Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri,* Nobel Yayınları, Ankara 1998.

Kayadibi, Fahri "Yaygın Din Eğitiminde Cami ve Görevlileri", *Kur'an Kursları ve Yetişkin Din Eğitimi*, Der. Şaban Karaköse, Tidef Yayınları, İstanbul 2009, ss. 70-84.

Koç, Ahmet, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2001, S. 8, ss.120-145.

Koç, Ahmet, "Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik", Tidef Yayınları, İstanbul 2009.

Kotan, Fatma, "Okul Öncesi Çocukların Din Eğitiminde Peygamberî Metot" *Diyanet Aylık Dergi*, 2013, S. 270, ss.1-3.

Mehmetoğlu, Yurdagül, *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, T.D.V. Yayınları, İstanbul, 2005.

O*kul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin),* Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2013.

Müzeyyen, Sevinç, *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar,* Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003.

Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, T.D.V. Yayınları, Ankara 2007.

Peker, Hüseyin, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2003.

Piaget, Jean, *Çocukta Zihinsel Gelişim,* Çev. Hüseyin Portakal, Cem Yayınevi, İstanbul, 2000.

es-San'âni, Abdurrezzâk, el-*Musannef*, Çev. Hüseyin Yıldız, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2013.

Selçuk, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler,* TDV Yayınları, Ankara 2015.

Selçuk, Ziya, *Gelişim ve Öğrenme,* Nobel Yayınları, Ankara 2000.

Senemoğlu, Nuray, *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Gönül Yayıncılık, Ankara 2007.

Şentürk, Habil, "Din Şuuru ve Şahsiyet Gelişmesi"*, M.E.B. Din Öğretimi Dergisi,* 1987, S. 10, ss.1-37.

Şentürk, Habil, *Din Psikolojisine Giriş*, İz Yayıncılık, Konya 1997.

Şimşek, Rumeysa *5-6 Yaş Çocukların Dini Kavramları Algılama Düzeyleri Arifiye Örneği (Yüksek Lisans Tezi),* Necmettin Erbakan Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.

Tatar, Asiye Fatma *Okul Öncesi Eğitiminde Hoşgörü Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi*), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.

Vergote, A.Vannes, ''Çocuklukta Din'', Çev. Erdoğan Fırat, *A.Ü.İ.F. Dergisi*, 1978, S. XXVII, ss. 285-329.

Yalom, Irvin, *Varoluşçu Psikoterapi*, Çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2011.

Yaman, Ertuğrul, *Değerler Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.

Yavuz, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2012.

Yavuzer, Haluk, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.

Yavuzer, Haluk, *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016.

Yavuzer, Haluk, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2009.

Zembat, Rengin, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*, YA-PA Yayınları, İstanbul 2001.

Zengin, Zeki Salih, ''Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi'', *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2011, C. 11, S. 2, ss. 1-23.

EK 1: Anket Metni

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARINDAN VELİLERİN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ VE BEKLENTİLERİ

Bu anket **''Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)''** adlı Yüksek Lisans tezinde kullanılmak üzere, siz değerli velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an kurslarından memnuniyet düzey ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlanacak tez çalışması neticesinde sizlerin düşünce ve beklentileriniz uygulamanın geliştirilebilir, etkinlik ve verimliliğini artırabilir yönlerine katkı yapacağı düşüncesiyle büyük önem arz etmektedir. Ankete isminizi yazmayınız. Sizce en uygun cevaba **(X)** işareti koyunuz. Vereceğiniz cevaplar gizli kalacak, kimseye gösterilmeyecek, araştırma dışında başka amaçlar için kullanılmayacaktır. Teşekkür ederim.

İLÇE:	**KURS:**

A. KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz: ○ Erkek ○ Kadın	**2. Öğrenciye yakınlığınız:** ○Anne ○Baba ○Diğer ( )
Çocuğunuzun; **3. Cinsiyeti:** ○ Erkek ○ Kız	**4. Yaşı:** ○ 4 ○ 5 ○ 6

5. Eğitim düzeyiniz:	**İlkokul**	**Ortaokul**	**Lise**	**Önlisans**	**Lisans**	**Lisansüstü**
a. Anne eğitim düzeyi:						
b. Baba eğitim düzeyi:						

6. Çalışma durumunuz:	**Anne-Baba çalışıyor**	**Sadece baba çalışıyor**	**Sadece anne çalışıyor**	**Anne-Baba çalışmıyor**	**Anne emekli**	**Baba emekli**

7. Ekonomik durumunuz:	**Çok iyi**	**İyi**	**Orta**	**Düşük**	**Çok düşük**

8. Kur'an-ı Kerim okumayı biliyor musunuz?	**Evet**	**Hayır**

B. EĞİTİM-ÖĞRETİME YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

	Kesinlikle evet	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**	**Kesinlikle hayır**
1. 4-6 yaş grubu kurstaki Kur'an-ı Kerim eğitiminden memnunum					
2. Dini Bilgiler eğitiminden memnunum					
3. Uygulanan etkinliklerden memnunum					
4. Fiziki koşullar ve sınıf ortamından memnumum					
5. Kurs ortamı çocuğumun kendini ifade edebilmesine katkı sağlıyor					
6.Beklentilerimi kursun eğitim-öğretim programı karşılıyor					
7. Kurs ortamı çocuğumun sosyalleşmesine katkı sağlıyor					
8. Çocuğum kursa severek ve isteyerek gidiyor					
9. Çocuğumu kursa gönül rahatlığıyla bırakabiliyorum					
10.Çocuğum eve geldiğinde öğrendiği bilgileri benimle paylaşıyor ve çocuğuma gerekli rehberlik ve yönlendirme yapıyorum					
11. Öğreticiyi bilgi sunma konusunda yeterli					

buluyorum					
12. Öğrenci-öğretici iletişimini yapıcı-olumlu buluyorum					
13. Öğretici-veli iletişimini yapıcı-olumlu buluyorum					
C. UYGULAMANIN AMAÇLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER					
	Kesinlikle evet	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**	**Kesinlikle hayır**
1. Kendi seviyesine uygun olarak Allah'ı sevgi temelinde tanıyor					
2. Kazandığı değerleri gündelik hayatta kullanabiliyor					
3. Peygamber Efendimizi seviyor ve örnek almaya çalışıyor					
4. Kur'an-ı Kerim okunduğunda veya gördüğünde tanıyabiliyor					
5. Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi gösteriyor					

D. PROGRAMIN AMAÇLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TEKLİFLER

1. Çocuğunuzu 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna gönderme nedenleriniz nelerdir? (3 madde)

-
-
-

2. 4-6 yaş grubu eğitimi veren öğreticiden en önemli beklentileriniz nelerdir? (3 madde)

-
-
-

3. 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının etkinlik ve verimliliğini artırmaya yönelik öneri ve teklifleriniz nelerdir? (3 madde)

-
-
-

EK 2: Ankara Valiliği (İl Müftülüğü) Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/06/2016-E.4636

* B E L C K D H 8 *
Pin: 33451

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı :54404498-256.99-
Konu :İbrahim KURT (Yüksek Lisans Tezi)

D O S Y A

İlgi : İbrahim KURT'a ait 03/06/2016 tarihli dilekçe.

Başkanlığımız Din Eğitimi Genel Müdürlüğünde görev yapan İbrahim KURT'un, yüksek lisans tezinde kullanmak üzere ilçenizde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında araştırma yapmak istediğine dair ilgi dilekçesi ve ekleri ilişiktedir.

İlgiliye Başkanlığımız mevzuatı çerçevesinde gerekli kolaylığın sağlanması hususunda gereğini rica ederim.

Ayten KOÇ
Vali a.
İl Müftü Yardımcısı

Ek:
İlgi dilekçe ve ekleri (4 sayfa)

Dağıtım :
9 Metropol İlçe Kaymakamlığı (Müftülük)

13/06/2016 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni : Ş.UYAR
13/06/2016 Din Hizmetleri ve Eğitimi Şefi : V.SARIDEMİR
14/06/2016 Din Hizmetleri ve Eğitimi Şube Müdürü V. : İ.GÜNDÜZ

Doğrulamak İçin:http://10.100.24.215/Belgedogrulama.aspx?V=BELCKDH8
Adres: Kültür Mah. Olgunlar Sok. 29/A Yenişehir-Çankaya/Ankara 06640 Ayrıntılı bilgi için irtibat: Şahin UYAR
E-Posta: ankara@diyanet.gov.tr Tel: 4170164 Faks: 0(312) 417 08 61

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3: D.İ.B. Kur'an Kursları Sayısal Veri İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 01/07/2016-E.34156

Pin: 10571

T.C.
BAŞBAKANLIK
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı :45796484-251.99-
Konu :Kur'an Kursları Sayısal Verileri

İbrahim KURT
(ank_ibrahimkurt@hotmail.com)

İlgi : 23/06/2016 tarihli ve 0 sayılı yazı.

Yüksek lisans tez çalışmalarınızda kullanılmak üzere ilgi dilekçe ile talep etmiş olduğunuz, Başkanlığımızca yürütülen Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine ilişkin 2013-2016 yıllarına ait sayısal veriler (4-6 yaş eğitimi verilen kurs sayısı, kız-erkek öğrenci sayıları, kadrolu ve fahri öğretici sayıları, eğitim durumlarına göre öğretici sayıları, sertifika bilgilerine göre öğretici sayıları) **ank_ibrahimkurt@hotmail.com** e-posta adresine gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Enver ŞAHİNASLAN
Başkan a.
Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı V.

Doğrulamak İçin:https://belgedogrulama.diyanet.gov.tr/BelgeDogrulama.aspx?V=BENFJCSN
Adres: Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulv. No : 147/A 06800 Çankaya/Ankara Ayrıntılı bilgi için irtibat: Fahri ÇETİN
E-Posta: egitim@diyanet.gov.tr Elektronik ağ:www.diyanet.gov.tr Tel: 0312 295 81 16 Faks: (312) 287 68 59
Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. (PIN:10571)